

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია
ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

ნათელა სტურუა

სიზყვა როგორც ენობრივი ერთეული

„მეცნიერება“
თბილისი — 1975

წამიერობით განხილულა ენაბეძევნევერების ურთ-ურთი
ძირითადი ურთეულის - სიფყვის საკითხი. წარმოდგენილია
სიფყვის ღინდვისფური ჟეორიები, მისი განსაზღვრებები,
მცყევილია ედა დახასიანაფეს სიფყვა ენაბეძევნევერების
სხვადასხვა რარუბის - ღუქსიკოლოტიის, მორფოლოტიის,
სინტაქსისა და ფონეტიკა-ფონოლოტიის - ენაღსაზრისი და
კომიიჩენის იგი სხვა ენობრივი ურთეულებიდაცან .

Ե Ղ Ա Յ Յ Ա Ը Ո

Չորհրդյ յրջւլա շլնհւլոն Սւլոնն յրժոն յլլալորոն Սւլոն
ննաթանա յնաճլոլոնոն շոլոնաճոն. Մասնանա թսլոլոնոն յնաճ
նլոլոնոն թսլոլոն թարթոլոն - Սնլոնոն թարթոն շլոնհւլոն Սնլոն
ոնոն յրջւլոն յն յրճոն թ ոնոն յրջւլոն Սնլոնոն ճոնոնոն.

ճոնոնոն յնաճլոլոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն
ճոնոն յրջւլոնոն ոնոնոն: ճոնոնոն, ճոնոնոն, Սոնոն, շլոնոնոն
ոն.

ճոնոն յնաճլոլոն Սոնոն ճոն ոնոն ճոնոնոն Սնլոն յրջւլոնոն
Սոնոն ոնոն, ճոն ոնոնոնոն յն ճոնոնոն, ճոն ճոնոնոն յրժ
ոնոն յն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն
ոնոն - ոնոն. ճոնոն յն յրջւլոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն
ոն. ճոնոն ոնոնոն ոնոնոն ճոնոն ճոնոն ճոնոն, Սոնոն ճոն
ոնոն յրջւլոն, ճոնոնոն յն ճոնոնոն յնաճլոլոն յրջւլոն
ոն. ճոն ոնոն ճոնոն ոնոնոն ոնոնոն ոնոնոն ոնոնոն: ճոնոն
ոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն, ճոնոնոն - ճոնոնոն.

ճոնոն ճոնոնոն ճոնոն ճոնոն ճոնոն ճոնոն ճոնոն. յն
ճոնոն ոնոն ճոն ճոնոնոն ճոնոնոն. ճոնոնոն ճոնոն ոն
ոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն 1881 ճոն ճոնոնոն "ճոնոն
ոնաճ ճոնոնոն ճոնոն". ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոն
ոնոն ոնոն ճոն ճոնոնոն ոնոնոն ճոնոն.

ճոնոնոն ոնոն ճոն ճոնոնոն ոնոն ոնոնոն ճոնոնոն ճոն
ոնոն, ճոն ոնոն ճոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն, ճոնոն

1 ոն. ճոնոն ճոնոն: ճոնոնոն, ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն
ոնոն ճոն ճոնոնոն ոնոնոն. ճոնոնոն ոնոնոն ոնոն
ոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոնոնոն ճոն
ոնոն 1971 ճ.

ղոյ մեկնած ուղեխնջ ընդհանրու ՚Ցուղը Ձըքարծնու թրամադրոյն» Պրան-
թըլաթ մեարծմեղընն! Մ.Յրոմոյոյ ճըրն, ճոմ ճըրմեղն մոթըմն Յոթը-
լաթ ո.Ցոթըն ըը Յրթընն թսմօրթոթ Յթթթոթաթն ճսւղոկ Յսւղընն
ՅՕ-ոն ճըննն²։

Յոթ ո.Ցոթըն ըը Յրթընն ճ.Յրթըննննննննննննննննննննննննննննննն-
ննն, ճոթընննն ննննննննննննննննննննննննննննննն, ճրննննննն, ճոթ
մեղննննննննննննննննննննննննննննննն, մսննն ննն թսթոթոթոթ
Յոթթոթոթոթոթոթոթ յոթննննննննննննննննննննննննննննննն³։

Մոթըմնն ո.Ցոթըն ըը Յրթընն Ձըմթոթոթոթոթոթ ճսնննննննննննննննննն-
նննննննննննննննննննննննննննննննննն, Մոթթոթոթոթոթոթոթ յընննննննն.
նն ճըրմեղնն ճնննննննննն, ոթն յոթննննննն յըրթո Յսննննննննննննննն, ճո-
թոթոթոթոթոթ: ժոթոթ, Յրթըննն, Յրթըննն, թսթոթոթոթոթ թս յ.Յ. նն ճըրմեղնն
ճոթ ճըննննննն թոթոթոթոթոթ, նն ոթննննննննննննննննն, ճոթ թսթոթոթոթոթոթոթոթ-
ոթննն յըրթո Յսննննննննննննննննն: թննն, յոթննն նն, ճսնննն նն, ճոթոթոթ թս
յ.Յ.նն⁴։

ճոթոթոթ յննննն, ո.Ցոթըն ըը Յրթընննննննննննննննննննննննննն-
ննն յննննննննննննննննննննննննննննննն ճոթոթոթ ճսնննննննննննննննննն
յոթննննննն (թս մսնն Ձըմթոթոթոթ Յսնննննննննննննն) յոթննննննննննննն.
նն ճըր-
մեղննն մոթթոթոթ ճոթթոթոթ ճսննննննննննննննննննննննննննննննն
թս Յսննն
ճոթոթոթոթոթ

- 1 А.А.Леонтьев, Творческий путь и основные черты лингвистичес-
кой концепции И.А.Бодуэна де Куртене. В сборнике: "И.А.Бодуэн
де Куртене (к 30 летию со дня смерти)", М.,1960, стр.19.
- 2 Г.А.Климов, Фонема и морфема, М., 1967, стр.13.
- 3 И.А.Бодуэн де Куртене, Избранные труды по общему языкознанию,
т.1, М., 1963, стр.182.
- 4 И.А.Бодуэн де Куртене, Избранные труды по общему языкознанию,
т.2, М., 1963, стр.290-291.

ჭ. ჯანდარიძისთან, ჩოგორის დაინახა, მოწვევით სწავლის სახეობაში
დასაბუთებლად დასწავლა - მოწვევით მიმართულია განათლების მიმართ
დასაბუთებლად დასწავლა და ამისთვის ამ სწავლაში მო-
წვევით ბრუნდებიან უკვე წმინდა სინათლისთვის სასწავლებელი (მაგალი-
თად, ჩოგორისა და სხვადასხვა რიგ) შეიძლება. ამასთანავე, მოწვევის სწავ-
ლა ჯ. ჯანდარიძისთან არ უკლებლობა ძირითადი უკლებლობა, ამ უკლებლობა-
სთვის იგი განსაზღვრულია ღრმად - სწავლისთვის დასაბუთებლად.

ჩოგორისთვის მოსაბრუნებას გამოიყენებს ვ. სკალიჩკა. სწავლის განათლების-
თვის ღრმად იგი აღნიშნავს, რომ ეს განათლება წარმოადგენს სხვა-
მას, მაშინ სწავლებულია უკლებლობა უკლებლობა უკლებლობა, ჩოგორისთვის
ეს სხვაობა შეიძლება. ასევე უკლებლობა უკლებლობა მოწვევის მიმართულია!

ვ. სკალიჩკა არ იმართებს ამ ღრმად. სწავლის დასაბუთების სა-
დასაბუთებლად მას მოსწავლე შეიძლება მაგალითად ღრმადი წარმოებისა:
foot - feet, tooth - teeth, ჩოგორისთვის გამოიყენება ჩოგორისთვის:
სწავლისთვის "ფეხი", "კბილი" და ჩოგორისთვის - მხარობის და მხარ-
ობის ჩოგორის ღრმადი. სხვა მაგალითად ამ ღრმადი განსაზღ-
ვრული მოწვევის გამოიყენება ხელში: hand/0 "ხელი" - hand/s
"ხელები". ამგვარი მაგალითის სასწავლებელი სკალიჩკა დასაბუთებს, რომ
განათლებისთვის დასწავლა განსაზღვრული უკლებლობა, ჩოგორისთვის იგი
სწავლის უკლებლობა. "სწავლა, - აღნიშნავს იგი, - სწავლის შეიძლება
მაგალითად არა სწავლისთვის, გამოიყენება ღრმადი სწავლის მიმართულია
ანუ წარმოადგენს იმას, რასაც "მოწვევის" უკლებლობა...

მოწვევა ვი - ეს არის სწავლა შეიძლება, ჩოგორისთვის დასაბუთებლად

---

1 В. Скаличка, О грамматике венгерского языка. В сборнике: "Пражский лингвистический кружок", М., 1967, стр. 135.

ან სხვა მორფემასა დაბმარებნიც დაბმონხაჭება ფონემასა უწვევთი ჩივიც!¹

ეს ფენალსაბრინი უყოფი დაკავშირებულია აქაღის ლინგვისტური წრის ჟირონის ადვისებურებასთან, კერძო, ჟირონისა და ფუნქციონის ურთიერთობის საკითხის ადვისებურ დადასტოვებასთან. აქაღელეობის ლინგვისტური ჟირონა ფუნქციონალური ჟირონაა, ამ სკოლის წარმომადგენლები ყოველგვარ საფირო ადვისი მიუჩინონ მიძღვრებას ფუნქციონის შესახებ. ვ.სკალიჩკას სუბი სწორედ ფუნქციონალური ურთიერთობა, რასაც სამარჯობანად მივნიშნავთ და ვ.მიაფიბიუსი: "სკალიჩკას სუბი წარმომადგენის ფუნქციონალური ფენალსაბრინიც გამიფიფირო ურთიერთობა, რიბელმაც შესაძლებელია აქაღის ჟირონალური ანახვა ურთიერთობა უნაბი"² ჟიბიკი ვი ფირონ ვ.სკალიჩკა მას ურთიერთობა ჟირონალური და ფუნქციონალური ურთიერთობა მიჩინდება. საფირონაც, ვ.სკალიჩკას აბრინ, ჟირონა და ფუნქციონა გრამატიკაში ძღვრე მიფირონა აჩინან დაკავშირებული ურთიერთობა და მიუძღვრება მათი განსაჯება და³

ვ.სკალიჩკას მიძღვრება გრამატიკის უბირონის ურთიერთობის შესახებ აჩ წარმომადგენის აქაღის ლინგვისტური წრეში მიღებულია და დაფირონებული ჟირონა⁴ აქაღელეობი მორფემას მიჩინდება გრამატიკის უბირონის ურთიერთობა. მორფემას ისინი განსაჯებულად სიფიფიფი დაფირონობი, რიფირონ ამ აქანასკინების მიმაფიფიფი რიჩილი.

"სტანდარტიზებული ფონოლოგიური ფიჩინილოგიონის აჩიფიფი" მორფემას განსაჯებულა რიფირონ "მორფოლოგიური ურთიერთობა, რიბელმაც მიუძღვრება

1 В.Скаличка, *დასახ.დაბრ.*, გვ.135,136.

2 В.Матезиус, Попытка создания теории структурной грамматики. В сборнике "Пражский лингвистический кружок", стр.202.

3 В.Скаличка, *დასახ.დაბრ.*, გვ.129.

4 ამის შესახებ იხ.სკალიჩკას შესვრებულია აჩიფი სტანდარტი: Л.Новак, Основная единица грамматической системы и типология языка. В сборнике: "Пражский лингвистический кружок", стр.210-225.

ლსა პანაწილდჷს უიპჯე უჭრს მჷიწკ მორჭოლოგოურ ჯრდუაღებჷპ, ანუ სო-
ფიციის ნაწილი, რკმიღლსაჷ მხეღ რიფ სიფიციებში ჯრთი და იფიციე ჭორმალუ-
რნი ჭუნქჷსა აქუს და რკმიღლსა პაფოფაჷ მუჷაღებღლსა უჭრს მჷიწკ ასეო-
ვე ჭვისუღებინს მიაჭარებღე ნაწილდჷპ!"!

ჰარონს სუკონს ნარმიმადგენღლსა უოღუქოურ სფაფიკაშიჷ, რკმიღლიჷ
ჭურნარ "Вопросы языкознания"-ში ფამიქუეფნაჷ, მორჭემა ანალოგიურსა-
დაა ფანსაბღეღლი. უოღოჷ, ამ სფაფიკაში აწინაწიღლსა, რკმი "სიფიციე
მუიქღებჷა ფანსაბღეღლს, რკმიღლიჷ მინიმიღლი მინიღენღლიბინს მუოწკე ურ-
დუღლი, რკმიღლიჷ რკალიღებღლსა ჭონქემიბი... და რკმიღლსაჷ მუჷაღლსა აწ-
ტიღლს მუნაჷღებჷა ნინაპადებინს ჭარჭღებში. მორჭემიბინს უი სიფიციის მი-
წინაღლი მინიღენღლიბინს მუოწკე ნაწილდჷს ნარმიმადგენღლს?"

ბ.ჭრუბეღუკონს მიხეღვიო: "მორჭემა... არის ჭონქემაჷა უოწიღუქსი,
რკმიღლიჷ მუოწკემა რკმიღენიღე სიფიციეაში და ამასხანაჷე ურთი და იმაჷე"
(მიაჭარალური აწ ჭორმალური) მინიღენღლიბინს?"

მორჭოლოგონის ძირიოჷპ რკმიღუქს ჰარღებინს ჭოწინაში ნარმიმადგენს
სიფიციე, რკმიღლსა ანალოგის მუოღეჷპ ფამიოგოფა მორჭემიბინს, სინჭაქსში
უი ნინაპადებინს ანალოგის მუოღეჷპ ვამიწარებჷ მათ მუმიადგენღე მიმარ
ჭეღებს.

მაწამიღორღე ენაოქეფინიღებჷაში ძარღე ქაღრღეღებღლსა ასეოჷ ფა-
ფებჷა მორჭემისა, რკმიღლიჷ ფამიწრთინაღებღე ჭორმინისა სიფიციის ნაწი-
ღებინს (ძირი, აჭაქსებინ და მათ მუმიღღღელი სამუღღებინ) აწსანაწი-
ვჷპ. მორჭემამი პამსახურებღლსა პიკაჷა აწტიღი ეწრბრღე ურდუღლსა
იწარქემაში: მორჭემიბინსაგან მუოღებჷა სიფიციე. მორჭემიბინს ჭუნქჷსინს

---

1 *Projet de terminologie phonologique standardisée*,
TCLP, 4, Praha, 1931, p. 321.

2 Б.Трыка, и др., К дискуссии по вопросам структурализма. *Вопросы языкознания*, 1957, № 3, стр.47-48.

3 Н.С.Трубецкой, *Основы фонологии*, М., 1960, стр.280.

მინხედეოთ მრგვაარია: ძირველი და გრამატიკული (აჭიქვები, აბღაჟი და ა.შ.). სიტყვები კი ქმნიან უჭრე მსხვილ სჭრეჯჭრეული ურეჟელს, რამიღლსაჲ შესიტყვება ურეჟება (შესიტყვების ურე-ურე კრეკრეული სახეობას წარმოაგენს წინადადება).

მკვეთარა განსხვავებბა ასუთი შეხედველებიასაგან ამიერიკული რუს-კრისტიანობის ლაღსადრისი. რუსკრისტიანული უნაშეცნობრებაში მორჯე-მაში სრულიად გამიგებენა სიტყვა. გრამატიკის ძირიშაჲ ურეჟელია გამი-სხადებულია მორჯემა - უმცირესი მინიშენელობის მიქრე ურეჟელი. გრამა-ტიკის პარტებნიჲ მასბე პაგრენობიშაჲ გამიგეოგილი და განსაბღეკრული - გრამატიკის რბილეს მორჯელები და მათი კრებიტსაგებნი წარმოაგებენ, სიტყვა კი ამიგარენილია უნაშეცნობრების ძირიშაჲ ცნებაშა გდენეა-რისად. პაწერილებიში ამ სკიბებებბე ნამიკრბის ძირიშაჲ ნაწილი გდენე-ბება მსჯელობა.

ჩენი სპეკიალური შესწავლის საგანს ს ი ტ ყ ვ ა წარმოაგ-ებენს. ურეო შეხედვით, სიტყვის არებლები ბიქელს არ უნდა იყოს დაკვე-ბიკებული რიჲ სიძნელებიშაჲ. სიტყვის რვალორება მიღსადაკვე ადამია-ნებში არ იწვევს ვჭვს, განსხვავებბიში მორჯელებიასაგან, რამიღლებიჲ ანა-ლიბის შეგებარა გამიგეოგა. შეხვევლებიში არეკვსში მიღსადაკვები ად-ვილიაჲ გამიგეოგენ სიტყვებს, შეუძლიაჲ პაიღვალენ სიტყვაშა რაგენობა ჭვესებში. ამ მხრიჲ გურაბილებს იქვევს ვ.სეპირის მსჯელობა: ურეობ-ვი არქელია გვარეშბუნებს, აქნიშნავს ვ.სეპირი, რამ სიტყვა მიღსადაკ-ვების მიერე შეიყნობა რეგრეჲ ფსიქოლოგიური რვალობა. ამის დასამიგეო-გებელია გამიგებება ბუნდაჲ ის ჭაქტი, რამ ნერა-კიბვის უკოდიარნი იწ-რიკობსაგვის არავიშაჲ სიძნელებს არ წარმოაგებენ ჭვესებში სიტყვების გამიგეოგა და იგი ადვილიაჲ ახერხებს კარნახის რაგს მიკრეკრისაგვის გაურკვეველი სიტყვების გამიგებბას, მართნ რაგესაჲ იგი გადაჭრით

უარს ამბობს ძირველი და გრამატიკული ელემენტების გამოყოფაზე, იმი-
ტომ, რომ აბრე იარ გამოიხსნა! ე.სეპირის მიზნებს მაგალითი საკუთარი
გამოყენებებიდან. მას არაფერ მოუხდა ახალგაზრდა, საბრძან ინფორმაც-
იონი მუშაობა; იგი მათ აღწავლიდა თავისი ფუნქციური სისტემის მიხედ-
ვით წერას. არრეაქტი ინფორმაცი გამოიხსნა სიტყვების დეტალური დაწ-
ინიდან, ლეილა ძალიან ადვილად განსაზღვრავდა სიტყვის ფარგლებს.
ბუნებრივების ასობით ფორმებიდან ნუსხას ენიხ ტექსტში სიტყვები უფრო
რომიო იყო გამოყოფილი, მუსიკა იყო, რეგული ამას მკვლევარი გააკ-
ეობდა.²

სიტყვას გრამატიკაში იმავითვე საკითხი ადვილი უკავა. აქვე კი-
ევე რომისე ზრავილის მოქმედებაში მუშაობების წინიდან სიტყვა-
თა ელასობს წარმოადგენდა. მკვლევების უმრავლესობა იქვსავე სიტყვას
მიიჩნევს ენაშემოცნებების ურთიერი ძირითადი ცნება და თავის ლოგო-
ეობს ამ მუშაობებზე დაყრდნობით აკვებს (ა.მეივი, ნ.ფრუბეკოვი, ი.ე-
ბელი, ბ.ფრენკა, ა.მარტინევი, ა.სმიჩნიკოვი, ვ.ვინოგრადოვი, ვ.ჟორმიშვი-
ვი, ა.რეგულიატივი და მრავალი სხვა).

მიუხედავად ყველგვარი ამისა, სიტყვის რაობასთან დაკავშირებული
ლოგოვილი საკითხები არ არის საკმაოდ დაზუსტებული. არსებობს ურთი-
ენისაგან ძლიერ განსხვავებული ლოგოები. ბოლო მკვლევარი ენაშემოც-
ენაშემოცნებების მსჯელობისას გამოიხსნა სიტყვაზე საგანგებოდ მუშაობას, ბო-
გი კი იქამდევი მიიხსნა, რომ სიტყვას არ მიიჩნევს ენაშემოცნებების ძი-
რითად ურთულად.

ამ ენაშემოცნებების თავისი მიხედვით აქვს. ურთიერი მათგანი იხ ურ-
და იყო, რომ სიტყვა რელი მიხსნა, მას სხვადასხვა განმარტებები

---

1 Эд.Сепир, Язык. Введение в изучение речи, М.-Л., 1934, стр.27.

2 იქვე, გვ.27-28 (მუშაობები).

აქვს (ბგერითი მხარე, მნიშვნელობა, სტრუქტურა), რაც აძრელებს მას-
ში არსებობის ნიშნების გამოყოფას. გარდა ამისა, სიტყვის აგებულება
სხვადასხვა ენაში სხვადასხვაა. ამიტომ უნდა (შეუძლებელია კი)
ყველა ენისათვის საერთო ბოლო სტრუქტურული დახასიათება სიტყვისა.
ამიტომ არის, რომ სადავოა ლინგოს სპეციფიკი კი, ყველა ენაში გვაქვს
ეს არა სიტყვები. მთელი მკვლევრის აზრით, სიტყვები გვაქვს ინდივიდუ-
ალურ ენებში, მაგრამ არა გვაქვს ისეთ ენებში, როგორცაა ამერიკულ
ინდიულთა ენები. ასეთია მაგალითად, ზ. მილერის ლექსიკონი, რომ-
ელიც სიტყვის მისაღები განსაზღვრის საფუძველზე დააგონა, რომ ამე-
რიკულ ინდიულთა ენებში უნდა ნაწილი (ნა-მენეს, გონივრებისა და ჰაი-
რის გეგები, ახალსკურნი ენები, პენუასი რუხის მარჯუ და ტაქელა
ენები, პოპი ენა და სიუსი რიკლდეები) უსიტყვებო ენებს წარმოადგე-
ნენ.¹

არსებობს საინტუიციური მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც სიტყ-
ვა ენობრივ უნივერსალის წარმოადგენს, რადგან უკუკუარბიხ ენაშიც
ნივრება არ იცნობს ისეთ ენას, რომელსაც სიტყვები არ ქონდეს - არა-
ვისთვის ცნობილი არ არის ენა, რომელიც არ შეიძლება ცალ-ცალკე
წილებებში დასახელება. ე.ი. არ არსებობს ენა, რომელსაც არ ქონ-
დეს ლექსიკონი სიტყვა და რადგან სიტყვა ლექსიკონ-განმარტულ უნდა
ვინა წარმოადგენს, სწორედ მისი განმარტული სტრუქტურა განსხვავებ-
და ენებში² მაგრამ აგებულების სიჩვეულები, - წესი ი. კრამსკი, - ისე-
ვე არ უნდა ავსებდინოს ხელი ამ კომპლექსების სიტყვად გამოცხადე-
ბაზე, როგორც სემანტიკური სიჩვეულების მიხედვითაც არ უნდა იქნებო-
ს სიტყვები არც წინადადებაში და არც შესიტყვებებში, ეს სიტყვები მნიშ-

1 Tadeusz Milewski, *The Conception of the Word in the Languages of North American Natives, Lingua Posnaniensis, III, 1951, p. 248 - 268.*

2 Jiří Krámský, *The Word as a Linguistic Unit, The Hague-Paris, 1969, p. 76.*

ენდობებიც კიდეც რომ უძრავი იყოს!

სიტყვა უნის ბუნებრივ ურთულ წარმოსაქმნის. იგი ლინის ატომურ-
ღებობა და ხასიათი უნის ყველაზე უფრო სპეციფიკური ფაქტია. სიტყვა,
როგორც მას ბაგურად ახასიათებენ, წარმოსაქმნის მიზნისგურულ უნა. -
სიტყვის ყენჭარაღური ადგილი უნაბიეყნიერბისაღვის იმედაც წაღლია,
რომ ხშირად ბიეყნიერული დასაბუღებობის გვირბი წმინდა ვიოყიერი ხასია-
თის არგუბიეღებობიე ყიიღობენ სიტყვის "დაღას". მაღალითისაღვის ბიიღ-
ღობა ბიიღყანთა ა.რეფორმატსკის გამონაღვეამი ამ საკიეხბიე: "სიტყ-
ვის "მაღინებღებობი" ყველა არგუბიეღებობის საწინააღიბიეგორ, რაგინი
ღრმაი ბინიეენღლიდან არ უნდა იყოს მათი ბოსაბრებობი, აღგებობა უბიუ-
ლი ბიეღრბებობა სიტყვისა და სიტყვიბისა ბიეყვეღობაბი, სიტყვათა ღლის
ბიეხბეღებობი. უბარლი ბილსარაკებობან და ბოლს, საღი ამრი. უნაბი
რომ სიტყვიბი არ ყოფიიღყო, მაბინ ითანე ბიიღიერობან ბიეღსპირამიბი
და სეღსე ბიბირიკობიბან გუბიიღლიამიბი და სბირინიეკიბიბი ბიე ილსარა-
კებინენ სიტყვაბიე ასე გარკვიეობი"?

სიტყვის რაობის საკიეხბის განბიღვას რებ დავიეყებთ სიტყვის
ბიესაბებ ბიიღობათა ბიბიიბიღლით. ეს ბიიღიბობი რომ ბინიბაი გგუბაი ბიიღ-
ღობა გავყობ: 1. ბიიღიბობი, რომიღობიე სიტყვას უნის ბინიბაი ურბიუ-
ლი ბიიღინეებენ და ყიიღობენ განსაბღვირონ ბისი ადგილი უნობრნი სისე-
ბაბი, ბიუბებინონ მას პიბიიღიერი დახასიათებობა და 2. ბიიღიბობი, რომ-
იღობიე უარყობენ სიტყვას როგორც უნაბიეყნიერბის ურბ-ურბ ბინიბაი
ურბიულს.

---

1 Jiři Krámský, დასაბ.ბაბი., გვ.75.

2 А.А.Реформатский, К вопросу о фоно-морфологической делимитации слова. В сборнике: "Морфологическая структура слова в языках различных типов", М.-Л., 1963, стр.62.

• • • • • 1

სიხვედრის მანიკონი

§ 1. თეორიები, რომლებიც სიხვედრას უწინსვლიან
გრძელად მიიჩნევენ

სიხვედრა როგორც უნიკალური გრძელი ბევრ ავტორთან გვეხვევა. პირველი ნაწილი სხვადასხვა ავტორთან მსგავსება რიგს - ძირითადი საკითხების უნიკალური გამოხატვის რიგს წარმოადგენს (ეს უნდა უნდა ვთქვათ ცხელი წარმართული მოძიებისთვის); ამიტომ ბევრი მას საყურადღებო არც განიხილავს.

ბოლო წლებში, სიხვედრის სტატუსზე ჩვენი იუნივერსიტეტის მისიონის შედეგად, ისევე როგორც სხვა სიხვედრის ადგილის შესახებ უნივერსიტეტში. სიხვედრის მონოგრაფიული შესახებ რიგ სიმართლებებთან არის დაკავშირებული: სიხვედრა უნივერსიტეტის ყველა სტუდენტი შეიძლება და ამიტომ უნივერსიტეტის ბევრი პროფესორის განხილვის მიზნით; აუცილებელია აგრეთვე განხილული უნივერსიტეტის მასალის გადართობისთვის. ამიტომ ამ საკითხის გადართობის მიხედვით ბევრს შეეძლება ჩანდეს უნივერსიტეტის მიხედვით და ამ უნივერსიტეტის განხილვის სიხვედრის პრობლემა.

უნივერსიტეტის მიხედვით განხილვის მიხედვით ისევე შეიძლება სიხვედრის შესახებ, რომელიც თეორიის პრობლემა არის.

ჩვენს საუნივერსიტეტო ლიტერატურაში სიხვედრის მიხედვით საკითხი ადგილი უჭირს. სიხვედრის მიხედვით უნივერსიტეტის უნივერსიტეტის მიხედვით ჩვენს უნივერსიტეტში: ა. პოტებია¹, გ. ფორტუნათოვი², ა. პეშკოვსკი³.

1 А.А.Потебня, Из записок по русской грамматике, I-II, М., 1958.
2 Ф.Ф.Фортунатов, Избранные труды, т. I, М., 1956.
3 А.Пешковский, "Слово". "Слово отдельное". Литературная энциклопедия (Словарь литературных терминов), т. II, изд-во Л.Д.Френкель, М.-Л., 1925.

բ. քառալուրդ¹, բ. քառարկայական², ց. օրհորհորհորհ³, օ. թուրքեր⁴ և սեպերն. Եւրոպայի միջին դարերի ժամանակահատվածում սկզբնապես ընդհանուր առմամբ ընդունված էր, որ լեզուների միջև կան ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ և այլն: Եվ այդպիսով, լեզուների միջև կան ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ և այլն:

Սակայն լեզուների միջև կան ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ և այլն: Եվ այդպիսով, լեզուների միջև կան ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ և այլն:

1. լեզուների միջև կան ընդհանուր հատկանիշներ, որոնք կարող են լինել ընդհանուր հատկանիշներ և այլն:

1 Д.И.Ушаков, Краткое введение в науку о языке, М., 1929.

2 Д.И.Кудрявский, Введение в языковедение, Юрьев, 1912.

3 В.Поршазинский, Введение в языковедение, М., 1913.

4 А.И.Томсон, Общее языковедение, Одесса, 1910.

5 А.Пешковский, Слово, стр.812.

მავარ სავიარისი ამ ურთულთა განსახლებებლარ. ეს არტუზინტებინ მუბ-
რტინა:

ა) სიტყვა მუბრტუბა სარტა ვინბარტთ, სიტყვის ნაბრტუბინ კი -
არა. ამინ სარტინაარტბრტუბ კუბუკუსკინ ბრტყავს ე.წ. ნარტინბრტინი
სიტყვებინ (ბრტბრტუბინ, კუბუბრტინ და სხვ.) მარტარტებინ, რბრტინბუ
სარტა არ ინბარტუბა და ინტინ რინარტებინ, რბრტინტა: "Вы с сахаром
или без?" - "Без". "Вы за или против?" - "За" ბრტბრტინარტ ბინარტინა.
რარტ მუბრტუბა ინტინ სიტყვებინ სარტა ბინარტუბას, რბრტინტა "с", "в",
"и", ავტინის აბრტინ, ეს არტინ-ინტინარტინარტინ მუბრტუბრტინაარტინა კი არ-
სარტ მუბრტუბრტუბა. ბარტ ენარტინ, მარტ. რარტბრტინ, სარტინბრტინარტინარტინ
სიტყვებინ არ ინბარტუბა სარტა. ასე მარტარტინ, *parle* (e, es, ent)
სარტა მბრტინ რბრტინარტინის რბრტინ მუბრტუბა ვინბარტთ: *parle!* "ინ-
მარტარტინ". მარტარტინ ამ მუბრტუბრტინაარტინ ეს არ არტინ ინტინ რბრტინ, რარტ
ბბრტინბრტინ ვინტინ *parle*. ბბრტინბრტინ კინარტინ კი ავტინებლარ ტინრა რარტ-
მარტთ ნარტარტინარტინბრტინ: *qu'est ce qu'il fait? - Il parle*. ამრტინარტ,
რარტარტინის ავტინარტ, ბრტინარტებინის უბრტინბრტინარტინარტინის ბრტინ - მუბინბრტ-
ბრტინ - რბრტინარტინ ინტინარტინარტინ ინბარტუბა სარტა!

ბ) სიტყვებინ სარტა მარტინარტინ ავტინ, სიტყვის ნარტინბრტინ კი - არა.
ბრტინარტინარტინარტინარტინ არტინ სიტყვებინ, რბრტინბრტინ სარტა არ ინბარტუბინარტ
(ბბრტინბრტინის რბრტინარტინბრტინ, ე.წ. ე.წ. ნარტინბრტინ სიტყვებინ) სარტა მარტ-
ბრტინ არ რბრტინარტინ?

გ) სიტყვის ბრტინ და სიტყვის მუბრტუბ მუბრტინბრტინ მარტინარტინა.
ა. კუბუკუსკინის აბრტინ, არტინ ეს კინარტინარტინის რბრტინარტინარტინ, რარტინარტინ ბრტ
სიტყვებინ მარტინარტინ არარტინ, მარტინარტინ არტინ არტინ მარტინარტინ. რარტინ

1 А.Пешковский, Слово, стр.813-814.

2 იქვე, ტვ.814.

սինս, միջոցի մեղումն սոցցուն միմբոյսս սի միո՞ղմն ձայնն զսու-
ղմն. մացառոսք, ծննն միմբոյց օրհնցչուն յոսելոս Բոնաճարմնա՞ն:

բ) սոցցւորն սմցարձմը յպմոհն սոցցւորնաւ, եւլո սոցցուն ճա-
Բոլըն - սոցցուն ճարնըննաւը. ս. Յըմլոյսլոյն սճհոս, սնոո բըն-
լըն Բոնաճոհոճոք Թոոսելոյն Յըն յոսոքոս, հս սոն սոցցւո ճս Թոնո
ճարնո; հըն յո սմս Թոոլոք յըննո ճս օր հոհոյհոսոոն Թոնսլընն
սի Թոնսլընն ճոհոքընն, յոհոքոհո հսլ միո՞ղմն ուղչոս, յոսս
միմբոյց: Ընոհոն Թոնսլընն, հոմլընսլ սոցցւորն յոհոքընն ճս Ըն-
ոհոն Թոնսլընն, հոմլընսլ սոցցուն ճարնընն: յոհոքընն, յոհոնոհո
սի սմցարձմը միոհոք յպմոհն ճոնոնն Ընոհոն ճարնոհոյնսն հոց
միմբոյցընն ճս միոհոք յպմոհոքընն մս սնո միմբոյցընն. մս-
ճոլոհոք, ճոն-ն մոցնոն միո՞ղմն հոլոհո - II, - III, - յոսո-
- Թոն, - Թոնոն, - յոհոն: II-յ-մո յո սոհոհոն հոհոյ սի միո՞ղմն.

սմոհոք, ս. Յըմլոյսլոյն սճհոս, սմ ճոլոհոհոնոնսլ յոք յոնոոն
սոննոն սնոոնն սոցցւոսս ճս Թոն ճարնընն Թոհոն, հոքոն սլ ճոն-
սնոյնն Թոոլոք միմբոյնն ճսնննն².

ց) միսճոլոս ճոցըննոնն, հոմ Բոնաճարմնա՞ն սոցցւոսս յպմո-
հո ճոննոյնն սոցցւորնն Թոցնոն Թոնո ճարնըննն յպմոհոնսլոն: Բո-
նաճարմնա՞ն Թոնսլըննսլ յպմոհոնն ճոլոյն, սոցցւորն ճարնընն յո
Թոոլոք ժոհոն Թոնոն ճոնոնն ճոնոյնն ճոնոյնն ճոնոնն. ս. Յըմ-
լոյսլոյն սճհոս, սոնոյնսլոյն յպմոհոնն յոհո Թոնսլըննոնն, յոհոյ
սոցցւորնն Թոցնոն յպմոհոնն, մոհոնն մս Թոհոնն յոնոյննսլոն սնոոնն
Թոնն սի սոն. սմն սոնոյնսլոյն ոցն ճոննոննն Թոհոլոյնն

1 Ա. Մոհոնն, ճոնն. ճոն., ճ. 814.
2 ճոյն, ճ. 814-816.

და სინტაქსური კავშირების პარალელობების მაგალითებს:

ЧИТА-ТЕЛЬ-СКИЙ

пе-ва-л

пере-нос-к-а

я люблю его

дом моего отца

старый дом отца красив^I

ვ) სიტყვის მიხედვით ვრცე ნაწილს (კუთხედი, ძირს) აქვს მათგანიალური, სატენორიული მნიშვნელობა, ხოლო სხვებს - ფორმალური, მაშინ როდესაც წინადადების წევრთა უმრავლესობას რეალური მნიშვნელობა აქვს. ამის საპასუხოპ პეშკოვსკი აქნიწნავს, რომ ამ ნიწინს მიხედვით ნაწილობრივ სიტყვები ვერ ჩაიხველებიწვენ სიტყვებში, რამდენ მათ მათგანიალური მნიშვნელობა არ გააჩნიათ. ღვით მათგანიალურისა და ფორმალურის განსხვავება ვრცედივით მნიშვნელობების ღვალსაძრისით სინტაქსურ განსხვავებას წარმოაგვებს. შევიწმეებისას ბევრი "სწერი" სიტყვა მნიშვნელობით "ფორმალურ" სიტყვებს უგოლებია. ამის მაგალითი იგი ასახელებს სიტყვას "ბევრი", უწით მიხედვით, და მრავლობითი ჩიყბვის სუფიქსებს, ბიორე მიხედვით, სიტყვებს "წიღით", "საგანი" და სახელო სუფიქსებს და ა.წ.

ბ) ეს საკითხი წინამაჟალოდ არის უმუალე კავშირში. ა.პეშკოვსკი წერს, რომ შეიძლება ვღვება: "სიტყვები" შეესაბამება ოალეე "წარმოგვნებს", როგორც აძრის ნაწილებს, ძირები და აფიქსები კი ასეო წარმოგვნებს არ შეესაბამება. მათ რას შეესაბამებიან ისინი? კითხვობს ავგოჩი და უპასუხებს: როდესაც ვამბობთ, რომ სიტყვაში де-в-ш-а არის სამი "მნიშვნელობა" აწ სამი ნაწილი "მნიშვნელობა", ეს იმაღე მიგვანიწნებს, რომ შეესაბამისაო წარმოგვნებაში სამი

1 А.Пешковский, დასახ.ნაძჩ., გვ.816-817.

2 ღვე, გვ.817-818.

ճանրո՞ղ ճշտըն՞ծա։ Եւգրամի իս յարոս ճարմաբճրունիս "ճանրո՞ղ"? յս, ճանրոցրուսր, ոսլուցոց ճարմաբճրունս, թիւարար թինսո սոթալլոս ճարոսնիւս յթրոս թաժաւո։ սիճոցար, թասսլլրոսն ս. յըթլլոցսլլո, սլլայ թամրլլոթո, իճի "սո- թլլա" թալոսո ճանրլլոթո ճարմաբճրուն "Յաթաճա ճոճնսթոթոս", ճոճնս- թոթո սո "թոթո սոթլլաս"!

2. սլլամթլ ճսճսրսլլո ոցր սոթլլոսն թա թինսո ճանրլլոթոս թսճիճոս- յիճրլլոսն թլլասննթ։ Թլլոճը սիոսունս սոթլլոսն թանննթսլլոթա թլլոսոթլլոթո- սսթան. սԹ թլլաճնսճիճոսն թանսսլլոթոթոթո սաոնթլլոթլլոսն սոթլլոթոթո, իճի- ճրլլոթոս թլլոթլլոթոն ոսլլա թոճնսլլոթոթոթոսսթան սննս թլլոթոնննթլլոթո իճի սլլ- յլլ սոթլլոթոն ճարմաբճրուն։ Գ. Գոթրլլոթոնսթլլո ճսլլա սոթլլոթոն թլլոսոթլլոթ- թլլոթոսսթան թանսննթսլլոթոն, թանսննթլլոթոսն իս թա թ իճոթրոց թլլոթոթա յոթ- յըլլլոսն, իճիլլոթոս "սթ ոցրթա իճ սն թլլա սլլալլո սոթլլոթոս ոթին թարլլոթ, իճի սն թլլոթոթոթլլոթլլոթոն իճիլլոթլլո ճանրլլոթա սթ թսլլարթոսն սն սթ թլլ- ոցրոթոսն թոճլլոթլլոթո" ²։ սոթլլա յո, Գ. Գոթրլլոթոնսթլլոսն թանսննթլլոթո, սրոս "նթոննիճոցո թլլոթա, իճիլլոթոս սլլո սսլլոթարո թոճլլոթլլոթո, թո- սննթսլլոթլլոթո սննս թլլոթրլլոթոսսթան, իճիլլոթոթո սոթլլոթոն ճարմաբճրուն" ³։

սիճոցար, не+правда, безумный սթ ճարմաբճրուն թա թ թլլոթոթոթլլոթո յըլլոթլլոթոթոն յճարթ յոթոս թա սթ յրոցոն не+правда-սա թա без+умный. Թսրթա безвредный ս. յըթլլոցսլլոս սճոց, ճարմաբճրուն без+вредный, սնննթ без+полезный յրոցոս без+полезный. ս. յըթլլոցսլլո ճոցոս, իճի թլլ- սոթլլոթոթոթլլո թլլալլո սննթ թլլոթոնննթլլոթո. սննթ թոթարթաթ, великий вилквизитор սթ յրոցոս великий+вилквизитор, սն յրթլլո թարլլո пья- нница սթ ճարմաբճրուն старый + пьяница, ճալլա սլլոթո սթ յրոցոս ճալլա + սլլոթո թա ս. Թ. թոթարոս, իճի սրլլ յրոցո սոննթսլլոթոն թլլոթա-

---

1 А. Пешковский, թասն. ճանր., ճ. 818-819.

2 Ф. Ф. Fortunатов, Избранные труды, т. I, стр. 132.

3 ճլլալլ.

ცოდა არ შეიძლება პაციენტის წარმართვა იმ, რა ან წარმართვა არ პა-
ჯარტონ ან არ შეიძლება მინიშნულობა. ამის საფუძველზე პედიკულსკი
პასუხების, რა "სიფილა" ავთვის მათგანმართნი მელანონი 20 არ უპი-
რისპირდება სინტაქსურ შენაწესს, არამედ პირველი, მის ფრულზე ნა-
შეიქმნებაფრულმას წარმოადგენს; იგი უპი. აფრულს სინტაქსურნი მელან-
ონა!

რაც შეეხება ურთიერთი ძიებისა და განსხვავებული ფორმალური ნა-
წილები მქონე სიფილები სპიხის, ა. პედიკულსკი აღნიშნავს, რა ფრა-
გონისა შეიძლებაწარა და აფრულს სიფილები: ბრუნებისა და ურულლები
ფორმები და მუდარაფრულსაფრულს სქესში ავალდებაობის ფორმები სიფილა-
ავალდებაობის შეიხვებებდა მინიშნუა, ხოლო ფრულს სხვა ფორმები 20
სიფილაწარმობდა. ეს ფორმინილფორმის რაფრულს, ა. პედიკულსკის აბრინა,
ანფორმის წარმოიქმნა მინიშნუაობა და ძალზე პირობინა. ავრინა
ა. პედიკულსკი ავრის მინიშნუაობა სიფილის ფორმებს აფრულს სინტაქ-
სურ და არასინტაქსურ ფორმება, მარამ, რაფრულს ავრინა აღნიშნავს,
ბრინა ფორმის შესახებ მრეშე რავრებ შეყნიერები - სინტაქსურნი არი-
ან იმინი ან არასინტაქსურნი?

ა. პედიკულსკი ავრინებდა მინიშნუაობა ურთიერთი შენაწესობა შე-
იხვანის ფორმის "სიფილის" ხმარებაში. ურთი, იგი აღნიშნავს, რა
ეს ფორმინი რა სრულსა განსხვავებული მინიშნუაობინა იხმარება -
შეფრულლები მანაწესობის სარულს აქრის არსანიშნუაობა და ან რაფრ-
ფრის შერება მინიშნუაობა შეყნიერ წარმოადგენა მსოფლიოური რაფრ-
ფრის არსანიშნუაობა. სხვანაწარა რა ურთი, ან განიხვება რა ს-
პიხის: სარულ სიფილისა და ურთი. სიფილის ფორმა იგილები სპიხის.

---

1 A. Пешковский, *რუსი. ნაწი.*, ტ. 819-821.
2 იქვე, ტ. 822-823.

պետրոս սնրոք, այսուհընդերս ამ ჩრჩი შიშიხედვერის ტარჩუვა, მსჯავსაჲ
თმისა, ჩოგოყ ყონვეტიკაში ტარჩუთა ბევერისა და ჭონვერის ცნებებო.
"სიტყუას" პირველი ღვალსაბრისოთ იგი "ცალკე სიტყუას" უჩოგებ, ხო-
ლო მეორე მინიშენელობისაღვის "ღვესუმის" საბეჭოგებმას გუჲავაბოშ!

ჩვენ პაწვერილებოთ ტაძმეღუტოთ ა. პეტროვსკის მსჯულობა. ჩოგოყ .
პავინახუთ, მან საკმაჲ სინსრულოთ ტანიხილა სიტყუასხან პაკავერჩოგებუ-
ლი ძონიხაჲი საკიხებობი, ჩომღებოყ მღესაჲ უნახემეცნიერჲა მწვევე კა-
მახის საგანს წარმოჲაგებუნ. ჩვენ ყველა მის მებეგმელებმას ვერ ტავო-
ბოარებო.

ა. პეტროვსკი ამ პენიშინა, ჩომ სიტყუისა და მოჩოგემის პაპირისპო-
რებოის პამაჲასტრებელი არგუმენტიებობან არჲ ვრჲო არ არის ჯევისჲა-
ვაჲ საკმაჲისი ამ ვრჲელებოის ტანსასხევეებლაჲ. ეს აჲსუიღებობოთ არ
მეფეველებს მაჲ უნარგისობაბე, ჩადგან სიტყუის პახასიოებოისაღვის
საჭირჲა ჩამეგენიმიჲ კრიტიკურიშის ვრჲოჲოჲაჲ ტამოყუნება, ჩაჲ მესამ-
ღებულს ტახობის მისი ტანსხევეებელი მხარეებოის ასახვას. ის ჭაქტი,
ჩომ ვრჲო ნიშანი არ ტამოგება უნაში ყველა სიტყუის ამოწმურჲავი ტან-
საბეჭერისაღვის, არ მოწმობს ამა ჭუ იმი მახასიოებელის უნარგისობას.

სიტყუისა და მოჩოგემის ტანსასხევეებელი პირველი სამი ნიშანი
(ა, ბ, გ) ა. პეტროვსკი უნარგისაჲ ტამოჲასხაჲა თმის ტამო, ჩომ ამ ნიშ-
ნებოის მიხედვიოთ ე. წ. ნაწილობრიჲ სიტყუებს ვერ ჩავღელოთ "სიტყუა-
ბაჲ". ა. პეტროვსკი ღეოხოწ აკრიტიკებს მემებეჲ პუნიჭოი (გ) ისჲო
მსჯელობას, ჩომღეოყ წინაპირჲობაჲ უკეჲ მოხოხოჲს ვიოგეჲო. ჩა არის
სიტყუა და მისი ნაწილი, საკუხოჩეჲ მის მსჯელობაში კი ყველგან ამჲა-
ჩაა, ჩომ მან წინასწარ იყის ჩომღეოთა უნაში სიტყუებო და ამის სა-

---

1 А. Пешковская, ПАСАБ. ტაში., გვ. 823-824.

ფუძვლივ უკუაგებებს ყველა ნიშანს, ჩამოღობს ამ ურცულურებს არ ახასიათებს. აქაც ა, ბ, გ ლინსებში უკუგაბეჭდოა იმიჯში, რომ ისინი არ გააჩნიათ ე.წ. ნაწილობრივ სიფყვებს. საფურაპღებია, რომ სხვა ადგომები (როგორც ამას შემიძებს პავინახავთ) ზოგჯერ ამ ლინსებთან უქონლობის გამო არ მიიჩნევენ სამხმარებ სიფყვებს "სიფყვებამ".

ა. პეტროვის მიერ მოხურობა ურთი მიმინსაყერ მიწყავს - მას სურს პამიფკიოს სრული პარალელიზმის არსებობა ურთრევ ურცულთა შორის და ყველაფერი სინტაქსურ ურთიერობებზე პაიყვანოს. იგი ამტკიცებს, რომ არ არის ჩაბიე არსებობის სხვაობა, ურთი მიწრევ, სიფყვასა და მის ნაწილებს შორის, მეორე მიწრევ, სიფყვასა და შესიფყვებას შორის. სიფყვისა და შესიფყვების შემაგებებში შეჩვიებისა და ურთიერობის ხასიათის ურცულარუანთა, განსხვავებებიან ისინი მიწრეო ბარისბით. ამ შეხვედრების გამოჩარება ძველთა. განსაკუთრებთი ნაყოლთა, რომ ადგომის მიერ მოყვანილი მორყოლოგურ და სინტაქსურ ურთიერობათა პარალელიზმის მაგალითები ასეობ ვერ ჩაიღებობა, ჩაგან მორყოლოგურ კონსტრუქციებში აქვარაპ წმინდა განლაგებთი ურთიერობები გვაქვს, მაშინ როგვსაც სინტაქსურ სტრუქტურებში სურ სხვაგვარი მიმარებები, კერძო, მარტვა, შეთანხმება, მიწრვაა წარმოგებნილი.

შესიფყვებამი სიფყვათა კავშირის უბრუნველოყას ემსახურება სიფყვის ჭარბალური ელემენტებისა და ლინთ ჭარბალური მნიშვნელობის მეორე ე.წ. ცარიელი სიფყვების არსებობა, მაგრამ ვერ პავთთანბებობთ ა. პეტროვის იმამი, რომ მატორნალური და ჭარბალური მნიშვნელობები ურთიანთეს უყოლოებიან. სიფყვების: "საგანი" და "ნივთი" მნიშვნელობა არ არის იგივე, რაც არსებობის სახელოს სუფიქსების მნიშვნელობა. სახელოს სუფიქსი წინაპაგებამი სიფყვების მიმარებათა განხორციელებას ემსახურება, "საგანი" და "ნივთი" კი სიფყვების, რ-

համարժեքը շնամեղսրճուրդմանի սոցիցրոն ձրոնըլրոն սի ուր մեհայնը ցր-
հարըլըն զհաճախըլըն ս.սոնորնըլըն, համըլ ըլրըլըն զըլըլըն մսըլը-
ն:

հանի ըլր ոմարըլըն զըլը սոցիցրոն ձրոնըլըն ս.Սըլըլըլըլըն:
հոցրոն Սըլը սըլընըլըլը, շընը մընըլըլըլըն մըլըն յըլըլըլըն
(սոնըլըլըն, հոցրոն մաթ ս.Սըլըլըլըլը յըլըլըն¹): զհաճ, ըննըլը-
ն, սոցիցր, ժըրոն սն սըլըլըն, ս.Սըլըլըլըլըն ըլըլըլըլըն, մեհոլը
սոնըլըլըն խարոնըլըն զհանըլըլըլըն յըլըլըլըն, ձրոնըլըլըն յը
մաթ ըլրոն սըլըլըլըն սըլըլըն սը հոցր, սն յըլըլըլըն զհանըլըլը
մըլըլըլըն սն յըլըլըլըն ըլըլը (մըլըլը յըլըլըլըն սըլըլըլըլը յըլը
հոցր յըլըլըլըն զհանըլըլըլըն) սն յըլըլըլըն (մեհոլը յըլըլըլըն
մըլըլըլըն յըլըլըլըն զհանըլըլըլըն).սըլըլը զըլը զհանըլըլըլըն սոցի-
ցրմը ոցր ըլըլըլըլըլը, սոցիցրըլըն սոցիցրըլըն: զըլըլըն սոցիցրոն ըլը-
լըլը, ըննըլըլըն զհանըլըլըլըլը ոցր հոցրոն սոցիցրաթ մըլըլըլըլըն,
ըլըլըլըն սոցիցրոն զհանըլըլըլըլըլըն սն սըլըլըլըլըլըն ոցր, սն սըլը
զըլըլը-
ն. ս.Սըլըլըլըլըն յըլըլըլը յըլըլըլըն զհանըլըլըլըլըլըն մաթըլըլը
մոնըլըն զն մեհոլը յըլըլըլըլըն յըլըլըլըլըլըլը զսըլըն մըլըլըլըլը-
ն սըլըլըլըն սըլըլըլըլը զսըլըլըլըլը զսըլըլըլըլը զսըլըլըլըլըլը,
սըլը զնըլըն սոցիցրըլըն:

1. ըննըլըլըն ըլըլըլըլըլը, հոցրըլըլըն սըլը սըլըլըլըն մեհո-
լը, մըլըլըլըլըլըն մաթ մըլըլըլը զն մաթ ընն յըլըլըլըն զըլըլըլը
ըլը ըլըլըլըլըլըլը ոցր յըլըլըլըլըլը սոնըլըլըլըլը (ս.Սըլըլըլըլը
զըլըլըլըլըլըլըլը):

2. ըննըլըլըն ըլըլըլըլըլը, հոցրըլըլըն սըլըլըլըլըլը

---

1 А.Пешковский, Слово отдельное, стр.826.

აქვთ, ბუნადღებულა მათ ღებდვთ და მათ შინ შაუბის გაკვებმა, მაგ-
სამ ღებინთ ეს მონაკვებები არ იყოსა უფრო მუიჩე სინტაქსიკობა (ე.წ.
"უფროში" სიტყვებში).

3. მონადამბა მონაკვებები, ჩობილთაჲ არ გაარინათ არჲ უჩინ
ღებინამილელინი ნიშან-ღებინება, მაგსამ არჲ იმ "სიტყვათა" წარჩებდს
წარმონადგენთ, ჩობილბიჲ პირველ პუნქტში მავახასიალეთ (ე.წ. წაბილბ-
ჩივი სიტყვებში)!

ა. პეტროვისკი აღნიშნავს, რომ "სიტყვის" განსაბღერა მამიკობებუ-
ლი იქნება იმაბე, ჟე ღებინამილელინი სამი ტიპის კატეგორიკობიკობან ჩი-
მიკის ჩავღელით "სიტყვაბაჲ". ჟე მხილბ პირველი ტიპის სიტყვებდს, მა-
შინ მათი განსაბღერა ისუთი იქნება, ჩობილბიჲ ეს პირველ პუნქტში
გვაქვს. ჟე პირველი და მუიჩე ტიპის მონაკვებებდს, მაშინ უჩინ ნიშან-
ღებინება მობვამიკობა, მავჩრბება მხილბ მახვილი და შაუბის ბუნად-
ღებლობა. ჟე სამივე ტიპის ბებრინთ მონაკვებებდს გავაბრინებთ, მა-
შინ სიტყვის განსაბღერა მიიკობდს ბებდვთ სახვს: "სიტყვა" წარმონად-
გენს ამი და ამი ხარისხის სინტაქსიკობას, ჩამგან არჲ ბუნამივე კატეგორია
განსხვავებმა არსებობაჲ სხვა უჩინებდს სხვან?

უჩინებთ, რომ ა. პეტროვისკი მჩობი გმა ეჩრ მიკობმა სიტყვის
განსაბღერის მახადგენაჲ: იმის ნაკვლაჲ, რომ სიტყვის არსებობი ნიშ-
ნებში გამიკობ, მან სიტყვა სხვა ენობრიკ უჩინებდს გავტოლა. სიტყ-
ვას მათან მარღელაჲ აკავშირებდს ენობრიკი მინიღებლობის მავარებლობ-
მა, მაგსამ, ჩავ ბებებმა მის სხვა უჩინებდს სხვან განმასხვავებებდს,
სამეიკობიკობიკობ ნიშნებდს, ასუებბაჲ მახვილი, შაუბა და სიტყვებობის მუი-
ნებლობა ეჩრ გამიკობაჲ. ჩობილბიჲ უკვთ აღვნიშნეთ, ჟე იმისა, რომ

1 А. Пешковская, Слово отдельное, стр. 827-828.

2 აქვე, გვ. 829-830.

სიტყვა სხვა, კერძოდ, სინთაქსური სტრუქტურებინსაშენის გაუგებრობებთან ა. პეტროვიჩის მიძღვრებულნი შენიშვნებებიც იყო განმარტებული.

მარტალი, ა. პეტროვიჩის არ გამოუყრის სიტყვის პირობებში, მაგრამ მან ამ პირობებშიანთან დაკავშირებულ საკითხებში შენიშნა. ეს ის საკითხებია, რომლებშიც უნდა შევიყვანოთ იგივესავე ადრეს სხვადასხვაობა არსებობს. სხვადასხვა უნდა შევიყვანოთ განსხვავებულ ინტონაციურ-ტონალურ ადრეს ამ საკითხებში და განსხვავებული დასკვნებები გამოვიყვანოთ, მაგრამ საკითხთა წიკ ძირითადი ისეივე რჩება. ამისი ჩვენ შეიძლება დავრწმუნებოთ ნაშრომის მიმდევრთა ნაშრომში.

რუსული უნდა შევიყვანოთ მიმდევრთა შრომის ურთიერთ უნდა შევიყვანოთ ნაშრომის დასახლებული ნაშრომის რუსული უნის მიმდევრთა განმარტებული გამოკვლევა. ავტორი იხილა ნაშრომებს და განიხილა რუსული საუბრის-ნიშნის რიტორიკული არსებობა შენიშვნებებში და გამოიყვანა ამ საკითხები. ეს გამოკვლევა ურთიერთ შენიშვნებში ნაშრომის დასახლებული, ამისთანავე, მისი საფორმის სინტაქსისასახლებული ჩვენების საინტონაციურ საკითხებში. ნაშრომის უნდა შევიყვანოთ: "გამარტებული მიძღვრება სიტყვაში", რაც შენიშვნაში ნაშრომის სიტყვის უნდა შევიყვანოთ ამ შენიშვნაში. უნდა შევიყვანოთ განმარტებული გრამატიკის არსებობის ურთიერთ ძირითადი მიმდევრის ის მისი, რომ არ არსებობს განსახლებული ან მისი ანდა ძირითადი გრამატიკული უნდა შევიყვანოთ - სიტყვისა და ნაშრომის¹, ხოლო რიტორიკის ეს უნდა შევიყვანოთ უნდა შევიყვანოთ, ანდა შევიყვანოთ იგი, მისი გრამატიკის გამოიყვანა ხოლო შენიშვნებში საინტონაციურ უნდა შევიყვანოთ ანდა შევიყვანოთ ანდა შევიყვანოთ უნდა შევიყვანოთ ანდა შევიყვანოთ².

1 В.В.Виноградов, Русский язык. Грамматическое учение о слове, М.-Л., 1946, стр.3.

2 იგივე, გვ.3-4.

ამრიგად, ვ. ვინოგრადოვის ამრიგად, ლენინური გრამატიკის მიხედვით რუს უპირველეს ამოცანას უნდა წარმოადგენდეს იმ ძირითადი გრამატიკული უნებების მიწადასის გარკვევა, რომელსაც იგი საფუძვლად უდებდა თავის მიხედვებას.

გრამატიკა, ვ. ვინოგრადოვის მიხედვით, წარმოადგენს უნებრივ ნიშნებს სიტყვებს, რომელიც განსაზღვრავს სიტყვათა, შესიტყვებათა, სიტყვებთა და წინადადებათა ავტორების ტიპებსა და ხერხებს. გრამატიკა, თავის მხრივ, იყოფა მოწოდებები - მოძღვრება სიტყვათა გრამატიკული სტრუქტურის, სიტყვათა ფორმების, სიტყვებისა და სიტყვის ფორმათა წარმოების შესახებ და სიტყვათა - მოძღვრება შესიტყვებათა და წინადადებათა შესახებ! დასახელებული ნაშრომი ("რუსული ენა") წარმოადგენს რუსული ენის მოწოდებების ანალიზს - ესაა გრამატიკული მოძღვრება სიტყვის შესახებ. ამიტომ, ბუნებრივია, ავტორი პირველ რიგში მისი ძირითადი უნებების - სიტყვის - რაობის გარკვევას ყოველგვარად.

ვ. ვინოგრადოვი აღნიშნავს, რომ სიტყვის პირველადი ჯერჯერობით უნდა შეიქმნას ასახვა ენაზე უნებრივების ეფორმით. ინიციისებრი გვერდის უნებრივ სიტყვის განსაზღვრებასა და მისი სტრუქტურის ამომწურავ აღწერას და მხოლოდ მისი გარეგანი (ძირითადი ფორმული) ან მიხედვით (გრამატიკული ან ელემენტარ-სემანტიკური) ნიშნების აღნიშვნას სჯერებდებოდნენ. სიტყვისადმი ასეთი ცალმხრივი მიდგომის შედეგად უკვე უფრო აშკარად გამოჩნდება მისი სტრუქტურის წინააღმდეგობრივი სიძველე და სიტყვის ბოლო უნებრივად განსაზღვრება სიტყვის უამრავ ელემენტარულ სახეობებთან, როგორცაა "ფორმული სიტყვები", "გრამატიკული სიტყვები", "ელემენტარული სიტყვები".²

1 В.В.Виноградов, Русская грамматика, т. 4.
2 იქვე, ტ. 4-9.

სიბყვის ფონდისთვის საბჭოთაობის დროს უნაძი გამოხატულია განსაკუთრებული ფონდისთვის სიბყვისთვის, მაგრამ ყველა უნაძი ეს ასე არ ხდება - დღე უნაძი ეს სიბყვისთვის არაა ისეთი მკაცრი, როგორც მორჩილ-მათა ბუნების აქტიურობისთვის (მაგალითად, გრამატიკის); დღეჯერ ეს სიბყვისთვის და ფრანგის დროის ფონდისთვის ბუნების არ არის მკაცრი (მაგალითად, ფრანგული). ყოველივე ამის საფუძველზე ვ.ვინოგრადის რაოდენი დასკვნის, რომ ვ.წ. "ფონდისთვის სიბყვა" არ უმხებვეს "სიბყვის" დღეად უნაძის და საერთოდაც სიბყვის დასახასიათებლად ფონდისთვის უნიკალური არ გამოგვაჩვენებს!

გრამატიკული ფორმების და მიმოხილვის, გამოყენების უნიკალური "არამიზანის და გარდასახვის"?, მისიანობის და უნიკალობის უნიკალური "მეორე ილუმინაციის აქტიურობა ხორციელ?"

ამის საილუმინაციისთვის მოგვყავს ავტორის მსჯელობა, რომლის საფუძველზეც დამოუკიდებელი დასკვნები უნდა.

სიბყვის, ავტორებმა ვ.ვინოგრადის, ხშირად განსაზღვრავენ, რომ ვინც დამოუკიდებელი მორჩილის, რომელიც არ იყოფა უფრო მცირე მორჩილ-მეორე ან უნიკალ, ეს ეს შესაძლებელია, მაშინ მისი მნიშვნელობა აქტიურობა მისი მეორეხარისხის დანიშნულების მნიშვნელობისაგან დამოუკიდებელი.

ამ ფორმებისთვის საინტერესოა ვ.ვინოგრადის მეორეხარისხის მაგალითის დასკვნის: надо было приоткрыть сундук, а не открывать его совсем, სადაც, მისი აზრით, ნიშნული при-ს მნიშვნელობა აქტიურობა შეიქცნება. ამასთანავე, აღნიშნავს იგი, ასეთი განსაზღვრა უნდა მისი სიბყვისთვის, მაგრამ არ გამოგვაჩვენებს დამოუკიდებელი სიბყვისთვის.

1 В.В.Виноградов, დასახ. ნაშრ., გვ.9.

2 იქვე, გვ.10.

3 იქვე, გვ.9.

4 იქვე.

სიტყვებს განსაზღვრავენ როგორც წინადადებას უკიდურეს მიწი-
მუშს, მაგრამ არც ასეთი ფორმულა გამოიყვება უნაძი ყველა სიტყვისა-
ვის, რაგან "ბევრია ისეთი სიტყვები, რომლებიც მიხრობ მოწოდებებს
(ვ.ვანდრიასის ფორმინოლოგიის მიხედვით) წარმოადგენენ და მოწოდებ-
ები, რომლებიც მოგვარ სიტყვებია მოკვეთილებიან!"¹ სიტყვასა და მოწ-
ოდებას შორის ძირითად განსხვავებას იმაში ხედავენ, რომ სიტყვა წი-
ნადადებაში მეტი თავისუფლებით სარგებლობს, მაშინ როდესაც მოწოდება-
სა ჩივი სიტყვის შიგნით მკაცრად განსაზღვრულია. ამის საწინააღმდე-
გობ ვ.ვანდრიასის დავაობის რთული სიტყვების მაგალითებს, სადაც
შეიძლება ვთქვათ როგორც *лизоидный* ასევე *длиннохвостый* და
зубоскал, ледомух და *мудрость*?

რუსულში სიტყვის გამოყენებლობის საზომად ხშირად გვევლინება
ის ფაქტი, რომ სიტყვის შიგნით არ შეიძლება სხვა სიტყვის ან შეს-
ვების ჩასმა, მაგრამ ეს ფორმულა ყველა სიტყვისათვის არ გამოიყ-
ვება, რაგან ვთქვან: *никто* და ამის გვერდით *ни к кому; некому*
და *не у кого* და ა.შ.²

გარდა ამისა, მოპალური სიტყვები და ნაწილკები, როგორცაა
რუსული *знать, дескать, мол* მოკლებული არიან გამოყენებულ მნიშ-
ვნელობას და წინადადებას უკიდურეს მიწიმუშად ვერასოდეს მოკვეთი-
ლებიან.³

ჩა მივიღებ საზომად? გრამატიკული (და ასევე ლექსიკურ-სემან-
ტიკური) ლინგვისტიკის ძალზე მრავალფეროვანი სიტყვები არსებობს და
ძველია მათში საერთო, მყარ ნიშნებს აქვთ.⁴ მაშ, როგორ მივიღ-

1 *И.Вандриас, Язык, стр.178.*

2 *В.В.Виноградов, рашახ.ნაშკ., გვ.10.*

3 იქვე.

4 იქვე.

5 იქვე.

լա՞ծ? Գ.Յոնոպրաբուցի ճշտվածքն է, որի ահ շքնա ժաբապաճիցեթասնո՞ զորմա-
 լոյր ճոնաաճիբըցո՞ւնա՞ թա ժարթաճալո թոճո՞ւնն մոնճիցըլո՞ւնն թա շտրո
 ըրմաթ Կաճըցթ Սոցցոնն ՅոնաարՍոճո՞րոցի ՍտրՅՅթոյրոնն Վրալ յըլըմընճս.
 Ե՛մ Յի՛մե՛նըցա՛մի շտրո Քըլոցտրոթաթ ժամոոյըցթ ժամնըցալը Սոցցո-
 ՞ն ժո՞րոնաթ Նըմանցոյըր ճոճընն Թո՞րոնն թա շտրո՞ յարթաթ ժամո՞րնըթն
 թրա՛մաթոյըլո ճա՛լթոյրոնն Կո՞լո Սոցցոնն Սնըթասնը յաճըցոյրոց՛մի՛!

Գ.Յոնոպրաբուցին Յիցըթըլըճընն Սոցցոնն Յիցաճը՛ Յի՛մըցոնա՛:

"Սոցցոն, շոճո՞րըլըն Վրըլոնն, Նոմոնոյըր Ե՛նը թոթոնոյըր ճը-
 յոնն Ե՛նըլընն, Յըմիլ յն ճընըլոնն Ե՛ն ժարնոն թամԵ՛մա՞ր Սոցցընն,
 Կոմըլընն Ե՛նոլոթ ճոնոն թրա՛մաթոյըլ մոնճիցըլո՞ւնն թա Թոմարճըլընն
 ժամոնաթըլըն, Սանըլոթո՞ր, Թո՞րոննթըլընն թա Թոթալոյր Սոցցընն. Ե՛ն-
 յըլըննըլընն Ե՛մո՞րն թա Սանըլընն յըլընըլընն ճարճոթըլընն Ե՛ն-
 ոլոթ. Ե՛մո՞րն, Յըլը Սոցցոնոց մոնճիցըլո՞ւնն ո՞րընն ճըլ ժամնը-
 յըլընն Սնըթասնը ՍտրՅՅթոյրը-Սըմանցոյըր ճոճոնն Սոցցընն Թո՞րոնն"²

Սոցցոնն Նոմոնոյըր ճընըլընն Ե՛նթոնոն շՅՅալոթ Թոն Սըման-
 թոյըր ճոնոնընն ժաթսըլընն Գ.Յոնոպրաբուցի Յիցըլըլընն Սոցցըլընն-
 յոն ճընըլըննա՞ն յըլըլընն. Ե՛մ ճըլըննոնն Սոցցոն Յըլը ճըլըլո-
 յընն ճո՞րմա՞ թա մոնճիցըլո՞ւնն Սոցցընն - Սոցցոնն, ճարճոլըլընն յըն-
 ոլը յոնճըլընն, Գ.Յ. Ե՛նըլընն Կոթոյ Վրալ Թոնն ճո՞րմոնն թա մոն-
 ճըլըլընն յոնոնոնն, ըլըլընն յոնոնն"³

Կոնըլընն Ե՛նն ճըլըլընն Ե՛ն յոն ըլըլըլընն մոնճիցըլո՞ւնն, Կոնըլընն
 Ե՛ն ոցոն թրա՛մաթոյըլ ժաթոնըլըլընն. Սոցցոն ճարճոնթըլընն ըլըլըլընն
 թա թրա՛մաթոյըլ մոնճիցըլո՞ւնն յոնոնոնն"⁴ Սոցցոնն ՍտրՅՅթոյրը-

1 В.В.Виноградов, Թասն.Ե՛մո՞ր., ճը.11-12.
 2 ըլըլը, ճը.13.
 3 В.В.Виноградов, Современный русский язык, I, 1938, стр.110-111.
 4 В.В.Виноградов, Русский язык, стр.15.

სემანტიკური ტიპები არ არის ურთიანობის და ეს განსხვავება დამოკიდებულია ელემენტარული და გრამატიკული მნიშვნელობების შეწყობისა და ურთი-
ურთიერების ხასიათზე¹. ამის საფუძველზე გამოიყოფა 4 ძირითადი ტიპი სიტყვებისა:² 1. სიტყვაში, რომელიც სასახლეებში წარმოადგენს ანუ მუდგებლობის ნაწილები; 2. დამხმარე სიტყვაში ანუ მუდგებლობის ნაწილები; 3. მოძალადე სიტყვაში და ნაწილები; 4. შიშისმომცემი.

განსხვავებები სიტყვათა ძირითადი ტიპებში ვლინდება მათი გრამატიკული ფუნქციონირების, გრამატიკული ბუნებისა და გრამატიკული ფორმების განსხვავებებში. ტერმინი ფორმის განსხვავებულმა გაგებამი ბევრი გაუ-
გებობა გამოიწვია რუსული გრამატიკის განვიხილვამ: ფორმის მოგვი-
უბრუნებენ გრამატიკული მნიშვნელობის გამოხატული ფორმალური ნიშ-
ნის არსებობას. ასევე გაგება ფორმისა დამახასიათებელი იყო ფ.ფორტუ-
ნათის სკოლისადმი³. ფორმის ასევე გაგების თანხმად მოს სიტყვას
აქვს ფორმა (მაგ.вод-а), მოს კი - არა (მაგ. пальто, здесь, тут,
дома, завтра და ა.შ.).

ვ.ვინოგრადის ფორმის ასევე გაგება ამ ტერმინის მნიშვნელობის
დაკარგვად მიიჩნია. იგი იხრება ფორმის აგრეგირებად გაგებისა-
კენ. კერძოდ, ა.პეტროვი წერს: სიტყვაში შეწყობილი გარკვეული ნი-
შანის აქვს, რაც მხოლოდ ამ სიტყვას ახასიათებს და ამასთან-
ვე, რომელიც გრამატიკული კატეგორიის აქვს⁴. ვ.ვინოგრადის
ადრის, რომ რუსულში არა გვაქვს უფრო სიტყვები, რამდენ ვრცელი
სიტყვის ელემენტარული მნიშვნელობის უკავშირება ამა და იმ გრამატიკული

1 В.В.Виноградов, Русский язык, стр.28.

2 იქვე, გვ.29-31.

3 Ф.Ф.Фортунатов, Избранные труды, т.1, стр.136-137.

4 А.А.Потебня, Из записок по русскому грамматике, стр.35.

յագրորհունս պրնիմընս, Բրամատիւշուրի մնիմընըլոծա Կրթանըլաթա Բարեւո-
 լու ցրըշուրի սոգըցուն ժննասրսոծրնը սթրաշթարամի! շքմիս Բրամատիւշուր
 մնիմընըլոծոնս Ժամրեաթընիս խրեքոն ըս ղրո յս մնիմընըլոծա Յս Եսո-
 սոթը Ժանսնըշըլոծա սնըսոսնը Ժոնիս սոգըցոննոն. սնը մաթըլոծաթ,
 ժարիսնըքոննոն սր շքանիւրթընոն սնը սոգըցոննոն Բրննսնըքոննոն. մս
 սր Ժասրննոն ղրըշսոս, սքըցոննոն, քրըցոննոն. մորթըլոծոնս ըսնոն
 ըսքոննոն սրնոն² շքոննոն Բրամատիւշուրի մնիմընըլոծոնս Ժամրեաթընը³

Կս ընըքոն սսքոննոն մըցըցըլոծոնս ըսնոննոն, սք սքոննոն Բրնն,
 Կրն ըշթսնըքոն մնիմընըլոծոն մս ժննասրսոծրնը սթրաշթարիս ընթրն
 Բրննոննըքոննոն ըս ըսնոն ըննրնըքոննոն շքոննոն մննսն ղրոննոննոն սր
 սոգըցուն Բրամատիւշուրի սնըսնըքոննոն մրնըլոծոննոննոն միքնըքոննոն.
 ղս ըոննոննոն ըքոննոն ըս ղրըլոծոննոն սոգըցոննոն ընը⁴

սմրոննոն, սոգըցոննոն սրնըքոննոն ղրնիս սոննըքոննոն ղրոննոննոն, Կրն-
 ըննոն ղրոննոն ըս ըննը սոգըցուն սնըսնըքոննոննոն Բրննոննըքոննոն. սոգըցուն
 Բրամատիւշուրի ղրոննոն ըքոննոն ղրոննոն ըս ըննը սոգըցուն ըս սնըսնըքոննոն,
 Կրննոննոն Ժամրեաթընը Կս ղրոննոն ըս ըննը ընընոն, ղրոննոն ըս ըննը
 ըշթսնըքոն մնիմընըլոծոն, սն ըսնըքոննոն մննսնսոծ: ղր ըքոննոն
 Ժանսնըքոննոննոն ղրոննոննոննոն, սն ղրոննոննոննոն Ժանսնըքոննոն
 մննսնըքոննոննոն սմրոննոն ղրոննոն ըս ըննը Կրննըքոննոն սնը Կրննըքոննոն
 Բրննոննոն⁵ ղրոննոննոննոն սքոննոն սրնըքոննոննոն մս ըննըքոննոննոն
 սրնըքոննոն

1 В.В.Виноградов, Русский язык, стр.33.
 2 ըշթ, ը.33.
 3 ըշթ, ը.34.
 4 ըշթ.
 5 ըշթ.

3. 3-րդ հոգրհարությունը ժողովուրդը սոցիալական հարցերը լուրջ քննարկելու համար հարկ է դրել հարկային օրենսդրության վերաբերյալ հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը:

Սոցիալական օրենսդրության մասին հարցերը քննարկելու համար հարկ է դրել հարկային օրենսդրության վերաբերյալ հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը:

Սոցիալական օրենսդրության մասին հարցերը քննարկելու համար հարկ է դրել հարկային օրենսդրության վերաբերյալ հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը: Դա կարող է լինել հարկային օրենսդրության մասին հարցերի քննարկումը:

1 В.В.Виноградов, Русский язык, стр.21-28.

2 А.И.Смирницкий, К вопросу о слове (проблема "отдельности слова"). В сборнике: "Вопросы теории и истории языка в свете трудов И.В.Сталина по языкознанию", М., 1952, стр.183.

3 А.И.Смирницкий, К вопросу о слове (проблема "отдельности слова").

4 А.И.Смирницкий, К вопросу о слове (проблема "тождества слова"). Труды Института языкознания АН СССР, т.12, М.-Л., 1954.

5 ԴՅՄ, Ժ.Կ.

ფრეზა ან მუსიკა) საბჭოთა. მაგრამ უნდა ვთქვათ ეს მრავალ-
ფერადობა სრულიადაა არ უძლიან ხელს "საერთო სიტყვის" განსაზღვრას,
რადგან ამ მრავალფერადობაში გამოიყოფა ის საერთო, მათგან ნიშნები
სიტყვისა, რძილები მტკიცეობიდან მოგორს სიტყვის ყველაზე უფრო
არსებითი ნიშნები, მიუხედავად ტიპობრივი შემთხვევებიდან ყოველთვის-
ჩი შესაძლებელი გასახიზების არსებობისა!

ა. სიმინიკვი შეუძლებელი მიიჩნევდა სიტყვის გამოყოფა: ფრეზო-
კური² ან ლოკური-სემანტიკური³ ნიშნის საფუძველი, რადგან, მისი
აზრით, შეუძლებელია მათი მიჩნევა სიტყვის გამოყოფის ძირითადი, გან-
მსაზღვრელი მომენტად. სიტყვის გამოყოფისათვის ურთიერთ-
ფორ კრიტერიუმის მისთვის მოჩულოვანი კრიტერიუმები - სიტყვის გრამა-
ტიკული ფორმა წარმოადგენდა. სიტყვის გამოყოფის ურთიერთობაში მან ჩი
ძირითადი საკითხი წარმოაჩინა: ა) სიტყვის გამოყოფის საკითხი, რძი-
ლი ამასთანავე წარმოადგენს საკითხს სიტყვასა და სიტყვის ნაწილებს
ძიჩის (ჩილი სიტყვის ურთიერთობები, ფრე, სუფიქსი და მისი.) გან-
სხვავებების შესახებ; ბ) სიტყვის ურთიერთობის საკითხი, რძილი ამას-
თანავე წარმოადგენს საკითხს სიტყვასა და შესიტყვებას ძიჩის გან-
სხვავების შესახებ.

სიტყვის უშუალო გამოყოფაობის ფორმი მას შემთხვევის სიტყვის
"ანაპირპაპირი, ნაშობრივი ანუ უარყოფითი" გამოყოფაობა, რძილი
დგინდება "ამ სიტყვასთან დაკავშირებული სიტყვების უშუალო, დადგი-
ლი გამოყოფაობის" შედეგად. ეს ურთიერთობა შემდეგნაირად ხარისხდგი-
და: ლ რძილი AB ურთიერთ წარმოადგიბი ურთიერთ A (ან B)
წარმოადგიბს სიტყვის ნაწილს, ან ურთილი, ლ A (ან B) აჩის

1 А.И. Смирницкий, К вопросу о слове (проблема "отдельности сло-
ва"), стр. 184.

2 იქვე, გვ. 187.

3 იქვე, გვ. 190.

4 იქვე, გვ. 193.

სიტყვა, მაშინ B (ან A) არის უკიდურეს შემთხვევაში სიტყვა, ე.ი. ან სიტყვა ან უფრო რთული წარმონაქმნი - სიტყვის უკიდურესი: ფრანგულენოვანი ურთული ან, შესაძლოა, ლათინურენოვანი სიტყვა, მაგრამ არავინაა შემთხვევაში - სიტყვის წარმოქმნი!

ა.სმიტინიკის ეს მსჯელობა, როგორც ამას სრულიად სამარტონიანი აქტივობა რ.სმიტინიკის ლათინურ ენაში "ლექსიკის სემანტიკური ანალიზის პრობლემები"²; სრულიად რთულია, მაგრამ მხოლოდ AB კომპლექსის მიხედვით. აქედან არ გამოდის ნაშრომის დასკვნა იმისა, რომ B (ან A) წარმოადგენს ცალკე სიტყვას ან სიტყვის წარმოქმნის ყველა სხვა შემთხვევაშიც. ასე მაგალითად, იმ ფაქტის მიხედვით, რომ -шел (B) წარმოადგენს სიტყვის წარმოქმნის (AB) კომპლექსში (რადგან A ანუ II- არის სიტყვის წარმოქმნი), ვერ დავასკვნით, რომ B წარმოადგენს სიტყვის წარმოქმნის ამ ტერმინის კომპლექსის ხმაურების ყველა სხვა შემთხვევაშიც.

სიტყვას შესიტყვებისაგან ა.სმიტინიკის იმის საფუძველზე გამოყოფს, რომ სიტყვისსაზღვრის მიხედვით გამოდის (цельноформленность) დასაბუნსადადგენი, მაშინ როგორც შესიტყვების ცალ-ცალკე გამოყოფილი (раздельноформленные) არიან. მაგალითისაზღვრის იგი ურთიანობა აპირებს железная дорожка-სა და железнодорожный-ს. პირველი მათგანი, მარტონი, სემანტიკური გამოყოფის, სემანტიკური მიხედვით წარმოადგენს და "იპირიბაფორმის" (ა.სმიტინიკის ტერმინი) ხასიათობა, მაგრამ იგი ურთ სიტყვა ვერ ჩანავლება, რადგან ფრანგულენოვანი იმის კომპლექსები ცალ-ცალკე გამოყოფილი, მაშინ როგორც железнодорожный ურთიან გამოდის წარმოადგენს. ამიტომ პირველი მათ-

1 А.И.Смирницкий, К вопросам о слове (проблема "отдельности слова"), стр.192-193.

2 Д.Н.Шмелев, Проблема семантического анализа лексики, М.,1973, стр.47-48.

գան՝ ժեսնոցը՝ շնքա հանգըս, մյորն յո - սալյո սոցըսը. սմ-
րոցար, ս.սմոհրոնցլոս սհրոե, մեղանո ժադոհմը՝ մահոսարժընս ցըլը-
նը յդրոհ սրնընոեա ըս խըլոսալըս սսլմարոնս եոմանս, հոմըլոս ժան-
սեղսլընս սոցըսնս ժեսնոցընոսսոցան¹! հսլ մըլեղնս որոհոսոցընոհնս,
սնլ ոմ ջսլոցս, հոմ մեղանոնս մեոմընըլոնս սհ ժամոհցըսնընս մոնո մը-
մսրժընըլո յըլմընցընոնս մեոմընըլոնոսսոցան, ոցո մըլոժընս խոն սըլը-
րընս մեղան-ժադոհմընըլո սոցըսնոսս ըս սալյո ժադոհմընըլո յոմսլըլըսնը-
նսս. հեղո սոցըսնոց, խըլոնս մեոհո, մըլսսժըլոս ծսնոսոթընոթընըն որոհ-
ոսոցընոհո մոց մըմեղըլըսնո (մսց., парход, прямоутольник սհ յը-
հոնս пар+ход, пря:о!+угол), մոց մսցարոեոն յո ոնոնո մսոն մըմսր-
ժընըլո յըլմընցընոնս մհըլոնոսսոցան յսնս մահոսարժընընս (մսց., седобро-
пый, черногривый)²:

մեղան-ժադոհմընըլոնս (цельнооформленность) ըս սալյո ժա-
դոհմընըլոնս (раздельнооформленность) յ. յորմընըլոնս ըսնսնոսոցը-
նոե, մըլեղնը սրմոհընսնս մահոսարժընս հըլընո ժհամսոցըլըլո ժըրմոնըլո-
ցոնոսալընս, խըլոս մոնո ճսլըլո սմըսհոս: մսնոն հոթընսս յնս յրոցըրո-
նըն մըլսոցըրոնոս ոնըսս սմըսհո մըմեղըլընոնս ժսնսհըլըս (հոցըրո-
ցս, железная дорога ըս железнодорожный), ոցո յըր ժամոցըսը-
ժընս յդրոհ հեղո մըմեղըլընոնսալընս, մսցարոեար, ոնըո ջսլոցընոնս
ժսնսհըլըս, հոցըրոցս, յրոնո մեոհը, высокообразованный ըս մյորն
մեոհը, высоко образованный; полметра ըս пол метра; потому ըս
по тому. յորըլ յդրոհ ճսլըլընս ժամոսարժընոս յնս յրոցըրոնըն ոնըո
ընընոնսալընս, հոմըլոս ժհամսոցըլըլո սոնոցընս ճսլըլընս մըսոհո մոհոցը-
լոցըրոնո ժադոհմընըլոնոե ծսնոսոթընս ըս հոմըլընոնսս մըլսնսհեղնս սհ

1 А.И.Самряшский, К вопросу о слове (проблема "отдельности сло-
ва"), стр.202.

2 ըլըն, ժը.200.

վրէս զընթացողի նիւթըն, ոյն յընդունաւ թա սմբընաք մտհոլոյնսն
աղաւսամրնսոս ահագրոս ահ ժանսեղալընա սմսոլոյնսն հոհմաւնի թասմըլո
ահսընոսոն սաեղոնսալան սն յոքըլ հեղոն սոցըլոն յոհըլոն սաեղոնս
նահոլոնսալան. սմրոյնաք, զ. զոհմընսյոն սմրոս, սրչոնաք զնայոհոս յս-
մաեո ոմոն մըսաեղ, թչ հաս նահոնաթընըն ոնչոնսրոն stone wall
("շուն յըլոն"), speech sound ("սամեղըլոն ըղոն"), canon
ball ("շըլմեղոն թըլոն") սոհոմըլոն մընոցըլմընս ժոհմաւնոն
steineme Wand ("շուն յըլոն") թոնոնս, թչ հեղոն սոցըլմ
ժոհմաւնոն Steinwand (սոցըլա-սոցըլոն: "շա-յըլոն") թոնոնս!

սնալոյնսն սոհըլոն զանցընոս թչըլոն յընթոնս. զ. զոհմընսյոն
մոհըլոն սմոն մաթոլոթըն յմմըլոնոն: темп шёл "հոնոնոն" սն
"հոնոնոն", ժոհմ. Eisenbahn; том купих "շուն եոն" սն "շա-եոն";
ժոհմ. Steinbrücke.²

սնոքըլ սմոհոն զ. զոհմընսյոն հոհմաւնոն յոհըլոնսն ժըլոն
սոցըլոն ժամոլոնսալոն սոլոլընընա մոհոնա սըմանցըլոն յոհոնոն-
ոնսն ահսընոնս. սոցըլա, մոն մոլոն սամըլոն յոնոնոն սաեոն մըմա-
զամըլոն ժանսմըլոնսն, թաեոնոնոնոն, հոհոնոն ոհն մեոնս - սը-
մանցըլոն թա ժոհմաթըլոն մեոնսն յոհոնոնս.³

սոցըլոն սըմանցըլոն յոհոնոնսն ժըլոնոն (հոմըլոնսն ոյն մոն-
ընըլոնսն, մաթոն սոցըլոնսալոնսն ահսալմարոնսն յոհըլոնսն յոհընսն)
զ. զոհմընսյոն սոլոլընընա մոհոնա հոհմաւնոն - հոնցըլոն (մաեղ-
ոն, սոցըլոն թալոնս թա ծոլոնս թամաեոնոնոն մոլըլընոն - ճ. թչ-
ըլոնսն սասմըլոն սոցըլմըն թա ս. մ.) սն ժոհմաթըլոն (մոհոլոն-
ոնսն թա սոնցըլոնսն) նիւթընս, հոմընոնսն ահ թանցընընա մեոլոն մեո-

---

1 В.М.Жирмунский, О границах слова. В сборнике: "Морф. структура слова в языках различных типов", стр.32.

2 ղշը.

3 ղշը, ժշ.7.

ան ժողովուրդնա եւ Կալվա ժողովուրդնա՛ն, հոգոհս անս անտիրոհկո
աղոթա՛!

Սոցցուն Գործաւորն աղուծման ժաննաւընդունա սննաբաննա Գոր
նոն յընծին Բա յհոս Բա ոմաւը յրոն ժաննաւընդուն Գորնոն Սոցցուն
Ոնալ:

Սոցցուն Գործաւորն Բանուկընթընթոնն Ոնոննընն ժաննաւընդուն
ընծինն Ոնոն յոգըննոնընն ժաննաւընթոնն յոնընթընթըն թահոննընթընն:
ան աղուծմոն (ժաննաւընթոնն) ոնն Ոնոնընննալան ժաննոնընթըննա. յոն
ոնն աղուծալ հննընթըն թանթընթընթըն. յն Բաննաւըն Սոցցըննա, թոնընն
յոնընթընն Ոնոնընթընն, թոնհան ան յոննաւընթընթընթըն ժաննաւընթընն ժան
նաւընթընթընն Բաննաւընթընն. թընթընթըն յոնընթընն ան ան յոննաւընթընթընթըն
ան ան յոննաւընթընթընթըն ղա ան.՛

Ոնընթընթըն յն յոննաւընթըն յ. յանթընթընն ընթընթըն թահընթընն յե ոն
('ai pas vu "Ոն ոն ան թոննաւըն", հոնընթըն յ. յանթընթընն յոն
Սոցցըն թոննընթընթըն թոնն ժանն, հոն թոնն թընթընթընթըն յոննաւընթընթըն
(je, le...) Կալվա աննաթըն ան ղընթընթընթըն անըն թոննոն. Բանուկը
նթընթըն թոննընթըն ղոնն ղոն ղաննընթընթըն թոննընթըն: ոն, լան... յննընթը
նա. աննոնթըն, ղընթընթընթըն յոննաւընթըն յ. յանթընթընն յոն հոնըն, թոն
ընթընթըն հոննալան ղընթընթըն Սոցցըն ժաննաւընթըն. յ. յոննընթըն յոն
թոննալան յ. յանթընթընն ան ղընթընթընթըն, հոնթըն ան յոննաւընթընն ղը
ն ղընթընթընթըն յընթընթըն ժաննաւընթընթըն Բաննաւընթըն, հոն Սոցցընթը
նըն ոննոն Սոցցընն թահոննալան ղա ան թոննընթըն. թընթընթըն
նընթըն, հոգոհս je ne l'ai pas vu, յնընթըն: je l'ai vu, je t'ai vu,
je ne t'ai pas vu; je l'ai vu, tu l'as vu; je l'avais vu ղա ան.՛

1 В.П.Хирмунский, Բաննաւընթըն, ղը.7.

2 ղընթըն, ղը.8.

3 X.Вандриес, Язык, стр.89.

სიტყვისსაყვის ასევე მნიშვნელოვანია მისი მხარაძობის ურთიერ-
უბიყ, რამდენოყ იბაძი მუქობარკობს, რი სიტყვის მუხნიე სხვა სიტყვის
რასბა არ მუიძღღბა. ვ.ვინიტრკაროვის მარგაროებინ: НЕКТО - НЕ О КОМ
და ა.მ., მისი აძრნიე, მხაროყ რხუი სიტყვბსა და მუარ მუსიტყვბბბბბ
ბიარის სარღვრბბის ისტორიულ მუყყობარბბ მინუიეებბ!

რას მუეებბბ სიტყვარა სარბსბბარბბბ, ვ.ჟირმუნიკოვა და ა.სმირ-
ნიკოვი, ვ.ვინიტრკაროვის მსგავსარ, სიტყვას მისი ტრარბარკულ რორბუ-
ბის კობკულსარ მიიბბბბბ. ა.სმირნიკობი ბუვის სტარბარბი სიტყვის
იფილუობის მუსარბბ მუმიოტარბ ბუბბინი სიტყვარ-გორბბბ (словообразы),
რას ბუვისბბბარ ტარბარბს ავტორის აძრს სიტყვის ყუელ სარბსბბარბბის
ბარბბბბბბბბბბბბბბ მუსარბბ. ვ.ჟირმუნიკი სარბბბბბ ვარბბბბბბ აბ
მისარბბბბს, მარრამ იფი ვრბბბარარ ტარბარკუს ნობბინარბოვის გორბბბ
იბბბბ ბრბუვის გორბბბბბბბბბ, რიბბბბ, მისი აძრნიე, სუბარბბბბბ
ბვარბბბბბბბ და არა ტუბბბბბბბბ ბუბბბბბბბ ბრბბბ, ნობბინარბოვი
გორბბბის ბარბბბბბბბბ ბარბბბბბბბბბ.

ვ.ჟირმუნიკი ბუვის სტარბარბი სიტყვის ბრბბბბბბბბ დაკავბბბრ-
ბუი კობბუ ვრე სიბბბბბბბბ ბრბბბბბბბ: ბბბბბ ბუარბო სარბბბბბ ბბ-
ბბბ ვრეი მხარბუ გორბბბბბბბბბბბ და, მუარბუ მხარბუ, სიტყვარბბბბბბბ
ბიარის, ამიოტობ ყუელა მუბბბბბბბბბ ვრე ვიტყვიე ბუბბარ რასბარ ბუბბბ
სარბბ, ვრეი და იბბბუ სიტყვის რ სხვარბბბბ გორბბბბბბ ბუ რ ბარ-
სხვარბბბბ სიტყვასბარ.

სიტყვას ბუბბბბბბ ვრბბბბბ ვრბბბბბბ მიბბბბბბ ა.რ.გორბბბბბბ, ბბბბბ
ბბბბბ სარბბბბ ბბბბბბ სიტყვის ბარბბბბბ და მისი რარბბის ბარბბბბბ.
ამისარბოვის იფი ბბბბბბ ბბბბბბ ბბბბბბბ სიტყვის გორბ-ბორბბბბბბ

---

1 В.М.Жирмунский, О границах слова, стр.10.

2 იქვე, ბბ.18.

ნავს ამა ლუ იმი ელემენტის სარკე ხმარების შეუძლებლობას. ლუ სიტყვა-
ში გრამატიკული ელემენტი არ არის მატერიალურად წარმოდგენილი, ჭრბი-
ლაში სხვა სიტყვებთან შეპირისპირებით ამ ადგილას მრავალ ჭრბილი
მეცადავსებ სიმბოლო 0-ს.

მაგალითად, ინგლ. sing - Lng A+(B)

ლ. hort - us (A)+(B)

ინგლ. sing A+(0) და ა.შ.

რეგრეს ვხედავთ, ე.სეპირისაღვის სიტყვები რაღა ურთულად წარ-
მოადგენენ, ნაწილებსაგან შედგებიან; ამ ნაწილებში გარკვეულა ძირე-
ული და გრამატიკული ელემენტები. სხვადასხვა ტიპის ენების სიტყვები
ურთმანვეთსაგან განსხვავებებიან ურთ სიტყვაში დიდი და პატარა ასო-
ბით აღნიშნული ელემენტების რაოდენობით. შეიძლება მოვიყვანოთ მაგა-
ლით პირველი ენიდან: wi - to - kuchum - puku - rügan - yugwi -
va - nčü - m(ü), ეს მაგალითი ამ ენისთვისაა განსაკუთრებით გრძელია,
მაგრამ, რეგრეს ე.სეპირი აღნიშნავს, უსიტყვობურად ურჩხულს არ წარ-
მოადგენს! სიტყვა-სიტყვით მისი შემადგენელი ელემენტების მნიშვნელო-
ბა იქნება "რანა-შავი-ბიბინი-ხელი - რაჭრა-ჯრთი (მრ.რ.)-მოშავალი
დრი მიმღეობა - სულიერი - მრ.რ.", რაღა ნიშნავს: "რამდენსაღა მჯრთი-
რთ პქონდათ დასაჭრელი შავი ძრთა (ან შავი ხარი)". ეს სიტყვა,
ე.სეპირის აბრით, წარმოადგენს შედგენილი ბინის "მჯრთირად რაჭრის"
მეცადავის მიმღეობის მრ.რითვის, მისი ჭრბილ იქნება: (F)+(E)+C+
+d+A+B+(g)+(h)+(i)+(0).²

ლოესპირსენის "გრამატიკის ფილოსოფიაში" აღნიშნულია, რამ სიტყ-
ვის პირბეღია ურთ-ურთი რაღა პირბეღია ენაშეგნებრებაში.

სიტყვა ენობრივ ურთულს წარმოადგენს, აღნიშნავს იტი, და არა

1 Эд.Сенар, დასახ.ნაშრ., გვ.25.

2 იქვე.

ბგერითს ურთულს ან ცნებითს ურთულს. ამრიგად, ვერც მისი ბგერა-
 რომა და ვერც მისი მნიშვნელობა ვერ დაკლებიანარება იმის გამოდაში,
 ჟე რა არის ლეიხ სიტყვა ან რიხ განსხვავებება იგი სხვა მასზე უფრო
 დიდი ურთულეობისაგან¹. სიტყვის ურთაღურთ ურიტურითაპ რ. იესპერსენს
 წმინდა ტრამატიკული ურიტურითი მიარინა², რომელს საჭუძველბე იგი
 ურთაინეისაგან განსხვავებებს რთურ სიტყვებს და შესიტყვებებს, სიტყ-
 ვის ნაწილებსა და დაბხბარე სიტყვებს.

შესავალიში უკვე აღენიშნულ სიტყვის სრულყოფიბიანება პრარის
სკოლის წარმომადგენლებან. ნ. ტრუბეკოვი, ი. ვახუცი, ბ. ტრენა და სხვ.
 სიტყვას ენობრივი ანალიზის ძალიე მნიშვნელოვან ურთულაპ ჟელოან.
 პრარის სკოლის ურთ-ურთაი წარმომადგენლები ი. კრამსკოვი 1969 წ. გამო-
 აქვეყნა გამოკვლევა სიტყვის შესახებ. ამ გამოკვლევის მიმანს წარ-
 მობგენდა, რატორე ამას ლეიხონ ავტორი აღენიშნავს, შეემიწმებინა
 სიტყვის განსხვავებული ურიტურითების ვარგისიანობა და შედბეჯ ამის
 საჭუძველბე შეეწმინა სიტყვის განსაბღურება³.

სიტყვის განსხვავებული ურიტურითების შემიწმებინასა იგი მივი-
 და იბ დასკვნაბიე, რიბ ეს ურიტურითები ყველა ენისაღვის ურთინარაპ
 გამოსაბეგი არაა. ამის საჭუძველბე განსაბღურებაჲ ძალიე ბოგაპი გა-
 მოკვრიდა, რაბგან, მიუხედავაპ იმისა, რიბ იგი არ იბიარებს მოსაბრე-
 ბას უსიტყვებო ენების არსებობის შესახებ, ეს ურთულეობი იბიენაპ გან-
 სხვავებულია სხვადასხვა ენებში, რიბ ძალიან ძველია მახევის უფრო
 კონკრეტული ხასიანის საურთე ნიშნების დაქვინა⁴.

ბეგიბოყვანელი ავტორები ლეიხინი მსჯელობის საჭუძველბე საურ-

1 O. Espersen, Филология грамматике, М., 1958, стр. 102-103.

2 იქვე, ბვ. 102.

3 ი. კრამსკოვი. The Word as a Linguistic Unit, p. 78.

მე პასუხვებამდე მივიძინებ: სიტყვა უნის ძირითადი ურთულა. იგი მივთაპ მინიშნულთან რდენობას წარმოადგენს უნის ყველა სტრუქტურას. ამიტომ საყრდენი ამ ურთულის მიუხედავად განსაზღვრა, რაც არც მუდმივად ადვილი საქმეა. სიტყვის მიმდებარე შემდეგში მდგომარეობა: განსხვავებული სიტყვები სხვადასხვა ენებში, მათგან უნის ფარგლებში სხვადასხვა ტიპის სიტყვები გვაქვს. ამასთანავე გვაქვს გარდაამატებული შემთხვევები, რაც აძლეობს, ურთი მხრივ, სიტყვისა და მორფემის გამოხატვას, მეორე მხრივ, სიტყვისა და შემთხვევების გამოხატვას ურთიერთობისაგან. მაგის მეორეობში ეს მიკვლეობი ყოველმხრივ რეგულაციას ამ სიტყვებში, გვადაამატებ სიტყვის გამოყოფის განსხვავებული კრიტერიუმებს, ამომიშობებს სხვის მიერ შემთავაზებული კრიტერიუმების უარყოფითობას განსხვავებული ენების მასალაზე და ყოველმხრივ იშორებს სიტყვის რეგულირების ფორმულა, ან უარყოფს შემთხვევაში, აღმოჩენილ წინადადებას ასევე რეგულირების პასუხვებამდე.

§ 2.0. მეორეობი, რეგულირებუ უარყოფენ სიტყვას რეგულირებუ
ენაშემიშობების ურთულად ძირითადი ურთულად

სიტყვის რეგულირებისაგან რეგულირებულა სიტყვებში, ურთი მხრივ, მათგან არსებობა კი მთლიანად რეგულირების მასალაში რეგულირების განსაზღვრების ის ფაქტი, რომ მიკვლეობა გარკვეული ნაწილი სხვადასხვა საშუალო ყოველმხრივ და უარყოფენ სიტყვებზე, ამოყოფ იგი ენაშემიშობების ძირითადი ყოველმხრივ ინტენსივობა.

კვლეობი შედეგობი რეგულირების ასევე მეორეობი და განვიხილოთ მათი არსებობის სიტყვის უარყოფამდე.

§ 2.1. სიტყვის საკითხი ენისა და მთავრებობის

დაპირისპირების ჭრებზე

გ.ღე სოსიური თავის "ბოგადი ენაზემეცნიერების კურსში" ენობრივ არსებზე (entités) და ენობრივ ურთულებზე (unités) მსჯელობისას აღნიშნავდა, რომ ამ პირობების განხილვისას მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ ორი ძირითადი პრინციპი:

1. ენობრივი არსი (ენობრივი ჭაქტი) არსებობს მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც არსებობს ასოციაცია აღმნიშვნელსა და აღსანიშნს შორის... ბევრსა ჩივი მხოლოდ მაშინ წარმოადგენს ენობრივ სიდიდეს, ვთ იგი რაიმე იდეის მატარებელია; აღუბუღო ცალკე, თავისთავად, იგი მხოლოდ ფიზიკოლოგიური კვლევის მასალას წარმოადგენს.

2. ენობრივი არსი (ენობრივი ჭაქტი) მხოლოდ მაშინ არის სრულად განსაზღვრული, როდესაც იგი გამოიხატება, გამოყოფილია ყველაფერი იმისაგან, რაც მას გარს ურყვამის ბევრსაგანაპირში! ამგვარად გამოყოფილი ენობრივი ჭაქტები ვი, მისი ღვაღსაზრისის მიხედვით, უკვე ურთულებებს წარმოადგენენ.²

რაც შეეხება ენობრივი ურთულების გამოყოფის მეთოდს, გ.ღე სოსიური გვაფრთხილებს, რომ ბევრსაგანაპირში, რომელიც ხაზგდებობის ხასო-აგება, არაფერი არ მიგვანიშნებს ურთულების საზღვრებზე. ეს საზღვრები რომ ვიპოვოთ, უსაფუოდ უნდა მივმარტოთ მნიშვნელობებს.³ ამინ-ტად, "ენობრივი ურთულს არ გაანინა არავითარი სპეციალური ბევრისთ თავისებურებანი და მის ურთაებრთ განსაზღვრებაზე შეიძლება გამოიყენს შემდეგი: ესაა ბევრისთ მონაკვეთი, რომელიც ყველაფერი წინამაგვარისა და მისი მიმდევრის გამოიყენებოთ, ბევრსაგანაპირში რაიმე ყნებინს "აღ-

1 В. де Соссюр, Курс общей лингвистики, М., 1933, стр.106.

2 იქვე.

3 იქვე.

მინიშენელს" წარმოადგენს!"¹

დღეობა საკითხი, რა მოგველონება უნაძი ასეა კონკრეტულ ვრდულ-
ღებამ. სიტყვებში? - არა, რადგან: "სიტყვის ცნება არ უთავსდება
ჩვენს წარმოქმენას უნის კონკრეტული ვრდულის მესახებ... უნის კონ-
კრეტული ვრდული სიტყვაში არ უნდა ვუძებოთ?"² ჟ.ე სოსიურის არკუზიერ-
ტები სიტყვის წინააღმდეგ იმაში მტკობიარობს, რამი იუ სიტყვას ჩუ-
დვლით უნის კონკრეტულ ვრდულად, მადინ მოგვიხებება ტვერის ავლა ისუ-
თი ჟაქტებინსათვის, როგორცაა ჟორმები: chevle - chevauz ან mwa -
mwaz; ჩვენ ამ უნდა ვამტკიცოთ, რამი ეს ჟორმები სხვადასხვა სიტყ-
ვებს წარმოადგენენ, ან კიდევ კონკრეტული ვრდულებინს ნაყვლად ურთი-
და იმავე სიტყვის ტანსხვავებული ჟორმების ტამაურთიანებული ამსტრუქ-
ციობით დაკვამაგოგოდეთ. ამასთანავე, ბვერი სიტყვა რთული ატებულები-
საა, მათში ადვილად ტამოიგოთა უჯრო პაბალი რიგის ვრდულები (სუჯიქ-
სები, აწიჯიქსები, ძირები...)³

მაშ, იქნებ ჟრამები ტამოიგება უნის კონკრეტული ვრდულებად?
ჟ.ე სოსიური არც ისეთ თეორიას იბიარებს, რამილის მიხებეიითაჟ ჟრამე-
ბი წარმოადგენენ უნის ურთაქრთ კონკრეტულ ვრდულებს, რადტანაჟ ჩვენ
ჟრამებით ვმიტყვევლებთ და მიმიდე ტამოიგოთ მათში სიტყვებს. იგი
აქნიბინავს, რამი იუ ჟრამა მიტყვევლების სჯეროს ტანვეუთებება, იგი არ
მიუძლება იგოს უნობრივი ვრდული.⁴ ამასთანავე, ყველა დასამიები ჟრა-
ბა რამი წარმოიგოგინოთ, ამიარა ტახებება მათი სრული ტანსხვაება, -
ჟრამებში ტანსხვაებები სტარბობს, მაგრამ მიხელი ამ მიყვადჯერკენე-
ბის ჟრამე მათ მიიხჟ აკადმიკობს რადაჟ, რასაჟ ისევ სიტყვებთან და
სიტყვებთან დაკადმიკობული სიძველებთან მიიყვარათ.⁵

1 შ.დე სოცხუ, დასახ.ნაძი., ტვ.106.
2 იქვე, ტვ.107.
3 იქვე.
4 იქვე, ტვ.108.
5 იქვე.

მამე რა წარმოადგენს ვინც კონკრეტულ ურჯულს?

ამის პაპებმა ავტორს შეუძლებლად მიიჩნია, რადგან შეუძლებელია ბევრადმანაკლები სხვადასხვა ურჯულებს შორის ურთიერთმიმდებარე პაპებმა და ვინც კონკრეტული ურჯულებების აღმოჩენა! ისევე როგორც ფარსა-კი მილანდარ პანფილანდმა განსხვავებული ფიქტების მიმართაქობაში კომბინაციებში, ვრამ წარმოადგენს სისტემას, პაპებებურს მისი კონკრეტული ურჯულებების პაპირისპირებაში. მას აღმოჩენაში უარის აღმა შეუძლებელია და უარს ურთ წამოიჭრს უარ განადგურებში მათადი მიმართების განკრები; ამასთანავე მათი გამომყოფი პაპებებებურის ისე სიძველეებში, რომ გებმა სპირები, არსებობენ კი ისინი რუალურად? ზ.ეე სოსიურს ვინც აღვისებურ და განსაკუთრ აღვისებურ სწორედ ეს მიიჩნია, რომ ვრამი არა გეაქვს მიუძეული ის ფაქტები(entiés), რომელთა არსებობაში ამასთანავე უქვის შეგანა შეუძლებელია, რადგან სწორედ მათი ურთიერთმიმდებარე ვინც ვრამ. სწორედ ეს მიიჩნია ზ.ეე სოსიურს ვინც აღვისებურ აღვისებურ, რომელიც ამ უკანასკნელს განსხვავებებს ვრელ სხვა სეშილოფიურს სისტემებშისაგან².

როგორც პაპებებში, აქ სიფიქსის უარყოფი პაპებებებურის აღვისებურისა და ვრამებელი ურჯულებების აღვისებურ განმარტანსაგან. ავტორი აღვისებურს: უქვის განკრები, რომ არსებობს რაღაც ვრამებელი არსებობი(ვრამებელი ფაქტები), რომელთა ურთიერთმიმდებარეების მიმდებარე წარმოადგენს ვრამ. ზ.ეე სოსიურს გეგანგანობს მიმდებარე ამ ფაქტების განსამიჭრავად და, რამდენადაც გამომყოფელი ფაქტები უკვე ურჯულებს წარმოადგენენ, - ურჯულებების პასაგებნად. ვრელაჭერი ამის მიმიმდებ იჭი მიულოფებლად პასაგებნის, რომ შეუძლებელია ამ მიმდებარის ურადგევილად გამომყვებმა.

1 ზ.ეე Coccoპ, პასაბ.ნამი., გვ.108.

2 იქვე, გვ.108-109.

ամին ժողովրդերն առջարս ժանրըն շարժալ սոնժալմալտր րաժուր-
 ընդընդընդ մոն մսխընդըն. սոնժալմոն զրընդը շարժ րաժախսոն-
 ժընը թուս զ. ը խոսոնր զրաժախ սսսսսըն, զրաժա յո, մոն սնրոն,
 միջընըն ժանընընըն ըս սրս ընս. խոն սր շընս ըսսսսընս
 սրըն, հոն սոնժալմա միջընըն սարժոն ընրմոնընըն? - յոննըն
 սրըն ըս շսսսըն: սրս, հըն սն ընընս. միջընըն ըս-
 մսսսսսսսսսս ընմսն ընրմոնըն յոննընսսսս ժընընըն; սնիթոն
 սսսսսսս սսսսսսսսսս զրըն սոնժալմըն յոննընսս ժընընըն ժը
 սրս!

մս մոնըն մսլոնըն մըն մընընընսսս սնընընընսսս սնընընընսս
 տակ ըսսս, ժմոնընընսս սսսսսսսս սսսսսսս, սսսսսս սսսսսս, սս-
 սս րսսսս, սն յոնըն: սնընըն ըսսսսսսս, սն, սն, սն, սն, սն, սն, սն,
 սն... ,սն սսսսսս... ,սն սն,սն ժմոնընըն, հոնընըն մսմմսրըն-
 ըն սսսս, ընրմոնըն ժընընըն մոնընընըն. սնընըն մսլոնըն
 ընրմոնընըն սնընըն, հոնընըն հոնըն մոնընընըն սսսսսս սն-
 մսլոնըն ժանընընըն: սնըն - սնընըն, սր. խընըն: սնըն,
 սնըն - սնըն, սր. սն - սնըն?

սրըն մընը, սնընըն սնընըն, սոնժալմոն զրըն ըն ըն, հոնըն
 ընը սնըն ընրմոն մոնընընսս սնընըն, ընս շընս մոնընընըն ըս
 սրս միջընընս. հոնընսս ընսն հընըն սնընըն *indescomposable*
 "մսլոնըն", սմս սնընընըն սնընըն ըն ընսն սնընըն
 սնըն հոնընընըն սնընըն: *impardonnable* "սնընընըն",
intolérable "սնընընընըն", *infatigable* "մսլոնընըն"
 ըս ս. մ. զրընըն ընընսս ժընընընըն մոնընըն սնընընըն

1 Փ. ը. Սոսսս, ըսսս. ընր. , ը. 122.
 2 ը. ը.

լո օրհմընոսս քս սոգլլոսաժիլաճնժիլընոսն ժիլսաճըն, ժսգսրոսսք: запретъ
пошесть — ոս թոնոսս!¹

ցոլլոլլոլլ ժիլոժիլլլոն սսգլլըլլըլլ ճ.ք ճոսոլլոն սրոսսրժն, հոն
սոնժսցմոն սգլլոնժի սհս գլլլլլ ժլսգոո սսժլլսհո շնոն ճսլլթընս ք
ժիլլլլլլլլլլլ ճսլլթըն ժիհոն. հոն ժիլլլլլլլլլլլ ճսժըլլըլլլլոս շհոլլ-
լլոս յոնժոննսլլոն սլլո թլ ոլլո ժոլլլլլլլլլ, հսքսժ ժսս ժիլլլլլլլ
ժոնժոնոլլոնժս ոհոլլ ճսլլթոհո ք սսնսլ ոսլլոն սհոսոլլոլլոլլոն, հոնժը-
ոս ճսնսժիլլոհսլ ժիլլըլլըլլոս².

հս քսսլլլն ժիլըլլըլլ ճսլլսլլլոոո ժիլոնոլլլլլլլլոն ժիլլոնժոնժո?
ճսնոլլոն, հոն օրհմընոսն շհոն ժիլլոն ճսրլլլլլլոն ժսժոնոն ժոնժըլլ-
ոսս սլլըլլլո ք շնոն սգլլոն ճսնլլլլլլլլլ, ժիլոն ժիլլոն յո — ժիլլ-
լլլլլլլլլլ. սնսսսնսնսլլ, սլլթոհոնսլլոն քսսլլլն ոնոն ժիլսաճըն, հոն
սոնժսցմոն սգլլոնժի շր ճսլլլլլլլ ժլսգոո սսժլլսհոն շնոն ճսլլթս ք
ժիլլլլլլլլլլ ճսլլթն ժիհոն, ոնսժ ժոլլլլլլլլլ, հոն ժիլլըլլըլլոս ճսո-
նոլլոն շրժսնժիլլոնսսն շնոն շրժըլլըլլ ժ ժիլլլլլլլլլ շրժըլլըլլոն³.

ճ.ք ճոսոլլոն քժլլըլլըլլժի ժիլլլլլլլ ճսնոնսհըլլ ք սսսսնս
ժլլլլլ ժոն ժոնժըլլսհո ժիլլըլլըլլ. սն ժսգսրոսսք, ս.ճսրոնըլլոն,
ս.սլլլլ, ճ.ք ճոսոլլոն ժիլլլլլլ, սոլլլլլ ժոնոնըլլլ շնոն յլլլլլ-
լլլլ, օրհմս յո ժիլլլլլլլլլ սգլլոնժի ժիլլլլլ⁴. ս.ճսրոնըլլոն ք

---

1 Ф. де Соссур, Բսսսն.ժսն., ժլ.123.

2 ոլլլ.

3 ոն.ժ.ժսհսժընժը, շնոնս ք ժիլլլլլլլլլ շրժոլլոնժոն սհոնըլլ, ժոնոնոն, 1974, ժլ.52.

4 A. Gardiner, The Theory of Speech and Language, Oxford, 1963 (1ed. - 1932), p. 63, 88, 103 etc. А. Гардинер, Различие между "речью" и "языком". В книге: В.А. Звезгинцев, История языкознания XIX-XX вв. в очерках и извлечениях, ч. II, стр. 16 и т.д. A. Sechehaye, Essai sur la structure logique de la phrase, Paris, 1926, p. 14.

ა.სუბიექტის ინიციატივით ფ.რე სოსნიანის დებულებას უნდა და შეფასებების
გამოკვეთის აუტორიტეტის შესახებ; მაგრამ ფ.რე სოსნიანისაგან განსხვავ-
ებულად შეფასებების ანტიფორმალისტური პოზიციის და უნდა შეფასებამდე და-
მიჯნობილი და მიხედვით გამოიყენებოდნენ მიხედვით ახასიათებდნენ. ა.სუბიექტის
ადრინ, ფ.რე სოსნიანის დეკლარაცია იმის მიხედვით, რომ მან ვერ და-
ინახა, რომ უნდა შეფასებამდე და მიჯნობილი, რადგან ადრინ მიხედვით
და მისი იგი უნდა მიიყვანებოდა უნდა რადგან და რომინიტივიტი მიხედვით
დას, მაშინ რადგან შეფასებამდე რადგან და ანტიფორმალისტური და
უნდა უნდა სოსნიანის უნდა. პირველად იგი შეფასებამდე (parole) !
ა.გარდინერის შეფასებების აუტორიტეტის პოზიციის და მისი ძირითად-
ი და მისი "შეფასებების და უნდა ანტიფორმალისტური" ძირითადი შეფასებების
და მისი მიხედვით და უნდა უნდა. ამის მიხედვით ანტიფორმალისტური
ინიციტივიტი² რადგან შეფასებამდე უნდა ანტიფორმალისტური და სოსნიანის, რადგან
უნდა, მისი შესახებ ა.გარდინერის ანტიფორმალისტური და უნდა, მაგრამ
შეფასებამდე უნდა ანტიფორმალისტური და ანტიფორმალისტური³.

ა.გარდინერის მიხედვით, უნდა მიიყვანებოდა სოსნიანის და ანტიფორ-
მალისტური სუბიექტი, რადგან მიხედვით მიხედვით შეფასებების რადგან
უნდა და ანტიფორმალისტური მიხედვით მიხედვით ანტიფორმალისტური⁴.
პირველად ძირითადი და ანტიფორმალისტური სოსნიანის მიხედვით, მიხედვით
დას უნდა - მიხედვით.

---

1 А.Сеше, Три Сосновские лингвистики. В книге: В.А.Звегинцев, История языкознания..., ч.II, стр.62-63.

2 A.Gardiner, The Theory of Speech and Language, p.325.

3 იგივე, გვ.87-88.

4 А.Гардинер, Различие между "речью" и "языком", стр.16-17.
A.Gardiner, დასახ. ნაშტ., გვ. 87-88.

სპეციკალურ ღებურაფურაში არაურახებინს ყოფილა აზრნიშნული ამტვარნი
ფელასანინისს ტაუშიარფელბომა. ა.როსეტის ფელის ნურნილი "სიტყვის
ტანსადლორ იბისაფელის" სწორედ ამ საკიხის ტანიხილავს. კერძო, იგი
კამაფება ე. ბიიიელს, რობილი, ბეობიოფვანილი ატორბინს მსტავსად,
სიტყვას მიაკუფენებს ენის სფურის, ფრამას ეი - მიფყველებას! ა.რო-
სეტის არ ეფანხებება ასეფ ფელასაბრისს. მისი აბრის, სიტყვა ტანკუ-
ენება როტორე ენის, ასევე მიფყველებინს სფურის. სიტყვა ფელისი ბო-
დი მნიშენელობიფ ენის სფურის კუფენილებას, კერძო მნიშენელობიფ ეი -
მიფყველებინსა. სიტყვა ერფოროულად ამსტრადტული მიკუნაფასა და კონკრ-
ტული, იმისდა მიხედვიფ, ტანვიხილავიფ მას ყალკე ფე ფრამაში, ფონ-
მის მსტავსად, რობილიყ ამსტრადტოიას ნარმიოაფენს ბეტრასაფ მიბარ-
ბიფ; ეს უკანასკნელი ეი სხვა არაფურია, ფე არა ფონემის კონკრეტული
მანიფტსტაფი და მისი რვალიბაფი მიფყველებაში² ამ ტამონაფტვაშიონ
ამკარად ჩანს, რომ ა.როსეტის შეუბლებლად მიბარნა ყალ-ყალკე ერფე-
ლებინს ტამოფოფა ენისა და მიფყველებინსაფელის, რომლებსაყ იგი ერფი-
ფელს აოსტრადტულაბა - კონკრეტულბინს ნიშნიფ უპირისპირებს.

შჩაფის სკოლის ნარმიოაფენებებ ტანსაკუფებბიფ ტახაბაფენენ იბ
ფაქტს, რომ არ შეიილებება ერფინფელს დაკუპირისპირიფ სინტაქსი, როტორე
მიცნიერება არამყარნი, ინიივიიიიიიიიი ელემენტბინს შესაბებ (*parole*)
და მიჩოლოფია, როტორე მიცნიერება მიეშიივი, კოლექტიური ან სოცილ-
რო ელემენტბინს შესაბებ (*langue*), რაფად ტრამაფვიის ამ ირივი
სფურბი მიქმიეებენ მანორობივიელი კანონბიივივივი და მანორობივი-

---

1 Eugen Seidel, Wort und Satz, Rev. des ét. indo-européennes, IV, 1947, p. 50 sV, p. 10.
2 A. Rossetti, Sur la définition du "mot", Acta Linguistica, IV, (1944), p. 51.

ლო უღებინებინს აქტუალობას!

მაშასადამე, აწარღოს სკოლის თანახმად მორფოლოგია და სინტაქსი შეინარჩუნოს როგორც უნას, ისე მისთვის. მკვლევარებმა ვერ მიახერხეს ურთიანობისაგან გადვიდნა ვინსა და მისთვის ურთიანობის, ვერ მიხერხეს განსხვავებული მეთოდების შექმნა ვინსა და მისთვის ურთიანობის. ამის მიტოვება უნდა იყოს ერთი მხრივ და მისთვის უნდა არ წარმოადგინდეს იგი ავტონომიურ კონცეფციას; ისინი უნდა მიიღონ. უნდა, რა, მუდმივად, უნდა საერთო უნდა მისთვის უნდა შეინარჩუნდეს². სიტყვა და ფრაზა უნდა ერთიანი კონცეფციის სტრუქტურისა და მოცულობის განსხვავებული ურთიანობის - ფრაზა უფრო რთული შენაარსი, უფრო სიტყვა; ფრაზა სიტყვებისაგან შედგება და ამიტომ სიტყვები ფრაზებში გამოიყენება.

სიტყვის საკითხს განვიხილავს შ. ბარო თავის ძირითად ნაშრომში "ბოლო უნდა შეინარჩუნდეს და ფრაზული უნდა საკითხები". შ. ბარო ფ. პე სოსნიანის მოწოდება და მისი მიმდევარი. იგი ფ. პე სოსნიანის თქმის ყველა ძირითად მუხლებს იმარტებს და განაწილებს. იმარტებს იგი ფ. პე სოსნიანის ძირითად მუხბისავე შენაარსი და ფრაზული კონცეფციის გამოყენის შესახებ, ზუსტად ფ. პე სოსნიანის მუხბისთვის ურთიანობის მომდევნო განვიხილავს შ. ბაროს ელემენტი. ასე მაგალითად, ფ. პე სოსნიანის მიხედვით ისტორიული ევალუაციის მისთვის უნდა, შ. ბაროსთან ურთიანობისა უნდა, როგორც ფრაზები შედგება აქტუალობის მისთვის.

ამ მუხბის დასამტკიცებლად შ. ბარო შექმნა ძალიან მარტივი ელემენტი ფრაზული აქტუალობის შესახებ. აქტუალობის ფუნ-

---

1 Б.Трнка и др., К дискуссии по вопросам структурализма, стр.49.
2 შ. ბაროსთან, ვინსა და მისთვის ურთიანობის ურთიანობის ურთიანობის, გვ. 128.

ქვისა, შ.ბაღოს ამრის, ენის მიფყველებითი გაპაყვანა წარმისაგვინს!
აქტუალიზატორები კი ესაა სხვადასხვა ხერხები, რამიღობიუ გამიოყენე-
 რა ენის მიფყველებად გაპაქყვევისაგვის, სხვანაირად რამი უფქვათ, ისი-
 ნი გამიოყენება იმისაგვის, რამი პაქაქაქებირთ ვირტუალური უნებებნი
 სინამიგვიღობი მათს შუსაბამის საცნებთან და პრეყველებთან, რამი ვაქ-
 ყითთ ვირტუალური აქტუალურად; ამირიგად, აქტუალიზატორები - ესაა გრა-
 მათიკული მარაქებებებნი.²

ამ ჟეოგინის მიხედეი, სიფყვების ენიდან მიფყველებითი გაპას-
 ვლა ყოველიგვის რამიღობიუ აქტუალიზატორის რამიარებთი ხდება. სიფყვა
 აქტუალიზატორის გარეშე არსებობს მხოლოდ ამბორაქყითაში; მიფყველების
 პრეყვები კი სიფყვებს ყოველიგვის თან ახლავთ აქტუალიზატორები. ასე
 მარაქობად, arbre "ხე" ამბორაქყებრი იგვირბად, მიფყველებითი კი
 იგი ან l'arbre-ის სახით გვევიღინება (აქ არტიკლი ლე წარმისა-
 გვის arbre-ის აქტუალიზატორს), ან ce l'arbre-ის სახით (აქ-
 ტუალიზატორის ნაქვალსახელი ce l') და ა.შ.

აქტუალიზატორები შიგვიღობა იყოს ექსპლიკირი (ამიარად გამიხა-
 ტრი) და იმპლიკირი (რეყვისა ამი თუ იმი აქტუალიზატორის არსებო-
 ბა იგვირბებში). მარაქობად, voici votre soupe, manges! "ან
 ჟეენი სუპი, მიირთვი!" აქ manges გვირბობს mangez ლა-
 "მიირთვი", სუპი ლა = votre soupe "თქვენი სუპი".³

შ.ბაღი არნიშავს იმისაყ, რამი ანალიზირი ენებისაგან განსხვა-
 ვებთი ფლქსირი ენებში სიფყვა ნაქვლებად საჭირებობს გარეგანი აქტუა-
 ლიზატორის არსებობას, რადგან აქ ჟეიგონ ფლქსირი მოგვევიღინება ლეი-

1 Ш.Балли, Общая лингвистика и вопросы французского языка, М., 1955, стр.93.

2 იქვე.

3 იქვე, გვ.99.

სებურ აქტუალიზაციას. ანალიზურ ენობრივ ის მეცნიერების ნაწილები, რომლებმაც უფრო მეტად შეინარჩუნეს ღრუბლი (მაგალითად, ბინა) არ არიან იმდენად პარტიკულური აქტუალიზაციებისა, რამდენადაც ის მეცნიერების ნაწილები, რომლებმაც სულ პარტიკულ ღრუბლი (მაგალითად, არსებობის სახელი ფანჯრული)!

დემოკრატიული შეხედულების მიხედვით, სიტყვა, როგორც პარტიკულ-ეტიმოლოგიური ნიშნული, აბსტრაქციულ წარმოდგენას, იგი მიხორს აქტუალიზაციის მექანიზმის გამოყენებას რეალურად, მაგრამ აქტუალიზაციის პირველი სიტყვა უკვე უფრო რთული შენაერთია, ვიდრე "სიტყვა". იგი ამ შემთხვევაში "სინტაქსურ მოლეკულა" იქნება? სინტაქსური მოლეკულა - ესაა ფორმალური აქტუალიზებული კომპლექსი, რომელიც შეტყობს სემანტიკისაგან და ურთი ან წარმოქმნის ფორმალური ნიშნის, აქტუალიზაციის ანუ მარტივიზაციისაგან, რომლებიც აუცილებელია და საკმარისი იმისთვის, რომ იგი ფუნქციონირებს წინაპატივის? ასე მაგალითად, ce სოფ, au ფოს სოფ მოლეკულებს წარმოადგენს. სემანტიკის კი - ესაა ნიშანი, რომელიც გამოხატავს წინაპატივის ღრუბლი მარტივი ან რთული ვიდან მისი ფორმისაგან პარტიკულურად? ასე მაგალითად, ანალიზური სიტყვა სოფ ან ვიდრე ღრუბლიური სიტყვის ფუნქციონირების, რთული სემანტიკის წარმოდგენა.

სიტყვის ადგილობრივობის საკითხი, მ.ბ. ანალიზი, პარტიკულურად სემანტიკის საკითხებზე: .1. შესაძლებელია თუ არა სემანტიკის ფორმალური გარეგანი გარეგანი მოვლელიდან მოლეკულური (მაგალითად,

---

1 Ш.Балуха, რუსულ-საქართველო., ტ.94 და შემდგომი.

2 იქვე, ტ.917.

3 იქვე.

4 იქვე.

ահոս թշ ահս Ըօսբ յրժբրուրսը սըմանճըմսս քս Յոլըյրսս?)
 2. բամուկոքըմըրնս թշ ահս սըմանճըմս ոմ ճոմնոս սն ճոմնըմնոսսսսն, հոմ-
 ըրնոս մսն Յոլըյրսսը քսքսսսսսսսսն (մսգալոթսք, march- էս marchais-
 Յո բամուկոքըմըրնս թշ ահս էս քս ais-սսսսն?)

Պրանճըրմո, սշտորոն սծրոթ, ժըրլո ոնրույրհոյրլո յնըմնոսսսն քան-
 սնըսսսսն, Յոնոմհնըս ճընքընքոս սըմանճըմոն քրսմսթոյրլո քրսնոսսսսն
 քանճընսս
 մսգրսմ քսծոլոյըմնոն ճսսըրս քրսմսթոյրլո Պր-
 յքոնս ճսսս
 թսնոն մեհոն, ոսսս ոննըս սմ յըմնընճըմնոն սըմանճըմսսսն Յոմիթոքո-
 Յսն քս մոնո բամուկոքըմըրնոն քսքրսնըս!¹ ժըրլո ոնրույրհոյրլո յնըմնոսս
 ահս սշսս սըմանճըմսն սրսնոթսրոն բամուկոքըմըրնս - ոյոն սոթսսնոն Պր-
 Յոն մոթսսսսսսսս. ճըրոթ ժըրլո ոնրույրհոյրլո Պրսսսսսսսս "սոթսսն" յո
 սոնճսսսսսսսս սոլըյրսսն ճրսնոսքընս², սրնոմնսսս Յ.Յոլո. սմրոքսք, մսն
 Յրսնոթոթոն յսսսսն քսս
 մոյրհոմնոն սսսսսսսսսս Յրսնոթոթոն քսքսնսսսսսս.

Յ.Յոլոնսն, հոթորոյ Յսսս սըրնոմնըթ, սոթսսնոն Յրսնոթս մոնո թ-
 որոնոն թսնոնսսս
 յնս սմնճրսսս
 ճըմնոն սմնճրսս
 ոնրոնսք քսքսսսսսսսսսսսսս, յ.ո. յնոքսն միթսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս
 ոնոնոն, Յ.Յոլոն թորոնոն մոնըրոթ, սրսր յմննըսսսսն ոմսն, հսսսս
 հըսսսսսսսս "սոթսսն" Յրսքըմնըն եոլմը.

"սոթսսնոն սնըմսն հըսսսսսսսսսս սրսրոնսք քրսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսսս
 սոնսմըրոն յո ոյոն յնսթոյրնոյրնոն սսսսսսսսսս Յրսր հոսծրոնսն սնը-

1 III.Балух, քսսսս.ճոմն., ճը.317-318.
 2 ոյրն, ճը.318.

ბას წარმოადგენს"¹, - ნურჲა მ.ბალი და მონახოჲჲა "საჲწირთა ჲაჲჲაჲი-
სუჲფოჲჲა სიჲფყვის ჲაჲრჲკჲჲეჲელი Სნეჲინსაჲაჲნ"²

აჲჲჲ სანეჲოჲჲ სიჲფყვის უარჲფოჲა აჲფოჲრის ჲეოჲრთაჲი ენისა და
მეჲფყველებინს დაჲირისსაჲირჲბას უჲაჲეჲირჲჲება. ამჲჲჲარნი ჲეჲაღსაჲმრისის უჲარ-
ჲეჲბუღოჲბაჲე ეი ჩჲეჲნ უჲეჲ ეიღსაჲარაჲეჲო.

§ 2.2. მორჲფების Სნეჲინს წინ წამოწჲეჲა და სიჲფყვის
როღის უჲუღეჲბეღოჲფო

ღ.მჩჲრბა ჲეჲვის აჲრჲჲეღ მირჲბამეი აღნეჲნაჲჲა: "მე არ ეიგინარჲბ
სჲეჲჲეიჲეიჲის "სიჲფყვის" მიმარჲჲ. რასაჲკჲრჲეღოჲა, ჲეჲაჲჲს ჲარჲამაჲა-
ღი მეჲმეხეჲეჲეჲბი, ერჲი მხარე, სიჲფყვასა და მორჲფმას მორის, მეოჲრე
მხარე, სიჲფყვასა და მეუსიჲფყვებას მორის, მარჲრამი ბუნეჲბამეი არსაჲ არს
ჲეჲაჲჲს აბსოლუჲჲირი სამღღრეჲბი; უმეჲჲეს მეჲმეხეჲეჲეჲბი სიჲფყვის Სნეჲბა
ჲარბე ჲარჲკჲჲეღოჲა მოღსაჲარაჲეჲო Სნეჲიჲეჲრეჲბინსაჲეღის"³

ჲანსხეჲაჲეჲბუღოჲა მისი ჲეჲაღსაჲმრისი მოჲჲეიანეჲბიჲ ენის ერჲეჲეღეჲი-
საჲჲი მითღღენიღ სჲაჲოჲამეი. აჲ უჲეჲ ღ.მჩჲრბა სიჲფყვას არ მიიჩნეჲს
ღენჲეიჲსჲჲრ ერჲეჲეღჲი იმ მიბეგბიჲ, რჲი სიჲფყვა მეოჲრეღი Სნეჲბა - სუ-
ბასოლოგოჲრნი ჲეჲაღსაჲმრისიჲ იგი წინაჲაჲეჲბინს სამეჲაღეჲბიჲ ჲანისაჲმღღრეჲ-
ბა, Ჲრამაჲოიჲეღი ჲეჲაღსაჲმრისიჲ ეი - მორჲფმამე ჲაჲრჲნეჲბიჲ"⁴

სწორეჲ ეს უჲანსაჲკჲეღი (მორჲფმა) წარმოჲაჲეჲენს ენის უმეიოღის
ერჲეჲელს, ღ.მჩჲრბას მიხეჲეღიჲ: მორჲფმა არის ბოჲჲაჲი Სნეჲბა, რჲმიღღეჲი-
აჲ ერჲინანეჲბა ისეჲი ჲაჲრჲკჲჲეღეჲბუღი Სნეჲბეჲბი, როგოღრისჲაჲ Ჲირი, სუჲფიჲ-

1 III.Балли, დასახ.წამწ., ჲე.315.

2 იჲეჲე, ჲე.317.

3 Л.В.Щерба, Восточнолужицкое наречие, т.1, Пг., 1915,стр.75.

4 Л.В.Щерба, О дальше неделимых единицах языка (Из лингвистическо-
го наследства Л.В.Щерба). Вопросы языкознания, 1962, № 2.

სი, აწვევით, პატივითა. მინიშნებებით, მთავრებებით სუბსიდიზაციის
მხარეს ღრ ან გავსილებით, აწინაშეს იგი, უბიძგის, განუყოფელი
გრძობებით უნდა იქნება მორჩებები!

სიხვედის მუხაბებ უნ იგი ამბობს: "შეიძლება უბიძგისა მორჩე-
ვებით, რომ მი აწვევით მიიქნა სიხვედით, მანამამ რა უბიძგისა
ან უნდა მორჩებებით ეს, რა რამდენადაც ან უნდა ვიწმამ შეიძლება მი-
ხვედებით სიხვედითა რანაწებებით, სიხვედა მანამ ვერ რამდენობა მი-
ხვედებით ურთ-ურთ ძირითად გრძობადა. მანამამ, რას მანამამდენს
სიხვედა? ურთ გარეშით, რომ ეს არის რადაც სუბსიდიზაციის გრძობა,
რომელიც შეიძლება ურთ ამ მიუგ მორჩებობას. მი მტონა, რომ სიხვედას
რევენ ურთობით მინამამდენის მანამ, რომელიც მინიშნებებით შეუძლებ-
ლად შეიძლება ვიხმარათ რამდენობადა, ე.ი. რამდენც ცალკე მინამამ-
დენა...

აწინაშეს იმისა, რომ სიხვედით ურთობით მინამამდენის იმთა რა-
მინობს, რომლებიც შეიძლება ცალკე ვიხმარათ მინიშნებებით შეუძლებ-
ლად, სანამამ იმით, რომ აწსებობენ სიხვედით *находил, нахожу*
გინისა. მხარა, რომ ამ სიხვედით *наш*-ს რევენ ან ურთობით
იმამდენს, რასაც ვგრძობს იმით, მაშინ რაც ამამ სიხვედას ცალკე ვიხმარ-
ათ...

ამრამად, რამდენის რომ სიხვედა მიმრეველი იქნება რა რამდენამდენ,
გრძობა შეიძლება ვინამამდენამ მანამ, ურთობით მინამამდენა"²

სხვა სტატისტიკით ეხება რ. შიშინა სიხვედის სიხვედის. აწ ურთ აწ-
ინიშნობა იმ ფაქტით, რომ სხვადასხვა უნის სიხვედით ძარბე განსხვედ-
დებითა ურთობითადაც რა შეიძლება იმ სხვადასხვა რამდენობით-

---

1 Л.В.Щерба, О дальше неделимых единицах языка, стр.100.
2 იქვე, გვ.100-101.

სახეის ბოლოში გამოიყენებოდა ცნობის მიქცევა. "მარტოცა, რა არის სიტყვა? - კითხვობის იგი და უპასუხებს: - მე მტონია, რამ სხვადასხვა ენაში ეს იქნება სხვადასხვაგვარად. აქედან გამომდინარე, არ არსებობს "სიტყვა ბოლოში"!

ე. შიკოვს შიხეულებში, აგრე განხილული ავტორების ჟვალსაბრუნებში შედარებით, ახალი საკითხი ჩნდება - ე. შიკოვსთან მიჩვენების ენებში წამოიჭრა წინ და სიტყვის რელი დამატება - იგი (გრამატიკულად) მიჩვენების წარმოდებული განბადა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მიჩვენების ცნობის წინ წამოიჭრა დამახასიათებელი დამატებელი ენაში ენიერების სახეის. ამას აუცილებლობა არ მოჰყოლია სიტყვის უხეულებულიცა ცვლა მკვლევართან. მაგალითად, პირის სკოლის წარმომადგენლები: ნ. ტრუბეკოვი, ბ. ტრუბეკოვი, ა. მარტინი, ი. ვახუცევი, აგრეცა რუსი ენაში ენიერები: ა. რეზინი, ა. სმირნიკი, ვ. ანდრეიკოვი და სხვები არ გამოიყენებენ სიტყვას ენიერების კვლევიდან, მიუხედავად იმისა, რომ მიჩვენების ცნობას ჟვალად იყენებდნენ.

ძირითადი ენიერების უხეულებების სიიდან სიტყვის ამოიყენებისა და სხვა უხეულიც (კვლევით, მიჩვენებით) მისი შიხეულის სერიოზული ცვლა დამატებითი ენაში ენიერების წარმომადგენლებთან ეხეულები.

დამატებითი ენაში ენიერებში ჟვალის ძირითადი ამოცანად მიჩვენების ენაში აღიქვას. ამისაღვის კი საჭირო განბა აღიქვას პირი ენიერების გამოიყენება. ეს მოხეუნიერება, ურთი მხრივ, გამოიყენებულ იქვ ენაში ენიერების ჟვალში ჩიგი წილების მანძილზე აღიქვას უხეულებულიცა. როგორც ცნობილია, ნეოგრაფიკოსები აღიქვას არ ჟვალად ენიერება

---

1 Л. В. Щербат, Очередные проблемы языковедения, Изв. АН СССР, ОЛЯ, т. IV, вып. 5, стр. 175.

ბაჲ, მიუყენებოდა მხოლოდ ისტორიული შეიძლებაოდა ყოფილიყო და აღწერა, როგორც არ იკვლევდა ვინის ისტორიის საკითხებს, ვერ ჩაიხვედებოდა მიუყენებოდა, არა ისტორიული ნეოგრაფიკოსებისთვის არამიუყენებულს ნიშნავდა! უნდაა აღწერის აუცილებლობა, მიუყენებოდა, გამოიყენება გეს-კრიტიკული უნდა მიუყენებოდა შესასწავლი ობიექტის - ამერიკის ინდიელები და ვენების სპეციფიკამ. როგორც ცნობილია, ეს ვენები უმეტესობა ვენებისა და უმეტესობა ვენების მიმართ ისტორიულ-შეპარებითი მიხედვის გამოყენება გაძველებულია. გარდა ამისა, ეს ვენები ძალიან სპეციფიკური ავტორიტეტისა არიან და მათი შესწავლისას, ისევე როგორც ყველა ვინის შესწავლისას, საჭირო იყო მათივე თავისებურებებისაგვის მიუყენება ყურადღებობა და არ მოეხდინათ თავს მათგვის არამათხასნაობებელი ნიშნები, რასაც ხელს ჭრადიციული გრამატიკა უწყობდა.

ამრიგად, გესკრიტიკული უნდა მიუყენებოდა მიმართ წარმომადგენელი ვინის ანალიზისათვის მოქმედი იყო ობიექტური და ჭრადიციული აღწერა როგორც კვირაციები, მ. შარისის სიტყვებით რომ ვთქვათ. ამასთანავე, უნდა გამოიყენებულა სათანადო ცნებები².

ლიტვისური აღწერის ჭრადიციული პირველი რ. ბლუმიტილია და ვხედავთ.

ლიტვისური ამერიკული გესკრიტიკული უნდა მიუყენებოდა უნდა-ერთი ჭრადიციული - გესკრიტიკული უნდა მიუყენებოდა ბევრი თავისებურება სწორად რ. ბლუმიტილის მოქმედებით მიმდინარეობს. ამიტომ მიმართული-ნილი იქნება, რომ ჩვენს პირველ რიგში მისი შეხვედრებების განხილვას მივმართოთ.

---

1 იხ. მათ: Г. Пауль, Принципы истории языка, М., 1960, стр. 42-43.

2 Z. S. Harris, Papers in Structural and Transformational Linguistics, Dordrecht-Holland, 1970, p. 68.

ღ.ბღუშიყიღობა მუჭყვადიღობის აქტობი 3 საჭყბუზრი ტამოცო. უსუნია:
A - სიჭყაყნა, რომიღობიას მორღაზარაკე მოქმეღებღს, B - მის მიჯრ წარ-
მოქმეზელი ზჭერღები და მათი ზებოქმეღება მსმიწველის ყზრღე და C - მსმი-
წველის რჯაქყნა. ამოაჭან A და C მოიყავუწ ყვადღა იბ სიჭყაყიღობღს,
რომიღობიას შიიღღობა აიძულოწ ადამიანი წარმოქმეღას რამე და ყვადღა
იბ მოქმეღებღბღს, რომიღობიას მსმიწველი აწარმოებღს სპპასუხობ. ამოიღად,
A და C წარმოადჭენუწ წებინსმიჯრი სამეჭყვადო ტამონაქმეღამის (B-ს)
მნიშუწველობას. A და C-ს ურთობღობა უმინის იბ სამყაროს, რომიღობი-
ას ზენე ვახოჯრობე და ზენი წარმოადჭენა მის შვსახებღ იბიღენად არასრუ-
ღა, რომ უნობრივი ჭორმის მნიშუწველობის ტანსაბღღრა ზენეღვის სიჭ-
უმიის შიუძღღბღელი ხეღბა! ამოჭობ მნიშუწველობბღს სხვადასხვა სპყყიადღ-
რი მიყწიჯრებღები სწავლობენ, უნის მიკღღვარს კი მიხოლო ჭეიბ მუჭყვად-
ღობა (B) აიბჭყრესუბღს².

მართაღა, ღ.ბღუშიყიღობს შიუძღღბღად მიარწინა უნობრივი ჭორმის
მნიშუწველობის ტანსაბღღრა და სავრთობ მნიშუწველობის საკიბიბი უნაბიღე-
წიჯრებღის ტარუბ ტაქუს, მიჯრამ იგი აღწიშწავს, რომ უნა ჭუნქყიოწნი-
რღბღს იბიღენად, რამიღენადაყ ყადღუღ ტაჭინაქმეღამიბღს შორის არსებობღს
მსტავსუბღები და ამ მსტავსი, შუბმივი ჭავისუბუჯრებღების აღმიჩენა უნის
მიკღღვარს არ შიუძღღა, ჭუ მან არ მიმიართა მნიშუწველობბღს³. მნიშუწ-
ველობის სრული უჭუღღბღღეჭოჭა, აუჭორის აბრიბ, მიუსაღღბღღა მიხოლო ჭო-
წვეტიკის ბიწეღე, რომიღობიას შიუსწავლის აწ სპარტიკულაკო მიბრარობბღს -
ჭიბიოლოჯიჯრი ჭონეჭიკა, აწ კიბუღ ზჭერიბიბი ტაღღებღის მოქმეღებღას -
ჭიბიკური აწ აკუსტიკური ჭონეჭიკა⁴.

1 II. Блумфилд, Язык, М., 1968, стр.72.

2 იქვე.

3 იქვე.

4 იქვე, 63-74.

მნიშვნელობის გადვალისწინება აუცილებელი ხდება უკვე ფონოლო-
გიის დონეზე, უფრო მეტად კი აწერის შემდგომ საფეხურებზე, რომლებ-
საჲც ე.ბ.ლუმიფილი სუბანტივის სახელწოდებთ ავრთიანებლ.

მარტალია, ენობრივი ფორმის მნიშვნელობის შეყნიერული განსაზღ-
ვრა შეყნიერების განვიშარების მოყვიური ეშაპზე ე.ბ.ლუმიფილის შეუძღვ-
ლარ მიაჩნია, მაგრამ მნიშვნელობის გადვალისწინების გარეშე ენობრი-
ვი კვლევა მოკლებულია აბრს. ამიტომ ე.ბ.ლუმიფილი მოთხბოვს, რომ ენობ-
რივ ანალიზში შემოტანილი იქნეს მნიშვნელობა, როგორც ენობრივი
ძირიშარი პოსტულაცი, შემდგომ სახით: "ენობრივ კოდექსიში ბოგი გა-
ბონაშევაში ერთიანეშის მსგავსია (ან ნაწილობრივ მსგავსია) ბეგრადი-
ბითა და მნიშვნელობით!"¹

ენობრივ ფორმას, რომელიც არ ამჟღავნებს ნაწილობრივ ფონეტიკურ-
სუბანტიკურ მსგავსებას სხვა რომელიმე ფორმასთან, ეწოდება მარტივი
ფორმა ანუ მორფემა. ენობრივ ფორმას კი, რომელიც ამჟღავნებს ნაწილობ-
რივ ფონეტიკურ-სუბანტიკურ მსგავსებას სხვა ენობრივ ფორმასთან, ეწო-
დება რთული (ანუ კომპლექსური) ფორმა. ყოველი კომპლექსური ფორმა,
რამდენადაც ეს მის ფონეტიკურად განსაზღვრებად შემადგენლებს ეხება,
იძლება მორფემად².

ამდენად, მორფემათა სია ამოწურავს ამ ენის მთელი ფონეტიკური ფორ-
მებისასე რომ, ენის მორფემათა სრული სია წარმოადგენს მის ლექსიკონს³.
ენის გრამატიკას კი ფორმათა მნიშვნელობის მეორე არანაწილებები ემნი-
ან⁴ კერძოდ, ეს განლაგებები ძირითადად 4 ტიპისაა: რიგი, ბოძულაყთა,
ფონეტიკური მოთიფიყაყთა და სედექსთა⁵.

1 Л. Блумфилд, *рассаб. нандр.*, *дв.* 76, 148, 166.

2 იქვე, *ბვ.* 168.

3 იქვე, *ბვ.* 170.

4 იქვე, *ბვ.* 168.

5 იქვე, *ბვ.* 170-172.

სრულად აშკარაა, რომ უნის აღწერისას ლ. ბლუმიფიციფისაგან უნებ-
როდ ანალიზის ძირითადი ურთულესი მორფომა წარმოადგენს. უნის ლექსიკო-
ნიც სხვა არაფერია, ზე არა უნის მორფომათა სია, გრამატიკა კი მინი-
შენლობის მიქონვ აწანჭიკრებაა ფორმიებისა. ეს უკანასკნელნი ლევის მხრივ
ან მარტივ ფორმიებს (მორფომათს) წარმოადგენენ, ან კიდევ შეგვნიღნი
არჩან ასეგი მარტივი ფორმიებისაგან - მორფომათსაგან.

ამრიგად, აღწერის რიგე სტაფია დახასიაზებულ იქნა მორფომა-
უნებათე დაყრდნობი და სიტყვის ტაშიყენებლა.

მაგრამ ლ. ბლუმიფიციფის მელა უკუნებულეფიციფი არა აქვს სიტყვა. იგი
უნებრივი ფორმიების შესახებ მსჯელობისას აღნიშნავს, რომ უნაში არსე-
ბობს დაკავშირებულ და ლევისუფალი ფორმიები. დაკავშირებულ ეს ისე-
გი ფორმიებია, რომლებიც არასდროს არ იხმარებნიან იმეორებულად, ლევი-
სუფალი ფორმიები კი დამოუკიდებლადაც იხმარებნიან.¹ სიტყვა წარმოადგენს
ასეგი ლევისუფალი ფორმას - იგი მინიშნულეფიციფი ლევისუფალი ფორმაა.²

ლ. ბლუმიფიციფი აღნიშნავს იმასაც, რომ დაკავშირებულ ფორმიები ყვე-
ლა უნაში არა ტავს; ისინი, მისი ამრიგ, არა ტავს ლანამეორევი
ჩინებნი.³ ასეგი შემიხევეთ სიტყვა რმხრივი მინიშენელობას იღენს, რამ-
ეუნადაც იგი წარმოადგენს არა მარტივ ლევისუფალი ფორმის უმეორეს ურ-
თულეს, არამევი სავრთევი უნებრივი ფორმის უმეორეს ურთულეს. იმ უნებ-
ში კი, რომლებიც დაკავშირებულ ფორმიებს იყენებენ, სიტყვას ტანსაკუთ-
რებულ მინიშენელობა აქვს სტრუქტურული ლევისაბრისი, რადგან ამ უნებ-
ში ის კონსტრუქციები, რომლებშიაც ლევისუფალი ფორმიები ტველინებნიან
შესიტყვებებში, მკვეთრად ტანსხევეებნიან ისეგი კონსტრუქციებისაგან,
რომლებშიაც ლევისუფალი ან დაკავშირებულ ფორმიები ტველინებნიან სე-

---

1 Л. Блумфильд, *русск. грам.*, т. 167.

2 იქვე, ტ. 187.

3 იქვე, ტ. 192.

ծყւածի. ამის შესაძამისად ასევე 1950-ის გრამატიკა იყოფა ორ ნაწილად - სინტაქსად და მორფოლოგიად.¹ სინტაქსური კონსტრუქციები ეს ისევე კონსტრუქციებია, რომლებშიც არც ერთი უშუალო შემადგენელი არ წარმოადგენს დაკავშირებულ ფორმას,² ენის მორფოლოგიის კი უკუთვლილობა ისევე არის კონსტრუქციები, რომელთა შემადგენელი დაკავშირებული ფორმები წარმოადგენს.³

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ მორფოლოგია განიხილავს სიტყვობის აგებულებას და სიტყვის ნაწილებს, მაშინ როდესაც სინტაქსს საუბრე აქვს შესიტყვებათა კონსტრუქციებთან.⁴

ერთი შეხედვით ც.ბ. ლუმიჯიძე ითქვას არ უარყოფს სიტყვას, მისი რაობის გარკვევასაც უკლებს; მიუხედავად ამისა, გრამატიკის ძირითადი ერთეული მისთვის მანც მორფოლოგია წარმოადგენს.⁵ ც.ბ. ლუმიჯიძე ითქვას არც მორფოლოგიასა და სინტაქსს შორის პრინციპული სხვაობა ჩანს - გრამატიკის ორივე ეს ნაწილი კონსტრუქციებს შეესაბამება. ამრიგად, ეს უკიდურესი უნაბეზრებლობის შემდეგი საკითხი წარმოადგენს იმეორე ფორმები აგებულებული იქნა იმის შესახებ, რომ სინტაქსიც, მორფოლოგიის მსგავსად, მორფომის ტრანსფორმაციის ანტიკონსტრუქციის იქნა და მისი აღიარებისას უნდა იქნას განიხილებას წარმოადგენს.⁶

1 Л. Блумфилд, русск. грам., стр. 193-194.

2 იქვე, გვ. 195.

3 იქვე, გვ. 222.

4 იქვე.

5 სიტყვისა და მორფომის დაპირისპირების საკითხები ც.ბ. ლუმიჯიძე ითქვას განიხილული იყო არც ჩვეულებრივ მისთვის: "მორფოლოგია" - ესეა და უნაბეზრებლობის ტიპი პრინციპული საკითხი, საფ. სსრ მეცნი. აკად. უნაბეზრებლობის იმეორე XXVI სამეცნიერო სესიის მუშაობა, 1970 წ.

6 Н. И. Арутюнова, Э. С. Кубрякова, Проблемы морфологии в трудах американских дескриптивистов. В сборнике: "Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике", М., 1961, стр. 232-238

Ընդլսմիգրրրրն ժրբըրլըծըծնն մրրն Յրմրրրրրրն ճնմրրմրծմր Յրր-
րըը ժրմրրմր ժնրրրրրրն:

ղըսրրրրրրրր ըննմըսընըրրննն մրրն րնմրրրրրրրրն Յրրրըր ըրն-
ղը ժննննրրրրրրնն ժնմրրրրրրրրն ղրր Տրրրր - ըն-նրմրրրնն ղն ղըրրն
Տրրրրրրր. մնրնրր, ղրրըր մննննրրրրն ղ.ղըսմիգրրրն ղըրրնն ճնր-
մրրրըըընն նմրրննըր ճնրրրն, մնգրնն նմ ղրր Տրրրրն ճնրմրմննրըըըըընն
ժրբըրլըծըծմր մննըր ժըրմրրնընն ըրննըրրրն Տըրրրնն - ղըրրն Տրրրրն
ճնրմրմննրըըըընն ժրբըրլըծըծըր ըրրր ըրրրրրրրրրրրրրր ըն-նրմրրրն Տրր-
րրննն ժըրրրըըըը. նմրն ըրն-ըրն մրմըմնըր ժըրրըըընն ղնըր մըրրրրրրր,
րրմ ըն-նրմրրրն Տրրրրն ճնրմրմննրըըըըըր ղ.ղըսմիգրրրն մրմրըըըըըր ըր
նրրն, մնգրնն ը.Տըրրրրն ղըր ղըրըըըննննն ղննրրըըը. նմրն ժըրրըընն
նրննննն մնն "ղըմրրըրր" մըրըընն ղրրըր Տըրրրրրրր. ղըրրն Տրրրրմ
ըր մըմնրըըընն նըրր ըրրմրրըրր նըրրրն ըրրըրըըըրր ղըրմնըրրրրրր-
ըըը - մնն ըրըըրն ըրրըրրնն ճնրմրմննրըըըըը ըմնըըըըըըր ըրըըըըըրրն
նըրրրըընն ղն մնն ժնրրնննն ղըրըըընն. նմրըրմնըրր, ղրմ ղըրրն Տրր-
րրն ճնրմրմննրըըըըըըը ղրրըրրրըըրրըրրրրրրր ըրրըըըըը (ժնրըրըընն ըր-
րրն ղրրըրրըըըրր).

ղըսրրրրրր ըըըը ղրրննմրրն, ղրմ ըրրմրրըրր նըրրրն ղըրմնըրրր-
ըըը ղն մրրն ժըրմրըըընն ըրըըըըըըը ղն ժնրըըըըըըը ղըրմրրըըըըը¹ ըրնն-
րրնննն ղմննննննննըըըըը ղըսրրրրրրրր ըննմըսընըրրրրն ղրրըը Տրրրր-
րրն. Տըրրրն ղըըը ղըըըը մնըըըըր ղըրըըըըը Տըրրրըըըըըը, մնգրր-
րը, մըրմըըըըըըըըըը Տըրրրըըըըը ժըրըըըըըըըըը. ննգրրըըըըըըըըըըըը ղնըր,
րրմ մըըըըըըըըըը ղըսրրրրրրրր ըննմըսընըրրրրնն ժըրրըըըըըըը ըրըը

---

1 նմրն մըրնննն նն.: Ch.F.Hockett, *Two Models of Grammatical Description*, "Word", 1954, v. 10.

რამც შეეხება მორფოლოგიურ ერმეულს, პირველ გამოცემაში ვკითხულობთ: მორფოლოგიური ერმეული (რამისაც ჩვენ ვგულისხმობთ ყველაფერს მორფემიკან სიტყვაში) შედგება ორი ტიპის კომპონენტებისაგან: (1) მორფემული კომპონენტებისაგან და (2) სუპრამორფემული კომპონენტებისაგან.¹

მორფოლოგია-სინტაქსის გამოკვების საფუძვლად ავტორი ორი ორნის - სიტყვისა და სიტყვათა კომბინაციების არსებობას მიიჩნევს და აღნიშნავს, რომ ენებში ეხედობით, ერთი მხრივ, საოცარ სტრუქტურულ მსგავსებებს წარმოვინს ორ ორნის შორის და ამავდროულად განსაზღვრულ სიტყვებს ვანყობით სიტყვებისა და ფრადების გამოკვების პროცესში.²

ე.ნაიპა ლევის ნაშრომში ცალკე ლევის უძღვინის სიტყვის განსაზღვრის კრიტერიუმებს. იგი აღნიშნავს, რომ სიტყვის განსაზღვრასთან დაკავშირებული პრობლემები ერთ-ერთი უძველესიდანაა ცნებისტური სტრუქტურის ანალიზში. მარცვარი, მორფემა და გამოხვემა უფრო ადვილად განსაზღვრება. სიტყვის განსაზღვრა კი ბევრ სიტყვებს მიეცევა, რადგან მისი დადგენისათვის გამოყენებული კრიტერიუმები განსხვავებული ხასიათისაა და ყოველი ენა ემინს ცალკე სინტეზის წარმოვინს საკუთარი მიკვლეობით და სტრუქტურული ერმეულების ლევისებური ტიპებით.³

ამვე აღნიშნულთა, რომ სიტყვის ბლემიკიციკისული განსაზღვრა ბოლო გამოკვარის, მატრამი ყოველთვის არ გამოეყვამება, რადგან ლევისის ისეთი სასაზღვრო ბემიხევევები, რომელთა განსაზღვრა ამ განსაზღვრის ტერმინებით არ ხერხდება.⁴

1 E.Nida, რუსთ.ნაშრ., გვ.88.

2 იქვე, გვ.89.

3 იქვე, გვ.149.

4 იქვე.

ე.ნაიდა აღნიშნავს, რომ სიტყვის ბუნებრივი ანალიზი უნდა ემყარებოდეს ობიექტურ კრიტერიუმებს, რომლებსაც იგი სამ ობიექტურ კრიტერიუმად (1) ფონოლოგიური, (2) მორფოლოგიური და (3) სინტაქსური. ე.ნაიდა აცხადებს, რომ უნდა გამოიყენებოდეს არ არის ბოლომდე ჩვეულებრივ საკმარისი სიტყვის დატვირთვალი. უფრო ხშირად არსებობს ორი ან სამი ობიექტური კრიტერიუმის კომბინაცია!

ასევე იგი ძირითადად ე.ნაიდას შეხედულება სიტყვაზე 1946 წლის ნაშრომის მიხედვით, სიტყვას დიდი ყურადღება და ადგილი აქვს და მისი.

1949 წლის გამოცემა, როგორც ამას აღიწერა ავტორი აღნიშნავს ნინასიტყვაობაში, პირველ გამოცემაზე შედარებით ძირფუძვლიანად იქნა გამოყენებული. აღიღება ჩვეულების სინტაქსურ საკმარისზე შეხება. აქ უკვე მორფოლოგიური ნაშრომის დიდი ყურადღებას იქცევს; ხშირად სიტყვას მისი ნიშნულობა: ნაშრომის დასაწყისში ავტორი აცხადებს, რომ სიტყვას ამ ნაშრომში ხშირად განიხილება² და მისი არსებობა ანალოგიურად მისი შესახებ. ეხება იგი სიტყვის პრაქტიკული საბუნების საკმარისად, მაგრამ აქ ძირითადად საუბარია მორფოლოგიის და პრაქტიკული მორფოლოგიის საფუძვლებზე ე.ნაიდა აცხადებს მისი შეხედულებების მიხედვით, ეს რა პრინციპებით შეიქმნა ეხება მორფოლოგიის განხილვას³

მორფოლოგია, ამ გამოცემის მიხედვით, ნაშრომის მიხედვით მორფოლოგია და მისი განხილვით შეხება სიტყვების ნაშრომისას⁴

---

1 E. Nida, *...*, 149.

2 E. Nida, *Morphology: the Descriptive Analysis of Words*, Ann Arbor, 1943 (third printing, 1953), p. 1, foot-note 1.

3 იქვე, 106.

4 იქვე, 1.

მორფემები კი უნის მიწინამართნი ურთულდება, რომელიც გამოყრდა ხდება სიტყვათა შედარების საფუძველზე!

უნებისმიერი უნის ანალიზისას, წერს უ. ნანიკა, ჩვენ ორი ძირითადი ხასიათის აღვისებულება გვანდებურებს: (1) მორფემული ინვენტარი და (2) მორფემათა რისტრიქონა. უ. ნ. უნის გრამატიკა წარმოადგენს იმის აღწერას, ჟე რა სახის მორფემები იხმარება ურთად. ჟე ეს კომბინაციები უნიან სიტყვებს, ისინი აწებრებან მორფოლოგიამი, ჟე ისინი შეადგენენ ფრაზებს, მამინ ისინი სინტაქსში აწებრებინან.²

მორფოლოგიური სტრუქტურები, უ. ნანიკას ლეაღსაძრისით, ორი მხრიდან არიან შეშოსამღერული - ქვედა სამღერის წარმოადგენს მორფემების რაღე და ზედა სამღერის - წერტილი, რომელიც სტრუქტურა სინტაქსურად გააიქყა. ქვედა სამღერის რაღენა და საეროე მორფემების რაღენა არე ჟე იმენაე ძველია. მამინ რაღესაე ზედა სამღერის გამოყრდა არე ისე აღვილია - ძველია იმი წერტილის განსამღერა, რომელიც მორფოლოგიას სინტაქსისაგან ყრეს, განსაკუთრებით ისეი ენების შეშედაში, რაღერიყა მანჯე უნებში³.

ამიტომ უ. ნანიკა გვავაძობს გააკვული კრიტერიუმებს მორფოლოგიური და სინტაქსური კონსტრუქციების სამღერების რასაღენაე. ეს კრიტერიუმები მას სამ რაღეაე აქვს რაღერილი:

- I სტრუქტურული კონსტრასტები;
- II ფონოლოგიური კრიტერიუმები;
- III რისტრიქონული კრიტერიუმები.

ბუნებრივია ვიქვლისხმით, რომ ზემოთსახელებული კრიტერიუმები გააკვული ლეაღსაძრისით სიტყვის გამოყრის კრიტერიუმებსაე წარმო-

---

1 E. Nida, Morphology, 1949, p. 6.
 2 იქვე, გვ. 78.
 3 იქვე, გვ. 102.

აძვენიერ, რადგან სიტყვაა სწორად მოწოდებული კონსტრუქციისა და მოწოდებული-სინტაქსის გამოყენების საფუძველი, მაგრამ უნაიდა საბანტუ-ბოძო გვაფრთხილებს, რომ ჭრმინი "სიტყვა" არ შეიძლება ვიხმაროთ "მოწოდებული კონსტრუქციის" დევიანდენჰად, რადგან მას ბევრი სხვა ფორმული ასოციაციები ახლავს. წინასწარად ნაშრომი "სიტყვა" იმპარტა, აღნიშნავს იგი, იმ მოწოდებული სტრუქტურების აღსანიშნავად, რომლებიც არ შეიძლება ისეთ ფრამბებს, რომლებიც მოწოდებულად იქნე-ტურია შესაბამისი სინტაქსური წარმონაქმნიებისა, მაგრამ რომლებიც, შეესაბამება, შეიძლება ისეთ კლიტიკებს, რომლებსაც შესაბამისი ზადე-სუჟალი ფორმები არ გააჩნიათ.¹

მე სიტყვა არ წარმოადგენს მოწოდებული სტრუქტურას, მაშინ მოწოდებული უნდა განისაზღვროს როგორც გრამატიკის პარტი, რომელიც მოწოდება ისეთ კომბინაციებს სწავლებს, რომლებიც მოწოდებული სტრუქტურებს ქმნიან და არა სიტყვებს. ამ დეკლარაციის მოწოდების ნაიდა-სუჟალი განსაზღვრა წინააღმდეგობრივი გამოვლიდა.²

ამ გამოვლიდაში ლაპარაკია ძირითადად მოწოდებზე და მათს რის-ტინიუციამდე, მოწოდება განმყოფის კრიტიკიუმებზე, ყურადღება მივლი-ნად მოწოდებზე გადარის და სიტყვისაგან მიქმნის აღარაფერი რჩება. ამ მიხრვი ნიშანდობლივია სიტყვისა და მოწოდებული სტრუქტურის გა-მიხრვანად. ნაშრომის ქვესაბაურის - სიტყვათა დესკრიპტიული ანალიზი, რომელიც სრულად შესაფერისი იყო პირველი გამოვლინისადვის, აქ ჰქვია გაუმარტებელია. იგი, როგორც ჩანს, შექმნილად არის გამოყოფილი პირველი ვარიანტიდან.³

---

1 E. Nida, Morphology, 1949, p. 105, footnote 49.

2 იხ. ამის შესახებ: მ. მარაძენიძე, მანამდროვე უნაშეცენიერების ფორმული საკითხები, თბილისი, 1972, გვ. 149.

3 იქვე.

უ. ნაიპას მიჩნეულია ანალიზი ამერიკულ ენაზე გამოყენებული ფორ-
მის განსაზღვრის ენის აღწერის მოქმედის ნიშნის წარმოადგენს. ასე
მოქმედს ჩ. ჯოკეტიმ დაუნიხადა "ენის გრამატიკული აღწერის რი-
გის მოქმედი" ურთული და განლაგება ურთი. ჩ. ჯოკეტიმ მოქმედი განმარტა,
როგორც მიმარტებათა უსული, რომლის ფორმებშიც მკვლევარი სწავლობს
ენის გრამატიკულ ფაზას და აცალიბებს დაუნიხადა გამოკვლევის შედეგებს!
ასევე მოქმედი შეიძლება ჩამოყენებულ იყოს. ჩ. ჯოკეტიმ განიხილავს მი-
ლორ რის - ურთულია და პრინციპს, რომელიც ჩამოყალიბდა ამერიკაში
ფ. ბოასმა² და დაამუშავა ე. სეპირმა³ და რომელიც ძირითადად ე. სეპირ-
რის მიხედვებით მიმარტებათა და ურთულია და განლაგებას, რომელიც
დაამუშავა რ. ბლუმიფილდმა დაუნიხადა "ენაში" და რომელიც შედეგად განვი-
შარეს ბ. შარისმა და ბილიამ მიხედვებით: ბ. ბლოკმა, რ. უელბმა, ე. ნაი-
პამ⁴.

ურთულია და განლაგების არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ურთული-
რეკონსტრუირება სავსებით და მიმარტებათა, რომლებშიც ეს სავსებით
გვხვდებით. აღმარებულია, რომ ნებისმიერი გამოქმედი მოქმედი ენაში
შედეგად მიღობდა გრამატიკულად რეკონსტრუირებული გრამატიკული
რეკონსტრუირებას. ამ ურთულიებში მოჩვენებით ურთულია. ისინი გარკვე-
ულია არიან განლაგებული ურთულია მიმარტ. გამოქმედის სტრუქტურა და-
ბასობადადა მოჩვენებით და განლაგების დაგვიანებს გმი. ურთული
აღწერილია, ეს ჩვენ ჩამოყალიბებ მოჩვენებით და განლაგებათა, რომლებ-
შიც ისინი ურთულია მიმარტ გვხვდებით გამოქმედებში. ამას ურთული
გვხვდებით იმ ურთულია ფორმასა შესახებ, რომლებიც ურთულია ნების-
მიერი შედეგად რეკონსტრუირებაში⁵.

1 Ch. F. Hockett, Two Models of Grammatical Description, p. 210.

2 იქვე, გვ. 211.

3 იქვე.

4 იქვე, გვ. 211, 213.

5 იქვე, გვ. 212.

ამ დახასიათებში აშკარად ჩანს, რომ გუბერნიის მთავარი
უნის აღწერის ურთულეს მომენტში წარმოადგენს, გრამატიკა კი
სხვა არაფერია, ეს არა ამ ურთულესა და მისი განლაგებების შესახება.

ჩ. ჯოკუტი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სხვა მოძღვრების არსებობასაც
უშვებს. ის ასახელებს ტრადიციული გრამატიკის მოძღვრებას, რომელსაც
სიტყვას და პარაფრაზის ურთებს. ეს მოძღვრება უფრო მეტად და მნიშვნე-
ლოვანი, აღნიშნავს ავტორი. ის იხილავს და ლიტერატურის, ბუნების,
საზოგადოებრივი და ბუნების უფრო ახალი დონის განსახილველად. არ
იქნებოდა მარტოველი ურთებს ეს მოძღვრება იმ მოსაზრებით, რომ ის აშ-
კარად არ არის საკმარისად ბოლო და მას არ უნდა დიდი უფლებები მოა-
წერს იგივეს ისევე უნის ფაქტები, როგორცაა ჩინური. რამდენადაც ურთებს-
ბიძი არ მოკლებულია მთლიანად ადგილობრივი მოძღვრება, სიტყვა და პარა-
ფრაზის იმსახურებს ისევე განხილვას, როგორცაა ურთებს და პარაფრა-
ზის და ურთებს და განლაგება!

აქ ჩ. ჯოკუტი საყურადღებო მოსაზრებას გამოხატავს. ურთებს, არ-
სებობის მისი შენიშვნა იმის შესახებ, რომ ტრადიციული გრამატიკა ბიძი-
ლოდ უნდა განსაკუთრებული უფლებები იყოს შენიშვნების და არ იყოს
ბოლო. რაც მთავარია, ურთებსა და განლაგების და სიტყვისა და
პარაფრაზის შემოქმედებით დახასიათებში ურთებს შენიშვნების და
განლაგების დონის განსახილველად მათ შორის - ურთებსა და განლაგე-
ბის ურთებს ურთებსა და სიტყვისა და პარაფრაზისა კი -
სიტყვა.

ჩ. ჯოკუტი ლექსის "მანამდე რამდენი უნდა იყოს ურთებს" უნდა
ყოფს ხუთ დონის და ურთებს - სამი ურთებსა და, რომელი ურთებს-
როგორ.

- ყენსკარული ქვესისტემები: 1. გრამატიკული სისტემა
 2. ფონოლოგიური სისტემა
 3. მორფოლოგიური სისტემა
 პერიფერული ქვესისტემები: 4. სემანტიკური სისტემა
 5. ფონეტიკური სისტემა!

მისი განმარტებით, გრამატიკული სისტემა წარმოადგენს მორფემათა ურთიერთობას და განლაგებებს, რომლებშიცაც ისინი იმყოფებიან². ამრიგად, აქაც მორფემა გვევლინება გრამატიკის ძირითად ურთულად. ამას ჩ. ჯოკეტი აქნობდა, მაგრამ უმატებს შემდეგს: მიუხედავად იმისა, რომ უნის გრამატიკული ასპექტის საშენ ბლოკებს წარმოადგენენ მორფემები და არა სიტყვები, ეს არ ნიშნავს იმას, ზოგჯერ სიტყვები უნდა ვხედავოყს³.

იგი ყბილობს კიდეც გატვირტვიოს, რას წარმოადგენს "სიტყვა", რადგან ყლველივე სიტყვახმარებაში მას ურტყვარი ბუნყოვანება ახლავს ზან⁴. ჩ. ჯოკეტი აბრით, სიტყვა მტლარ არ ურტყვა მინიბალორ ზავისუყოლო ჟორმას; ლუბა ეს უკანასკნელი ძარბე ახლოს ჟას სიტყვას-ზან, მაგრამ ხშირად ტანსხვაყოება კიდეც მისტან იბით, რომ უფრო ჟონ მოყლობის არის⁵.

იგი ურტყანუბისაგან ტანსხვაყობს აგრყოვე იბითბისა და სიტყვებს, ლუხუბისა და სიტყვებს. ნუბისბიოერი, ნუბისბიოერ კონტყუსტში, რომელიცაც იგი არ წარმოადგენს უფრო ჟიბი -ის უბუარო შებარ-ბენერს, არის ლუხუბა. ლუხუბები შეიძლება სიტყვაბე ნაკლები მოყლო-

1 Ch.F.Hockett, A Course in Modern Linguistics, N.Y., 1958, 15th printing 1963), p. 137 - 138.

2 იქვე, ბ.137.

3 იქვე, ბ.148.

4 იქვე, ბ.166.

5 იქვე, ბ.169.

დავრს ალარ უნდა მივმარტოთ. სიტყვის შემიტანა ასეთი "არჩებდები არა"-
თანმიმდევრულია.

მოკვანებობა, ღინჯვისტური ელემენტებისაგან მიძღვნილ სტატიაში
ჩ.ჰოკეტი ვნახავთ ნივთიერების ელემენტების იერარქიაში: ნივთიერებები →
კლასები → ფრაზები → სიტყვები → მორფემები¹, დასახელება სიტყვა,
მაგრამ შედეგ, როგორც ამ ელემენტებზე და მათ შორის დამოკიდებუ-
ლებებზე მსჯელობა, სივრცე ალარ განხილავს, განიხილავს მხოლოდ მორ-
ფემებისა და ფონემების, აგრეთვე მორფოლოგიების, მორფემის, ფონემის
საკითხი.

სიტყვისაგან დამოკიდებულებაში ყველაზე უკიდურესი პოზიციის უფი-
რა ბ.ჰარისს, რომელიც საერთოდაც ექსტრემისტული დეალბერისს ამხელავ-
ნებს ყველა საკითხში.

ბ.ჰარისმა თავის სტატიაში "მორფემიდან გამომდინარე" განაცხადა:
ამ სტატიაში აღწერილი მეთოდი არ აღიარებს სხვა ელემენტებს, გარდა
მორფემებისა². ეს სტატია 1946 წელს გამოვიდა "Language"-ში. 1951
წელს გამოვიდა მისი ფუნდამენტური შრომა "სტრუქტურული ღინჯვისტიკის"
მეთოდები". ეს ნივთი, როგორც დეტალურად აღვსრულა განმარტა, ნარმოად-
გენს იმ კვირაცხებებს განხილავს, რომლებსაც ვნახავთ ნივთიერის ატარებს
კვლევის დროს³.

პრობლემების დასაგეგმვას იგი ძირითადად ემყარება ენის დამო-
ყვას ფონოლოგიისა და მორფოლოგიის. ყოველი მათგანი კი შეიძლება თავის
მიხედვით ელემენტარულ განხილავებას განსახილველდება (ფონოლოგი-
ისა და მორფოლოგიის) და ამ განხილავებულ ელემენტებს შორის მიმარ-

1 Ch.F.Hockett, Linguistic Elements and their Relations. "Language",
1961, vol. 37, n 1, p. 40.
2 Z. S. Harris, Papers in Structural and Transformational Linguistics,
p. 100-101.
3 Z. S. Harris, Methods in Structural Linguistics, Chicago, 1951 (2nd
impression, 1955), p. 1.

ფუნქციონირებს. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ სინტაქსური და მორფოლოგიური ბუნებრივი ერთეულები ერთი და იმავე პროცესებში მიიღობა; ამიტომ არ არსებობს ბუნებრივი მათ შორის?

ანალიზის დროს იგი გამოვლენილი უნდა იყოს უფრო მცირე მოცულობის მონაცემებზე, არამედ ქვეყნობან ბევრი მიუხარბება - იმდენს მორფოლოგიის, სინტაქსის მათ სინტაქსურ ფუნქციონირებასთან ატარებს შედარებას ანუ იგივე სინტაქსური სტრუქტურის მქონე უფრო მსხვილ მორფოლოგიის მიხედვით.

აქ შეიძლება გვაქვს უფრო იმისა, რომ უფრო მანძილზე უნდა აღვნიშნოთ მარტო მორფოლოგიის მიხედვით, სიტყვის გამოყენებულად. მოძიებული მორფოლოგია - სინტაქსის მორის საბუნებრივ, რომელიც ჩვეულებრივ სიტყვის საფუძველზე გამოიყვანა ხორცი. მაგრამ როგორც გ. კლინტონი აღნიშნავს, დღევანდელი გამოყენება იმისა, რომ მორფოლოგიის მარტოა ერთიანი, ხელს არ უშლის დესკრიპტივისტებს იმპლიციტურად ამოსულიყვნენ, განსაკუთრებით კვლევის ეთიკისათვის, სიტყვის ცნობიდან, რომელიც ჩვეულებრივ ფორმირებულია შენიღბული იყო ხორცი. სიტყვის ჰარმონიული "ნიღბა" გ. კლინტონი ასახელებს "მინიმალური გამოხატვის" ცნებას, რომელიც შეესაბამება "სიტყვას" ჩვეულებრივი გამოხატვის.

დესკრიპტივისტები მარტოა ვერ ახერხებენ სიტყვის გვირგვინს აღს. ფუნქციონირება სიტყვა მათთან მიანც იტყობისებობა, როგორც მორფო-

---

1 Z. S. Harris, *Methods in Structural Linguistics*, p. 3.
2 იქვე, გვ. 262.
3 იქვე.
4 Г. А. Кутямов, Фонема и морфема, გვ. 56. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ ბოლო წლებში მ. ჰარისმა სიტყვები რეკონსტრუირება გამოაყენა, როგორც ნინადაპების შედარებით სტრუქტურული ერთეულები. იხ.: Z. S. Harris, *String Analysis of Sentence Structure*. *Papers on Formal Linguistics*, 1, Houston, The Hague, 196x.

მხედველობი, როდესაც ის იტყულებს. ამგვარად ჟერმიონი "გამოქცევა" პესკრიფციულ ენაობეყნიერებაში ორბორუანისა. ეს კი იწვევს სხვადა-სხვა პონის ურ: უღების აღწევას, რაც არ არის გამარჯებულ.

ჯერ კიდევ ე.ბრუმიფილი მიუთხებდა, რომ დაკავშირებული ჟორმი-ბის მქონე ენებში გრამატიკის დაყრდნობა მორფოლოგიად და სინტაქსად გან-პირობებულია ამ ენებში სიტყვების არსებობით. სიტყვა ქმნის ბევრს მორფოლოგიასა და სინტაქსს მორის და აკავშირებს კიდევ მათ ურმა-ნეშად. სიტყვის ამგვარი კი გამოიწვია მორფოლოგია-სინტაქსის და-ნეების გაურჩევლობა პესკრიფცივისგან მუჭილ მორმიბში. მორფოლოგია და სინტაქსი არ არის მკაფიოდ გამიჯნული ურმაინეისაგან, რადგან გრამატიკის ორივე დაზის ობიექტად გამოყვანებულია მორფემები და მათი მანიმიპულირებები (გავიხსენოთ გ.ტოსონის ან გ.ტრეიტირის მემორიფიკა-ნილი გამოწვამევი მორფოლოგია-სინტაქსის ობიექტების მესახე). "სწორედ იმის გამო, რომ რეორე მორფოლოგიის, ისე სინტაქსის ძირითად ურთულეზად ნორმემები და მათი მანიმიპულირებია მიჩნეული, პესკრიფ-ცივისგები ურმაინეი იმორებენ, რომ მორფოლოგიისა და სინტაქსის მკაფ-რად გამიჯნვა არ ხერბდება. მათი ღვალბარისით, მორფოლოგიური კონ-სტრუქციები და სინტაქსური კონსტრუქციები ღვისობრივად არ განსხვავ-დება ურმაინეისაგან. ეს კი სადავო ებებულია. მორფოლოგიურ კონ-სტრუქციებს სიტყვები წარმოაგებენ, სინტაქსურს კი - მესიტყვებები. სიტყვებში მორფოლოგია მიმარჯებები და მესიტყვებებში სიტყვათა მორის მიმარჯებები არ არის ურმაინეის იმორორული, მიუხედავად იმისა, რომ მათ მორის მსგავსებებიც მიეძღება დადასტურებს. სწორედ არსებული სხვადასხვაობა განაპირობებს მორფოლოგიისა და სინტაქსის ყალ-ყალკე დატვება გამოყოფას. ასევე დაყრდნობა უბრალად მიხერხებულიობის საკითხი კი არაა, რეორე ამას ხშირად აღნიშნავენ პესკრიფცივისგები, არაბიე მესწავლილი ობიექტების სპეციფიკით არის განპირობებული!"

1 მ.მარაძენიძე, მანიმიპულირე ურმაინეების ღვორიული საკითხე-ბი, ტვ.354-355.

• • • • • 11

სიტყვის განსაზღვრადები

სიტყვის რაობის გარკვევის ურთ-ურთი ძირითადი საკითხია სიტყვის განსაზღვრება, ამიტომ იგი ყალბ უნდა განვიხილო.

ბუნებრივია, სიტყვის განსაზღვრების საკითხი არ განსმინს იმ აუ-
ტორიტეტს, რომელიც სიტყვას არ მიიჩნევდა უნის ძირითად ურთულად
(ფ.ძე სოსიური, მ.ბალი, მ.ჭარასი). მაგრამ ბოლო იმისთვისაც კი, ვინც
სიტყვას უნებრივ ურთულად განიხილავს, უარყოფს ბოლო განსაზღვრე-
ბის შესაძლებლობას. ასე მაგალითად, მ.პეტერსონი წერს: საუბრო არა
გვაქვს სიტყვის რამაცმადგინებელი რეგულირება და არც შეიძლება ასე-
თის მოძებნა. სიტყვა ისევე მარტივი ყნებია, რომელსაც ვერ მოუძებ-
ნიხ რეგულირ განსაზღვრებას და ამიტომ მოგვიხილება რამაცმადგინებელი
ან მასზე უარყოფი მიხედობი ან მისი აღწერა! ვ.გინდუნიანი ამ ველო-
საზღვრის შემოწმებელი ავტორიტეტიდან სახავს და უმარებელიც მიიჩნევს²,
შეიქნა იმისთვის იმ შეკრებაზე განსაზღვრებას, რომელიც სიტყვის ბო-
ლო განსაზღვრების სიძველეს უნაო მრავალფეროვნებას უკავშირებენ.
ასევე შეკრებას განსაზღვრება რ.ბერი, რომელიც სუამის კითხვას:
რას წარმოადგენს "სიტყვა"? და უპასუხებს: მუ ვფიქრობ, რომ სხვადა-
სხვა უნაში ეს იქნება სხვადასხვანაირად. აქედან გამომდინარე არ
არსებობს ყნება "სიტყვა ბოლოად";³ ი.ივანიშვილს აძრთ, საყვედურები
იმისთვის, რომ არა გვაქვს რამაცმადგინებელი ბოლო განსაზღვრება სი-
ტყვისა, საყვედურს მოკლებულია. უნაო სხვადასხვაობა ფიქრობი

---

1 М.П.Петерсон, Русский язык, Пособие для преподавателей, М.-Л., 1925, стр.23.
2 В.М.Хиршунский, О границах слова, стр.6.
3 Л.В.Щерба, Очередные проблемы языковедения, стр.175.

გადასაზრუნავი შეუძლებელი ხერხი სიტყვის დამატებითი განსაზღვრებას ყველა ვინსაზრუნავი! ჟ.ვანდრესი კი აღნიშნავს: არის უნებში, რომელიმე სიტყვა ადვილად განსაზღვრება როგორც დამოუკიდებელი და განუყოფელი ერთეული. მაგრამ ამასთანავე არის უნებში, რომელიმე იგი ერთეული ფრაზის და რომელიმე მისი განსაზღვრა გადგენილია? ასე თა-ტალითა, ავტორის აზრით, ფრანგული ვინს სიტყვა ძველად ექვემდებარება განსაზღვრებას? უკვე იმდენი ზურჯული შესაბუბა, რომელიმე მო-ფოლოგიური ელემენტები ხან ერთ სემანტიკის ურთიერთიან და ხან მეორეს, ან კიდევ ძალიან მკაცრად უკავშირებიან ერთმანეთს. ზურჯული სიტყვის მხილავებას განსაზღვრებას ფონეტიკური მოვლენა - ხმოვანობის-ნი, რომელიმე აწერს იმდენ სხვადასხვა მარცხენარს უკავალიძის ძირითა-დი მარცხენარს ხმოვანის მიხედვით. მანქანს უნებში სიტყვის ერთმანეთს კლასიფიკაციების ხმარებასა და დამოუკიდებელი. მოგონებ ამერიკულ ენაში, მხილავთა ერთმანეთში, ჩვენ არ შევძელით ფრაზის დამოუკიდებელი; მაშინ არის ფრანგული შეიქმნას იმდენი სიტყვა, რამდენი ფრა-ზისა და იმდენი ფრაზა, რამდენი სიტყვაა? სემანტიკისა და ძველი იმდენ-როგორ უნებში კი სიტყვა სრულიად დამოუკიდებელია, რაც ამჟამად ისე-თი ფონეტიკური ფაქტორიანა, როგორცაა სიტყვის ბოლოს მოვლენები, მხილავთა მოხატულია მოვლენები. სხვა გასაზრუნავი ჩინური სიტყ-ვისა ადვილად გამოიყვანა, მაგრამ კონტრასტული ამოვლელი იგი კარგად მკაცრად გამოიყვანება და მხოლოდ განსაზღვრული და მუდმივად აზრ-რება, რომლის მიხედვითაა შეუძლებელი მისი რომელიმე ფრაზიული

---

1 И.П.Иванова, К вопросу о возможности единого определения слова. В сборнике: "Морфологическая структура слова...", стр.163.

2 Ж.Вандрес, Язык, стр.89.

3 იქვე, გვ.95.

4 იქვე, გვ.90.

ხარისხისაღვის მიკუთვნება! ამიტომ, ჟ.ვანდერნოსის აზრით, სიტყვის
ბოლოვანი განსაზღვრება შეიძლება მხოლოდ ა.მივეის მიერ შემოთავაზებუ-
ლი განსაზღვრების გამოყენება, რომელიცაც სწორედ მისი ტრანსკრიპცი-
კატეგორია არ ჩანს?²

პოლონელი მკვლევარი ტ.მილევსკი უარყოფს ყველა ენაში სიტყვის
არსებობას. მან სიტყვის საფუძვლიანი ბუნება შექმნა, რომლის მიხედ-
ვითაც სიტყვა წარმოადგენს სინთაქსურ ჯგუფს, რომელიც ხასიათდება
იხვეწივ ნიშან-თვისებებით, როგორცაც ყველა პანორმული სინთაქსური
ჯგუფები მოკლებული ენაში. ეს არა გვაქვს ასეთი უკუღერი ნიშნები, სა-
ერთო წინადადებას ყველა წევრისაღვის, რომლებიც არაა დამოკიდებული
მოკლებული მოთხოვნა კომპლექსის ფუნქციონისაგან წინადადებაში, მაშინ
ასევე ენაში გვაქვს არა სიტყვები, არამედ პრეფიკსული და არაპრე-
ფიკსული ჯგუფები. ასეთი ენა - უსიტყვებო ენაა³ ასეთი, კერძოდ,
მისი აზრით, ამერიკული ინდიელთა ენების დიდი ჯგუფი.

მისთვისაც ამტკიცებს სიტყვებისა, მანაც გვაქვს მრავალი ფა-
სიტყვის განსაზღვრებისა. უფრო მეტიც, ხშირად აღნიშნავენ, რომ რამ-
დენი ენაშიცაა სიტყვის არსებობა, იმდენი განსხვავებული დიფფერენცია-
ტაქსის სიტყვისაღვის. ენაშიცაა სიტყვისაღვის მარტაც უამრავი ფორმულა
სიტყვისა, ლექსი ჯერჯერობით არც ერთი არაა ჩაფიქრული დამატებით-
ლები და ხშირად ღვიფ ავტორის გარდა არც არავინ ენობს მას.

ჩვენ ვერ განვიხილავთ ყველა განსაზღვრებას, შევეუბნებოთ მხო-
ლოდ ძირითადი ტიპები წარმოუდგინოთ. ამ ტიპების დაჯგუფება შემდეგ-
ნაირად შეიძლება:

-----
1 Ж.Вандряес, Язык, стр.90.

2 იქვე.

3 T.Milewski, The Conception of the Word in the Language of North
American Natives, p. 20 and so forth.

ა) ძალზე ზოგადი განსაზღვრებები. ამის მაგალითია ა. ბიუენს უნი-
ბილი ჟორმულა: "სიტყვა წარმოადგენს გარკვეული მნიშვნელობისა და
გარკვეული ბუნებადმიმკვლელობის ქვეშეობს, რომელსაც გარკვეული გრამატი-
კული ხმარების უნარი შეუძლება!"¹

როგორც ვხედავთ, ამ განსაზღვრებაში აგრძობილია მხოლოდ ის, რომ
სიტყვა არის ენის გარკვეული ერთეული, რომელსაც გარკვეული გრამატი-
კული ღვივებები აქვს, მაგრამ არ არის ნაკლებები, ეს როგორცაა ეს ღვი-
სებები, არ არის ნაკლებები სიტყვის არსებობის ნიშნები, არ არის რამა-
ხასიათებელი ღვივ სიტყვა.

დაახლოებით ამავ რიგისაა ვ. ჟორმულას მიერ სამუშაო ქილა-
ბის სახით შემოტანილი განსაზღვრება სიტყვისა, რომლის მიხედვითაც
სიტყვა არის ენის უბიორული ერთეული, რომელიც რამოკვირებელია ღვი-
სის მნიშვნელობისა და ჟორმის²

სიტყვის ასევე დახასიათება ძალზე ზოგადია. იგი მარტლაც წინას-
წარი სამოშაო განსაზღვრების ღვივებებს ეს შეასრულებს. შემოტანილი ქი
ასობილებელია მოძებნის უფრო სრული განსაზღვრება სიტყვის რამახასია-
თებელი სპეციფიკური ნიშნებზე რაფრპნობით.

ბ) მიორე ჯგუფში შემოტანილი სიტყვის მხოლოდ ერთი მხარის საფუძველ-
ზე რაფრენილი განსაზღვრებები. ასე მაგალითად, ჩ. ქოკეტი წმინდა ჟო-
ნეტიკური კრიტიკიზმების საფუძველზე რაფრენს სიტყვის საზღვრებს წი-
ნადადებაში. იგი წერს, რომ სიტყვას წარმოადგენს "წინადადებას ნების-
მიორე სეგმენტი, შემოტარებული ერთმანეთის მიმდებარი ნორტილებით, რომ-
ლებზედაც შეიძლება პაუზის გაკეობა"³ ამ განსაზღვრებაში ასახულია

---

1 A. Meillet, Sur la méthode de la grammaire comparée. Revue de
métaphysique et de morale, Paris, 1913, p. 11.

2 В. М. Жирмунский, О границах слова, стр. 7.

3 Ch. F. Hockett, A Course in Modern Linguistics, p. 167.

სიტყვის ურ-კრთი ლევისებურება, მაგრამ იგი მინც ვერ ჩაიხველება სკამარის კრთერითაჲ სიტყვის დახასიახებინსაჲთ.

სიტყვის მღუმთიღიისულო განსაბღერება, რომლის მიხედვითაც სიტყვა მიწინაღურ ლევისუჲად ჭრინას წარმოაბგენს, სანდღერესოა, ლედა არც იგია უნაკო. მისი ნაკლუანებებში აღნიშნა უ.ნაიპამ: მარტო ამ მიწინს მიხედვით ლე დახასიახებთ სიტყვას; ნამიწ რეული სიტყვის სარკული კომპონენტებში მუიქლება სიტყვებაჲ ჩავლავოთ, ასე მასალოაჲ, წლაკბird -თი წლაკ და bird ორევე დამოუკიდებელი, ლევისუჲად ჭრინებთ წარმოაბგენენ. ეს ასე რთი არ მიხედვს, აუცილებლად უნდა მუიღვიტანოთ ჭრინოლოგიური კრთერითიც! ჭრინოლოგიური კრთერითის ჭავლავალიწინებლობა იწვევს იმასაც, რთი იწვლისურში ნაჲსაოიბის სუჭიქსით ჭაჭრინებელი რეული მუნაურთი, მასალიაჲ: the king of England's (kæt) "იწვლისის მუჭის (ქუიქ)" ტიპისა მიხლოჲ მიწალოგიური კრთერითის საჭუქველიჲ ურთ სიტყვად არის ხოლმე მიწნული?²

ლავისლავად სიტყვის ლევისუჭლებინს, მისი დამოუკიდებლობის აღნიშვნა მისად განსაბღერებაში, ჩვენნი აბრით, აუცილებლოა, ჩაბგან ეს სიტყვის ურ-ურთ მიწიწველოვან ლევისებას წარმოაბგენს.

რეოლოც ყინობილოა, სიტყვის მანიჭესოაცოა მუისიტყვებაში ხბება. ენაშევისინებობაში ჭვავეს ჩამბენიმი ისუთი განსაბღერება სიტყვისა, რომლის მიხედვითაც სიტყვა დახასიახებულოა, რეოლოც წინადაბებინს უკი-ბურესი მიწინში. ასეოია, მასალიაჲ, რ.მჭარბას განსაბღერება, რ-მივოც უიჩველი ლევი მი-ღვიტანებ;³ უ.სუპირის განსაბღერება, რომლია

1 E.Nida, Morphology, 1946, p. 143.

2 იქვე, გვ.150.

3 Л.В.Щерба, 0 дальше неделимых единицах языка, стр.100.

მიხედვით სიტყვა "რთი ვრთ-ვრთი უმცირესი სრულიად გამთავრებული ნაწილი იბოლორებული "ამრისა", რომელიმედაც დაიყვანება წინადადება!
ე. სუფიუს განსაზღვრებაშიც ამ მიხედვის საფუძველზეა დახასიათებულ სიტყვა: სიტყვა წარმოადგენს მოჩუროლოგიურ ნელიანობას, წინადადებას უმცირეს გამთავრებული ნაწილს, მის უკიდურეს მინიმუმს. ზედა, აღნიშნავს ავტორი, ამით უფრო უკიდურე ძალით უფროა ნაფუძვირი? მარტლს, არც ასეთი განსაზღვრება ასახავს სიტყვის ყველა მხარეს.

ბევრს ისევე განსაზღვრებდები, რომელიც საფუძველად სიტყვის მიერ გარესამყაროს საფუძვლისა და მოვლენების ასახვა უძველეს. რ. ბუჟაგოვის მიხედვით სიტყვა უსაა უმინიჭიველივანისი ვრთული უნისა, რომელიც ასახავს გარესნიამდვილისა და ადამიანის ფსიქოლოგიკის სამყაროს მოვლენებს და ჩვეულებრივ ვრთიანად გაიკვება იმ ადამიანთა უკიდურესის მიერ, რომლებიც ვრთსა და იმავთ უნამე ლამარაკობენ და ისტორიულად უკიდურესებიან ვრთიანებს¹ ამგვარი განსაზღვრება არაფერს ბევრბნება სიტყვის არსებობის მხარეების შესახებ, შეუძლებელია ამ ნიშნის მიხედვით სიტყვის სხვა ვრთულივანისაგან - მოჩუმიდისა და შესიტყვებებისაგან გამოყოფა. ამავთ რიგისაა ე. ბუღახოვისის დეფინიციის, რომლის მიხედვით სიტყვა ჩვეულებრივ წარმოადგენს იმ ვრთულს, რომელიც ყველაზე უფრო ადვილად გამოირჩევა როგორც გარკვეული შინაარსობრივი მნიშვნელობის მატარებელი და რომლისაც, როგორც ანატიკის ბერიკვინებს, გაუნაბლებელი ადამიანის ადვილად გამოყოფს გამოწვევაში². აქაც წინ წამოწეულია სიტყვის მნიშვნელობის მხარე, რაც ლინისაგან სიტყვის ვრთ-ვრთ არსებობის დეინებას წარმოადგენს, მაგრამ არაფერია ნაფუძვირი მის სხვა მხარეებზე, უკიდურ, გრამატიკულ ფორმაზე, რაც არ არის გა-

- 1 У.Сешир, Язык, стр.28.
- 2 E. Setälä, Le mot. Journal de la société finno-ougrienne, XLIII, 1922, p. 21-22.
- 3 Р.А.Будагов, Введение в науку о языке, М., 1958, стр.8.
- 4 Л.А.Булаховский, Введение в языкознание, ч. II, М., 1953, стр.32.

მარტოა. სიხვედრის მთავრე მინიშნულად მხარეს სწორედ ის წარმოდგენს, რომ იგი ყოველთვის გარკვეული გრამატიკული ფორმით მოგვევლინება (იხ. მაგ., ნაშრომის პირველ ნაწილში ა. სმიტინის ანგარიში). ვ. ბრენდსალს აქვს სიხვედრის ამ აღიარებას და ამბობს, რომ სიხვედრა ყოველთვის და ყველგან აუცილებლად მოგვევლინება რამდენიმე მთავრულიდან ნაწილის სახით!

გ) მესამე ჯგუფი განსაზღვრებულია - ესაა ჯრდრულად სიხვედრის სხვადასხვა მხარის მიხედვით გამოყოფილი ევინიციები, რომლებშიც ავტორები ყოველგვარ სრულად ასახონ სიხვედრის ყველა განმარტება. ასე მაგალითად, პრაქტის სკოლის წარმომადგენელი ი. კრამსკი სიხვედრის შესახებ გამოკვლევა სიხვედრის განსაზღვრებით დაავტორტონა. მისი ამოცანა, "სიხვედრა წარმომადგენს უნის უმცირეს გამოყოფილ ევინულს, რომელიც აქვს მინიშნულად გარკვეული ექსპრესიული ფუნქციონალი ან ასევე მოვლენათა შორის მიმართებას და ხასიათდება გარკვეული ფორმალური აღიარებით (აკუსტიკური, მორფოლოგიური) აშუაგად (როგორც კონტექსტის გამოყოფილი ერთეული ერთეული) ან პოტენციულად (როგორც ექსპრესიული ერთეული)"²

ამ განსაზღვრებასაც აქვს ისევე ნაკლებად დამოკიდებული, რომლებიც აქვს განხილული სხვა ევინიციებშიც გვხვდებით. კერძოდ, ეს ევინიციები ძალიან მარტივია. აქ მხოლოდ იქნა გვაქვს იმისა, რომ სრულად აქვს სიხვედრის ყველა მხარე და არაფერია ნაქვსამი იმის შესახებ, ეს როგორც ის ფორმალური აღიარებები, რომლებიც სიხვედრის განსაზღვრებებზე, ურთი მხარე, მორფოლოგია და, მთავრე მხარე, შესიხვედრისაგან.

ამრიგად, უნაშვსი ევინიციების აღიარებაში აქვს არა გვაქვს საყოველ-

---

1 V. Brøndal, La constitution du mot. Essais de linguistique générale, Copenhague, Einar Munksgaard, 1943, p. 118.

2 J. Krámský, The Word as a Linguistic Unit, p. 67.

მთავარი მიზანია ბოლომდე განსაზღვროს სიტყვისა. ეს ღონისძიება სიტყვის
პრობლემაზეა დაკავშირებული სიტყვიერების აზრის ძირითადი განსაზღვრე-
ბული. ბოლომდე სიტყვის სარგებლობა უნდა ახდინოს სიტყვის განსაზღვრე-
ბე იმ მიზნით, რომ სიტყვა ისევე უნდა გამოვიყენოთ სიტყვის, როგორც მხო-
ლოდ აზრისა და უნდა დავუკვირებ და როგორც განსაზღვრება შეუძლებელია.

აზრის ისევე განსაზღვრის, როგორც მიხედვითაც სხვადასხვა ფორმის
უნდა იყოს სიტყვები იმდენად განსხვავებული როგორცაა მართლაც, რომ
რომ მათგანის სარგებლობა განსაზღვრების პირველი შედეგია. უფრო მეტიც,
ბოლო უნდა "სიტყვები" არც კი ვთქვათ (შ. ვანერბიუსი, გ. მილერსონი).
ამიტომაც, უკეთესი შედეგებია მიხედვით მხოლოდ განსაზღვრული უნდა სიტყ-
ვების განსაზღვრების დაკვირვა.

სიტყვის ბოლომდე განსაზღვრების სიტყვის ურთიერთ მიხედვით
მხოლოდ უნდა იყოს ადრინდელი - სხვადასხვა უნდა იყოს სიტყვათა ფორმალური
სხვადასხვაობა. სიტყვის ბოლომდე განსაზღვრების სიტყვის სხვა მიხედ-
ვითაც ადრინდელია ხოლო. კერძოდ, სიტყვას, როგორც ვინაობის, ურ-
თიერთი ადრინდელი უნდა იყოს სიტყვაში. იგი უნდა იყოს ფორმალ-
ში, მორფოლოგიური, სინტაქსისა და სემანტიკის მიხედვით. ამ განსაზღვრის
ხშირად დამატებით ხოლო ფორმალური სიტყვაზე, სიტყვაზე, როგორც
მორფოლოგიურ კონსტრუქციებზე, სიტყვაზე სინტაქსის განსაზღვრისა და
სიტყვაზე, როგორც სემანტიკის მიხედვით უნდა იყოს. განსაზღვრის მიხედვით ურ-
თიერთი მიხედვით სიტყვის სარგებლობა და განსაზღვრება არ განსაზღვრის
დამატებით განსაზღვრის მიხედვით. ამიტომაც, რომ განსაზღვრის ურ-
თიერთი სხვა უნდა განსაზღვრის უნდა იყოს, რომ სარგებლობა ხშირად უნ-
და იყოს დასჯენა იმის მიხედვით, რომ განსაზღვრის სიტყვების განსაზღვრის
მიხედვით შეუძლებელია (შ. ვანერბიუსი).

სიტყვა მრავალფეროვანი იყოს და ბოლომდე განსაზღვრ-

ვრედაში მისი ყველა მხარე (ფონეტიკური, მორფოლოგიური, სინტაქსური, ლექსიკონური) უნდა იყოს ანალიზი. ეს არც მუხი ისე ადვილია და ამ სიტყვის საფუძველზე ბოლო მიკვლევის უსიმიტოვარ დასკვნას აკეთებს იმის შესახებ, რომ "სიტყვა საერო" არ არსებობს. ყოველი "ნიშან-თვისება სიტყვისა" სინამდვილეში წარმოადგენს ან ფონეტიკურ სიტყვის ნიშან-თვისებას, ან ფლექსიური სიტყვისას ან მხილანი სიტყვისას და ა.შ.¹ კერძოდ, უნდა ს.იხილვის შესახებ, რომელიც მან სიტყვის შესახებ გამოაქვს იმის შესახებ განმარტება. იგი აღნიშნავს, რომ იმისდა მიხედვით, მუხი სიტყვას რა ფუნქციონირება განვიხილავთ, შეიძლება ვიღავთ რაკოც გრაფიკურ სიტყვაზე, ლექსიკონის სიტყვაზე, ფონეტიკურ სიტყვაზე, ფლექსიურ სიტყვაზე, "მხილანი" სიტყვაზე და ა.შ. ამასთანავე, იმის უკავშირებობა უნდა იქნას, ხშირად ვიხილავთ, მისი რაკოც, რუსულ ენაში, რაკოც მუხი, უნდა იქნას ვიხილავთ გრაფიკური, ფლექსიური და მხილანი "სიტყვაში" და მისი იმის, აკოცის აბრეშ, უნდა და იმის მიხედვით არ წარმოადგენს.²

ასევე აბრეშ გამოაქვს ა.ლენინის. იგი ამბობს, რომ უნდა არაკოც უნდა დაეხილავს ი.სურვილს, რაკოც იგი აღნიშნავს სიტყვის რაკოცში მიკვლევის განსაზღვრების (ფონეტიკური, გრაფიკური, ლექსიკონური) არსებობის შესახებ და ასევე განსაზღვრული განსაზღვრების გამოიხილავს.³

ი.სურვილს აბრეშ, იგი შესახებ იქნება ვიხილავთ გამოიხილავს სიტყვის სხვადასხვა მხარის საფუძველზე დაეხილავს განსაზღვრული

---

1 С.Е.Яхонтов, О значении термина "слово". В сборнике: "Морфологическая структура слова...", стр.170.

2 იქვე, გვ.171.

3 А.А.Леонтьев, О специфике слова. В сборнике: "Морфологическая структура слова...", стр.133.

ვებური განსაზღვრებები (აუთორს მხედველობაში აქვს ფონეტიკური, მორფოლოგიური, ეტიმოლოგიური მხარეები) ურთიან განსაზღვრებაა!

ამ მხედველობის განიარება ძველია. სიტყვა წარმოადგენს მცირე-ანს, მას მრავალი განბობილება აქვს (ფონეტიკური, მორფოლოგიური, სინტაქსური, სემანტიკური) და ამდენად მუსაძლებელია მისი სხვადასხვა ლინგვისტიკური შენაღვა. მაგრამ მის ფონეტიკურ მხარეს ენაღვიობა ლ მორფოლოგიურს, სიტყვა რეგრეს მცირეანობა იფიკაბირივი რჩება - სხვადასხვა რბილგობთან კი არ გვაქვს საქმი (ფონეტიკური სიტყვა, მორფოლოგიური სიტყვა...), არამედ ურთი და იმავე რბილგობის - სიტყვის სხვადასხვა მხარესთან. სხვადასხვა ენებში სიტყვები ტიპოლოგიურად განსხვავებულია, განსხვავებულია ლინგვისტიკური სიტყვის ტრანსკრიპტი და ამიტომ არ ემიხვევა ურთიანეს სიტყვის ფონეტიკური მახასიაღებლები ფრანგულსა და, ეტყვათ, ლუქსურში, ან კიდე სიტყვის მორფოლოგიური აგებულება უარლუსა და, ეტყვათ, ინგლისურში. სიტყვებში ჩვენ იფიკაბირად ეტყვისხმობა რაღაყ დამოუკიდებელი, ძირითად ურთულს ენაში, რამიღლსაყ აქვს მინიღენელობა და გარკვეული სტრუქტურა და რამიღლიყ მხედველებში უფრო რთული კომბინაციებში გავრთიანდება. "ფილესიური სიტყვა" სხვა არაფერი, ლ არა სიტყვის ურთ-ურთი სტრუქტურული ტიპი, კარძორ, სიტყვა ფილესიური ტიპის ენებში, "მცირეანი სიტყვა" - ესაა სიტყვის ურთ-ურთი ლინგვისტიკური - მისი შეუვალობის აფიციენა, "ტრანსკრიპტი სიტყვა" - ესაა დამიწერლობის მქონე ენებში მიღებული რეგრესიული რეგრესივის მიხედვით გარეკა-

---

1 O.П.Суник, Слово, его основа и корень как различные морфологические категории. В сборнике: "Морфологическая структура слова...", стр.39.

ბოგაძე განსაზღვრების სახით.

ამ განსაზღვრების ძიება სხვადასხვა მიმართულებით მიმდინარეობს. არის ყოველივე სიტყვის საზღვრები და შეშვები სიტყვა აკვე ადვილად განისაზღვრება, როგორც მათ შორის მონაკვეთი. ასევე, კერძოდ, ჯ.გრინბერგის ცნობილი რაციონალიზაციის განსაზღვრება სიტყვისა. ჯ.გრინბერგს შეშვებს ბირების ცნება - ესაა ბირების გარკვეული ოპიის მიმდევრობა, რომელიც სიტყვის ზედასაზღვრის (მოწყობა-თა რაოდენობის ზედასაზღვრის) საშუალო ადგილს იკავებს მოწყობა და სიტყვის ბირის! ბირების საზღვარი სიტყვის ზედასაზღვრის, ე.ი. მოწყობა ბირის საზღვარი, ეს არსებობს ბირების მართვით-მართვი რაოდენობა, რომელიც შეიძლება ჩანდეს იმდენი ბირების ბირის. ეს ბირების ბირების ჩანდეს იმდენი ბირების განსაზღვრული რაოდენობა, ასევე საზღვრები სიტყვის ბირის საზღვრებს წარმოადგენს და ზედა სიტყვა იქნება მიმდევრობა ამგვარ საზღვრებს შორის?

ეს საფუძვლებზე განსაზღვრება და, უფრო, რომ "ჩანს მათ-სიტყვის" ზედა სიტყვის ბირების ყოველივე აუცილებელი უნდა შევხედო.

განსაზღვრებათა ბირების ცნობილი ძირითადი ოპიის ანალიზის შედეგად ირავება, რომ სიტყვის ბოგაძე ბირების ყოველივე მისაზღვრება იმდენივე უნდა წარმოადგენს. კერძოდ, მასში უნდა ანალიზის სიტყვის ყველა განსაზღვრება: ბირების ბირების, მნიშვნელობა, ზედა-კერძოდ უნდა ირავება, რომ სიტყვის ბირების... სიტყვის ბირების იმდენივე უნდა იყოს, რომ მან მოგვეს შენაძენობა განსაზღვრული სიტყვა მასზე უფრო

1 Josef H. Greenberg, The Definition of Linguistic Units. Essays in Linguistics, Chicago, 1957, p. 28.

2 იქვე, გვ. 30.

მიყრწე და უფრო მსხვილი ერეულებიდან (მორფებიდან და ბუნებრივ-
ებებიდან). ასევე განსაზღვრების ძირითად სიძველეს 30 ის მიტვა-
რისა, რამე ამ მიზნის მისაღწევად აუცილებელია მრავალფეროვანი ენების
მასალის გაველიწინება. ცალკეული ენების მაგალითებში 30 განკარგა-
ვანი ტიპების მკაფიოდ გამოჩვენა ტიპობრივი სიფრთხიდან. მონაცემ-
ი მასალის საფუძველზე უკვე შეძლებისად ადვილი გახდება საკრთი არ-
სებების წინაშეების გამოყოფა.

დაბრმის შემდეგ ნაწილი შევეყობის სიფრთხის სხვადასხვა ასაკ-
ის მახასიათებლების დარგვას ენობრივი ენების განსხვავებული დარ-
გების მონაცემების საფუძველზე.

• • • III

სოფლვა ენობრივ სისხამბარ

დაბრძოლის წინა ღვეებში ჩვენ განვიხილეთ სოფლის საკითხი ღო-
 რივლ ენაზედენიერებამი. სოფლის განსხვავებულ ღოორიებინს ანალოგის
 საფუძველზე შვევაჟაძეთ გუბრევენებინა, რთ სოფლის უარყოფა რიგ ავტორ-
 ღან მათ შებეძულებათა ღვეისებურებებებან მობიბნარებინს და არ ასახავს
 ამ ერთულის ფუძემარტო სტატუსს ენაზედენიერებინსაღვის. მარებულად
 მიტვარინთა ენაზედენიერულ ლტორაჭურამი უფრო გავრელებულ ღვალსაბ-
 რისი, რთილის ღანსხამადა სოფლვა ენის ერთ-ერთ დირიგად ერებულად
 არის მიბრეულ. საფირთა ატრეღვე ამ ერთულის მიენიერული ბეჭინიერ-
 ის მოებნა. რტორე ბავინახეთ, ეს არე ღუ ისე აბვილი საბრეა. სოფლ-
 ვა ენაზედენიერებინს დირიგადი ერებულია, მიენიერებამი კი ჟვერღვის
 დნელია ამოსავალი, დირიგადი ერებულებინს განსაბღვრა, ღუმიჟა კი მღ-
 ელი ღოორიული შებრმა ამ ამოსავალი ენებებინს ემიარებმა და მათ გარეშე
 ვერე აიგებმა.

წინამიბებარე ღვეში შვევეებებინთ წარმივადებინთ სოფლის აბიბიგ-
 რი ბახასიგებმა ენაზედენიერებინს განსხვავებულ ბარებებინს მიბაღვი-
 ბინს საფუძველზე და გავმიბრთო იგი სხვა ენობრივი ერებულებინსაგან.

სოფლვა რებულ სტრუქტურულ მილიანს წარმიგაგვენს, იგი მრავალგან-
 ბომილებინანი მოვლებნა. მისი განსხვავებულ შახარებინს შებსავლა
 ენაზედენიერებინს სხვადასხვა ბარებებში ხებმა.

სოფლვა ნომინაჟური დინტვისტური მილმიბებებინს შებეგია. იგი წი-
 მანს წარმიგაგვენს და ამბენად მისღვის ბამახასიგებელია საბრეობრივი
 მინიშნელებინს მიგარებებმა. ამ ღვალსაბრისიგ სოფლვას სწავლებინს ღუ-
 სიკლღვთა.

მორფოლოგიაში სიტყვის აგებულება შეიქმნა. მორფოლოგიისათვის სიტყვა წარმოადგენს უმსხვილეს ერთეულს, რომლის ანალიზის შედეგად გამოიყვანა მორფოლოგიის უმცირესი ერთეულები - მორფემები. მორფოლოგია პაპდგენს აგრეთვე კრიტიკუმიბს მორფემისა და სიტყვის ერთმანეთისაგან განსამიჯნავად და უფრო მსხვილი კონსტრუქციებიისაგან სიტყვის განსასხვავებლად.

სიტყვაში გარკვეული წესის მიხედვით ქმნიან შესიტყვებებს. სიტყვათა განსხვავებული ფორმები სწორედ წინაპაპებში სიტყვების ურთიერთობის აღნიშვნას ემსახურება. სინტაქსის რონდზე სიტყვები წარმოადგენენ უმცირეს, დაუშლელი ერთეულებს, როგორც სინტაქსური კონსტრუქციის შემადგენლები. სიტყვისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია მისი ფუნქცია წარმოადგენდეს სინტაქსური კონსტრუქციის შემადგენელს, "წინაპაპების უკიდურეს მინიმუმს", როგორც ამას ხშირად აღნიშნავენ სპეციალურ ლიტერატურაში.

განსაჯალიწინებელია, რომ ლექსიკოლოგიისა და სინტაქსისათვის სიტყვის სხვადასხვა ნაწილია ფასული. სიტყვის ლექსიკური მნიშვნელობა ფუნქციონირება, სინტაქსური ფუნქციონირება კი სიტყვის გრამატიკული ფორმები (აფიქსები და მათი მატერიალის გამწვევი საშუალებები) გვეუბნებინან.

სიტყვის, როგორც სტრუქტურული მთლიანის, ბგერითი მხარის ლექსიკური მნიშვნელობის შესახებ მონაცემებს ფონეტიკა-ფონოლოგია მოგვანდებს. სხვადასხვა ენებში განსხვავებული ხარხები ხდება სიტყვის მთლიანობის განხორციელება და მისი სხვა სიტყვებისაგან გამოიჯნა ბგერითი. ამასთანავე, სიტყვა წარმოადგენს იმ ჩარჩოს, რომლის შიგნითაც ხორციელდება ფონეტიკური პროცესები (ასიმილაცია, რისიმილაცია, რეპეტიცია...).

სიტყვა, როგორც უკვე იცო ადინიშნული, რთული აგებულებების ურთულა - ზის სტრუქტურას მორფოლოგია სწავლობს, სინტაქსის სახეობის საინტერესო სიტყვის რეალური ელემენტების ფუნქციის შესიფყვებამი; ევსიოკოლოგიის საგანს კი სიტყვის მნიშვნელობა და სიტყვათა მრეწვათა ელემენტების, როგორც მნიშვნელობის მკვლელო ელემენტების ფუნქციის წარმომადგენს. ამრიგად, ევსიოკოლოგიის საინტერესოთა ძირითადად სიტყვის ფუნქციის, ე.ი. სიტყვის ის ნაწილი, რომელიმე მისი საგნობრივი მნიშვნელობა დაკავშირებული.

სიტყვა ბევრივე მხარისა და მნიშვნელობის ურთიანობაა. რა მითარ-
მეობაშია სიტყვის ეს ორი მხარე ურთიანობაში? მითარს მოსალოდნელო
იცო მათ შორის ცალსახა დამოკიდებულება, რომელსაც ფრეველ ცალკე ბევ-
რითს ფორმის ცალკე მნიშვნელობა აქვს. ასევე სიტყვები მარტლად ბევ-
რია ენებში. მაგრამ ენა სპეციფიკური ვილენაა, მისი ევსიოკური ფუნ-
ქციის ძალზე ცვალებადია, ამ ფუნქციის ურთიანობის იმეორებულად არ ცვალებ-
დალა, ისინი გამეველ მეთყველებში ურთიანობაში არიან დაკავშირებული
და ხშირად ურთი და იგივე ბევრივე ფორმა სხვადასხვა კონტექსტში
სხვადასხვა მნიშვნელობას იქვნი. ზოგი ავტორი, კერძოდ, ა. პეტროვი, სიტყვის მნიშვნელობის სურ მითარ ცვლილებასაც კი ცალკე სიტყვად მო-
იჩნევს! მარტლად, იმეველად იგივე ენაში კონტექსტის რელი, რომ ვიცი-
ლებს ვთქვამთ, რომ სიტყვას იმეველ მნიშვნელობა აქვს, რამეველად
იგი იმეარება და ფრეველ ახალი მნიშვნელობა ახალი სიტყვას ქვინს. ეს
ფუნქციის რამ ბოლომდე გავაგაროთ, მივიღებთ, რომ არ არსებობს
ცალკე სიტყვა და არც ენა, გარდა იმეველად არის² საბეველად, ასევე ვითარება: ენა ცალკე სინამეველში. ბევრივე მხარესა და მნიშ-
ვნელობის მითარ ცალსახა ურთიანობის პარლევების სამი ძირითადი ფუნქცია

1 А.А.Потебня, Из записок по русской грамматике, стр.13.

2 იმეველად მისახებ: В.Вандриес, Язык, стр.173.

ცნობილი. ესენია: პოლისუმიზა, ომიონიზმი და სინონიზმი. სამეცნიერო
ლიტერატურაში პოლისუმიზმისა და სინონიზმის საპირისპიროების შესახებ
აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს! ჩვენ ვიზიარებთ მუდმივად, რომ-
ლის მიხედვითაც პოლისუმიზა გვაქვს ისეთ შემთხვევაში, როდესაც ისტო-
რიკალი და ფონეტიკური იტალიზაციის შემთხვევაში, მნიშვნელო-
ბიერად იქცევა; ომიონიზმი კი სხვადასხვა წარმომავლობის სიტყვებია და
მათი ბუნებრივი ფორმის დამახინჯება შემთხვევითი ფაქტია. ომიონიზმი
ენის ლექსიკური ფონების ძარბე მიერვე პრაქტიკულ შეარქვნივს და მათი
გარჩევა ხერხდება კონტრასტის მიხედვით. არც პოლისუმიზმი სიტყვების
განსხვავებული მნიშვნელობების გარჩევა ყოველთვის კონტრასტის
ნაცვალბობს.

სინონიზმი კი ბუნებრივად განსხვავებული, მათგან მსგავსი მნიშ-
ვნელობის შემდეგ სიტყვებია. სინონიზმის გამოყენება შესაძლებელია ნა-
სესხებში სიტყვებში, ახალი, განსხვავებული მოვლათა მიხედვით დასახე-
ლება საცემებისა და ა.შ. სინონიზმის არსებობა სტრუქტურული ნიშანსე-
ბის განსხვავებას ქმნის და უნებურად ნიშნის კონტრასტული მხარის არ-
სებობაზე მიუთითებს. სინონიზმიდან ბოლო არქაიზმი, ბოლო დიალექ-
ტიზმი, ბოლო დიალექტურული სიტყვა და ა.შ. ამასთანავე,
მეორე რაოდენობის სინონიზმის გამოყენებში, სინონიზმი სიტყვების
მნიშვნელობებში მათზე არის განსხვავებული ნიშანსედი და ამიტომ ხში-
რად ამბობენ, რომ უნაძი სრული სინონიზმი არც კი გვაქვს.

სიტყვათა მნიშვნელობითი მხარის ანალიზი სიტყვათა უკანონო-
ბით უნდა დაგვირგვინდეს. უნაძი მნიშვნელობითი ამჟამად გვაქვს სერბო-

---

1 ამის შესახებ იხ.: ს. ფორტუა, ომიონიზმი და პოლისუმიზმი, იკვ, IX-X,
თბილისი, 1958, გვ. 13-26; აგრეთვე, ბ. ფორტუა, პოლისუმიზმის საკითხი-
სახეობის, იკვ, XI, თბილისი, 1960, გვ. 99-136.

მეტი ცდაში გამოიმუშაონ მუდმივადი პირობები ასევე კლასიფიკაციის საფუძველი. მაგრამ დღესდღეობით სიტყვათა სემანტიკური კლასიფიკაცია ყველაზე ნაკლებად განვითარებულია, რაც, ალბათ, გამოწვეულია სემანტიკის, როგორც განხილვის უფლებამოსილი საფუძველი ნების მართლმადიდებელი კლასიფიკაციის შედეგად მიღებულ სხვადასხვა ენების მონაცემებში მათ სიხშირეს აქვთ განხილვის, ვიდრე სტრუქტურული ნიშნების საფუძველზე განვითარებული კლასიფიკაციები, რადგან მნიშვნელობის მიხედვით ყველაზე მეტია საერთო ენებს შორის, მიუხედავად იმისა, რომ სხვადასხვა ენაში განსაკუთრებით განვითარება სხვადასხვაგვარად ხდება. განსაკუთრებით მნიშვნელობის ნაწილად კლასიფიკაციის ძირითადი საკლასიფიკაციის პირობები გამოყენებულია სემანტიკური კრიტერიუმები, რაც ამ კლასიფიკაციის უნივერსალურობას განაპირობებს. ამიტომაც მნიშვნელობის ნაწილად ერთი ჯგუფი ენის უბრალოდ სემანტიკური კლასიფიკაციის ნარჩენად, მაგრამ სემანტიკურად ახლოს მყოფი ენა შეიქმნას სიტყვათა სემანტიკური სემანტიკური კლასიფიკაცია, რომელიც უფრო სრულად ნარჩენად განვიხილავთ სიტყვის მნიშვნელობის მიხედვით მხარის საფუძველზე.

ამრიგად, სემანტიკურად სიტყვის შედეგად არსებითი მხარე - მნიშვნელობა - შეიქმნება. მნიშვნელობა აქვს ენის სხვა ერთეულებსაც (მოთხოვნებს, შესიტყვებებს), მაგრამ მოთხოვნები მნიშვნელობის მიხედვით უმარტივესი ელემენტებია, მათ ან მიხედვით საფუძველი ან მიხედვით განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამოყენება შეუძლიათ. სიტყვათა უმარტივესობა კი საფუძველია და განსაკუთრებული მნიშვნელობის უმარტივესობას ნარჩენად.

კიდევ უფრო რთულია მნიშვნელობის მიხედვით სიტყვისა და შესიტყვების გამოყენება. ერთი შეხედვით, განსხვავება მათ შორის მნიშვნელობის სიხშირეშია - შესიტყვება უფრო რთული მნიშვნელობის გამოყენებაში,

ვიძრე სიხვედრა. მატრამ სინამდვილეში სიწმინდე-სიბინძურების ცნება მათ
გასამიჯნავად არ გამოგვადბა. ზოგ სიხვედრას, მატალიზმად, სინამდვირის
და პოლისინფორმაციის უნების მიხედვით, ძალიან რთული ბინამარსის გამოყოფა-
მა შეუძლიათ, ისინი ხშირად სხვა უნების წინადადებას უფორმებთან.
ან იქნებ განსხვავდება იმაშია, რომ სიხვედრას ნიშნისყოფის ფუნქციის
აქვს, იგი საგანზე ან მხედველობა მიუხეობს, წინადადება კი მსჯელო-
ბას გამოყოფის. ვერც ეს განსხვავდება გაუძღვინს კრიტიკას: მსჯელო-
ბა უნამდვილიერული ცნება არ არის და, რაც მთავარია, მისი გამოყოფა
მა ურთ სიხვედრასაც შეუძლია.

ამრიგად, ურთადრთი, რისი ღებამაც შეიძლება, უნამ შემიძვეთ:
მნიშვნელობის მატარებლობა სიხვედრის, რეორმე უნამრთვი ნიშნის, არსუ-
ბილ ღვისებას წარმოადგენს, მატრამ ამით იგი არ უპირისპირდება სხვა
უნამრთვი ურთულებს; სიხვედრის ღვისებობასა და მის სპეციფიკურობას
მისი აგებულება წარმოადგენს. სიხვედრა არის სტრუქტურული მატალიზმად,
რთველიც ამ ღვალსამრისილ უპირისპირდება მორფობებსა და შესიხვედრებებს
და სიხვედრის რამახასიათებელი ნიშნების ძიება ამის გაღვალსწინებით
უნამ მიმდინარეობს.

!

§ 2. სიხვედრა მორფოლოგიის ღვალსამრისილ

მორფოლოგია საგანებობრ სწავლობს სიხვედრას, მათ სტრუქტურას.
სიხვედრა წარმოადგენს მორფოლოგიის უმსხვილეს ურთულს - ძირითად მორ-
ფოლოგიურ კონსტრუქციას, რთილს ანალიზის შედეგად ვიღებთ მორფობებს -
მორფოლოგიის უმცირეს ურთულებს, რთილსაგანამაც შედეგად სიხვედრა. სი-
ხვედრის აგებულება განსხვავებულია სხვადასხვა უნამში. სწორედ ასევე
განსხვავებული კონსტრუქციების რაგვობის საფუძველზე ჩამოყალიბდა

უნახლები ინტერნატი ვინახა და ყველა ძირითადი მოწოდებით ვინახა - იმ-
ლოკოპედი, ავტოტრანსპორტი, გრუნტოპედი და ინტერსერვისი ვინახა, ანალო-
გიური, სინკოპიური და პერიოდული ვინახა.

გარდა ამისა ვინახა სივრცის წარმოადგენს გუნდისა და ავტოსტრუქტურის ვრ-
თიანობას. გუნდის კომპლექსი სარეპროდუქციო მნიშვნელობის მატარებელია,
ავტოსტრუქტურის მიხედვით ამ სივრცის კავშირში წინადადებას სხვა წარ-
მადგენს. ამასთანავე, გუნდი და ავტოსტრუქტურის მუშაობის ვინახა
გუნდის კომპლექსი და საბავშვო მათ შორის არ არის ხელში მკაცრობა.

ავტოტრანსპორტი ვინახა კი სივრცის აღიარება იშლება, ავტოსტრუქტურის მივ-
იწვევს ვინახის ძირის, მოწყობის შორის კავშირის მკაცრობა. მატარებელ-
ისებვის მიხედვით მივსებლობს ვინახა ვინახის გრუნტოპედი ვინახის: ინტელ.

რთული - რთული ("მატარებელ-მატარებელი") და ავტოტრანსპორტის - გრუნტოპედი-
რთული-რთული-რთული-რთული ("ინტელექტი, რთული იმის მიხედვით

ინტელექტი ვინახა სივრცის მარტოვანი, მიმართებათა გამოხატუ-
ლება იმისა არ დამატებენ ავტოსტრუქტურის სივრცის შორის დამატებელ-
თანავე სივრცის მიხედვით ამ ვინახა გამოხატუბულია ავტოსტრუქტურის, ინტელ-
ექტისა, სამუხრამლ სივრცის და წინადადება. გრუნტოპედი და ავტოტრანსპორტი
ვინახა, რთული იმის ავტოსტრუქტურის ვინახა კლასი ვინახის ვინახის, სივრცის
და მოწყობის მიხედვით მკაცრობის ვინახის ვინახის ვინახის გამოხატული. სხვადა-
რთული ვინახისა ინტელექტი ვინახა. აქ საბავშვო განხილვის საფორუმის
სივრცისა და მოწყობის ვინახის რთული ვინახის ვინახის სივრცის. ინტელექტი ვინახ-
ისა, მატარებელი, რთული მიმართება, მიხედვით პერიოდული ვინახის

რამდენი უნების მიხედვით ჩვენთვის სუბიექტი, ობიექტი და წინაპაპობის
მეტი სხვა წევრი. მაგალითად *ti - vala - hto - a^hk* ჩუკჩუაპ
ნიშნავს "მე ამივედრე პანა", *ti - /* ა.მ.ბ.რ-ის სუფიქსია, *vala*
"პანის" ჭრე, *hto* - მიხედვით "ამივედრის" ჭრე, *a^hk* სუფიქსი გამოხა-
ტავს ნამდვილ პრეს და მ.ბ.რ-ის / პირს! ასევე კომპლექსების გვერდით
გვაქვს ჩვენთვის ჩვეული ატომების მქონე სიტყვებით, რამდენიმე გა-
რესამდვილად ცალკეული ობიექტების დასახელებებისაღვის იხილავთ. ამას-
თანვე, იმპროვიზაციულ კომპლექსებში ჩვენთვის არა მხოლოდ სიტყვა,
არამედ მისი ნაწილი - ჭრე, რთავს ეს კომპლექსი არ უმხვევა სხვა
უნების წინაპაპობას.

უნებში განსხვავებულად იმისთვის, ღრუ რა რამდენობის გრამატიკული
უნებებია აღვიწყრილი სიტყვაში. ამ ღვალადრისთვის ურთიანველს დაუპი-
რისპირება სიტყვები ანალიზურ, სინთეზურ და პოლისინთეზურ უნებში.
ანალიზური უნებში უფროა დაბალი სიტყვაში უნებთან სინთე-
ზის ხარისხი. აქ სიტყვები ხშირად ურთიანველიანა. ანალიზურ უნებ-
ში რიგი რელი უნიჭება დახმარე სიტყვებს. ისინი მოწვევების (აფიქ-
სების) ჭრეებით გველიან. ამიტომ მეტი მკვლევარი სვამს სა-
კითხს იმის შესახებ, რამ ასევე დახმარე სიტყვები ძირეულ სიტყვა-
თან არიან გვერდითურ და გვერდითურ მხოლოდ უნიან (ასევე,
კერძოდ, ჟენდერის შესახებ) უნიანველიან ფრანგული უნის ანალიზური უნი-
სიტყვებით). ასევე გვაქვს უნიანველიან ანალიზურ უნიან სპეციფი-
კას. ღრუთ გამოცხადი არ არის, რამ ამ დახმარე სიტყვებისაგან
მხოლოდ ისევე აფიქსები მივიღო და ისინი საბოლოოდ შევრწყან სა-
თანადო სიტყვას. სინთეზურ უნებში მეტი უნებებია აღვიწყრილი ურთ

---

1 В.Т.Богораз, Материалы по языку азиатских ескимосов, Л.,
1948, стр.60.

სიტყვაში, პოლისინთეტურ ენებში კი ყველაზე მეტად სინთეზის ხარისხი. მაგალითისათვის შევსაძარს ანალიტიკურ ინტელისურის *you will do "შენ გააკეთებ"*, სინთეტური რუსულის *сделаешь* ან კიდევ ქართლის "გააკეთებინებ" და პოლისინთეტური აფხაზურის *ნ-შჷჷჷ-ჷ-სჷ-რ-ცა-მ-ნა-შჷა* "როგორ არ უნდა გააკეთებინო მე შენ (რადაც)".

ინკოპორაციული ტიპის ენები, ბუნებრივია, პოლისინთეტურნი არიან. ამიტომ ხშირად ტერმინს პოლისინთეტური ინკოპორაციულის სინონიმად ხმარობენ და გუროში უყენებენ სურსხვა ლინგვისტიკის საფუძველზე დადგენილ ტერმინებს: იზოლირებული, ატლანტიკური, ფლესიური ენები. უნდა ვსთავოთ განიხილოთ იმის მიხედვით, თუ როგორაა ენაში გამომხატული მიმართებები, მაშინ როდესაც ტერმინები: ანალიტიკური, სინთეტური და პოლისინთეტური სიტყვაში ცნებათა სინთეზის ხარისხზე მიუთითებენ. იზოლირებული ენები, რა თქმა უნდა, ანალიტიკური არიან, ინკოპორაციული ტიპის ენები კი - პოლისინთეტური. ფლესიური და ატლანტიკური ენები შეიცვლება იყვენ ანალიტიკური (ინტელისური, ფრანკული), სინთეტური (რუსული, ქართული) და პოლისინთეტური (აფხაზური). უნდა საკლასიფიკაციო ტიპების ამგვარ სხვადასხვაობას აღნიშნავდნენ. სტრუქტურული ტიპის ენაა მორფოლოგიური ატლანტიკის მრავალფეროვნების მიუხედავად, სიტყვას, როგორც ძირითად მორფოლოგიურ კონსტრუქციას, ახასიათებს რიგი საერთო ნიშნები, რთავს ის უპირისპირება,

-----

1 Эд.Сепир, Язык, глава VI. Типы языковой структуры. И.В.Андреев, с.101-102, უნდა კლასიფიკაციის პრინციპები, ძეგლი, 1956, ნაწილი მეორე. უნდა მორფოლოგიური კლასიფიკაცია.

ერეო მხრივ, მორფემები - მის შემადგენელ ელემენტებს და, მეორე მხრივ, სინთაქსურ კონსტრუქციას - უფრო მსხვილ კონსტრუქციას, რომლის შემადგენლებად ღვიძიან სიტყვები გვხვდებიან.

მორფოლოგიის ლექსადრინის სიტყვის მხილვითა და განსაკრებებს მისი შემადგენელი კომპონენტების მჭიდრო კავშირი, სიტყვის კონსტრუქციის შემადგენლობა. ამ ნიშნით სიტყვა უპირისპირდება სინთაქსურ კონსტრუქციას - მესიტყვებას: სიტყვის შიგნით მორფემთა საძღვარზე არ შეიძლება სხვა სიტყვის ჩაშვება, რაც სრულიად ბუნებრივია მესიტყვეობის ბუნებით. მაგალითად, ინგლისური რთული სიტყვის *blackbird* -ის ("შავი") შიგნით ვერ მოვახავეთ სხვა გამომქმან და ვერ ვიტყვით *black - I should say blackish black-bird* ("შავი, მე ვიტყვი მორფოლოგიური შავი, ჩიტი"), მაშინ როდესაც მესიტყვეობა *black bird* ("შავი ჩიტი") შეიძლება განვარტოთ და ვთქვათ: *black or almost black bird* ("შავი ან თითქმის შავი ჩიტი"). შესაბამისად უარყოფითი შეიძლება ვთქვათ: ჩინის კარგი გზა, მაგრამ არ შეიძლება: ჩინი-კარგი-გზა.

ამასთანავე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სხვადასხვა ტიპის უნაში შეიძლება სხვადასხვა რაოდენობის მორფემებმა მოიყარონ ღვიძი უნაში, მაგრამ სიტყვის შიგნით ჩასახმელად დასაშვებ მორფემთა რაოდენობა არ არის უსასრულო, მაშინ როდესაც მესიტყვეობის შემადგენელთა საძღვარზე ჩასახმელ სიტყვათა რიცხვი უსასრულოა. ამ ნიშნის საფუძველზე კ.ტრინბერგმა შემოგვთავაზა "ჩასმის მათემატიკის" ცნება სიტყვის კონსტრუქციის გარჯადი საძღვრების დასადგენად. ამისევე დაპირაკი იცო ნინა ღვიძი. კ.ტრინბერგის განსაძღვრების მიხედვით, ღვიძი "ჩასმის მათემატიკის" უსასრულობას უძრის, მაშინ სავსე გვაქვს მორფოლოგიურ-

რე კონსტრუქციის გარეგან საბეჭდარებას - სიტყვათა შორის საბეჭდარებას, მაშინ როდესაც სიტყვის ბიგნიფიკა საბეჭდარება "სასმის მკვლევარი" სას- რე რიგებს უძრის.

ამასთანავე, სიტყვის მუნიციპალიტეტი ელემენტების რიგი მკვლევარსა განსაზღვრული. მაგალითად, ვაიმბობთ: стол-ик და არა ик-стол, ბავშვ-ურ-ი და არა: ურ-ბავშვ-ი, ან: ბავშვ-ი-ურ და ა.შ., form- al-ize ("გაფორმება, ფორმის მიცემა") და არა: i ze - form - al, ან: al - form - i ze.

სიტყვის კონსტრუქციის ამ მკვლევარებში - მისი მუნიციპალიტეტი ელემენტების - მორფემების - განაწილების სიმკაცრე განაპირობებს მორფემათა რაოდენობის რაოდენობის ელემენტების ენობრივი რეგულაცია.

ეს მუნიციპალიტეტი ხდება: გამორეყვანილი რიგები, რომლებიც განსაზღვრავენ მორფემის ადგილს სხვა მორფემის მიმართ. ეს რიგები ადრეინავე ბუნებრივად გამოიყვანება მორფემებს. ეს მათ რეგულაციას გარკვეული ნების, მიუხედავად გარკვეული მიმდევრობის, რომელიც აღნიშნავს ნორმების ადგილს რომელიც ამოსავალი მორფემის მიმართ, ე.ი. განსაზღვრავთ, რა ადგილს შეიძლება იყოს რაღაც მორფემა ძირითადი მორფემის მიმართ. მაგალითად, სუფიქსი -ურ შეიძლება შევხვდეთ უმუალო ძირის შემდეგ. ან აღმოჩნდა ისეთი -ურ სუფიქსი, რომლის წინ სხვა სუფიქსი შეიძლება ჩავსვათ, მაშინ ეს -ურ ურ ჩანს / რანგის სუფიქსად. -ურ-ის წინ, მარტად, შეიძლება შევხვდეთ სხვა სუფიქსი, მაგალითად: ურ-ურ-ი.

---

1 იხ. ამის შესახებ: Г.Глусон, Введение в дескриптивную лингвистику, 1963 და შემდეგ.

I რანგის სუფიქსი ყოველდღის უშუალოდ მოსდევს ძირს. I რანგის მიწვევითაა კლასი ეს ისეთი კლასია, რომელიც წინ არავითარ სხვა სუფიქსი არაა წარმოდგენილი. II რანგის სუფიქსითა კლასში კი შედის ყველა ის მიწვევა, რომელიც შეიძლება წარმოდგენილი იქნეს უშუალოდ ძირის შემდეგ ან I რანგის მიწვევის შემდეგ. მაგ. ქარფ-ე-ღ-ურ-ი.

III რანგის მიწვევა ისეთია, რომელიც შეიძლება უშუალოდ მოსდევდეს ძირს, ან კიდევ I და II რანგის სუფიქსებს, ან ორივეს ერთად. მაგ., ქალ-ობ-ა, ქალ-ურ-ობ-ა, ქარფ-ე-ღ-ურ-ობ-ა.

IV რანგის სუფიქსი შეიძლება მოსდევდეს ძირს ან ერთ-ერთ წინამდებარე რანგის სუფიქსს ან ყველას ერთად და ა.შ., სადაი ენაში ყველა სუფიქსს არ მივაკუთვნებთ ადგილს რანგების მიხედვით, გავივალთ წინებზე რა იმ ფაქტს, რომ ერთი და იმავე რიგის მიწვევები არ შეიძლება იყოს წარმოდგენილი უბრალოდ.

სიტყვის შემადგენელი ელემენტების სიმჭიდროვე და მათი განლაგების სიმკაცრე ადრეულიაგურ ენებში შედარებით სუსტია. მაგალითად, ლექსებში მოჩვენებებს შეუძლია ადგილის შენაცვლება კონსტრუქციის შიგნით: შეიძლება ვთქვათ როგორც *sevmişlerdir* ასევე *sevmişlerdir* "მათ უყვარდათ". მაგრამ ეს ძველსუფიქსითა მანის არ არის "უსაბეჭდო": მიწვევითი კონსტრუქცია განლაგების მიხედვით სიმკაცრით ხასიათდება, უიძვე სინტაქსური. ამასთანავე, ყველგან და ყველგან ერთი ძირითადი კანონიზირება: გრძელყოფილი მიწვევები მიწვევითაა შენაცვალ კლასს ქმნიან, ხოლო რელიკტური - გარეგანს. სწორედ რელიკტური მიწვევა მოკვდილობა სიტყვის კონსტრუქციის დამხმარე გრძელყოფილი ელემენტად. ამიტომ ღრუბლიანი ტიპის ენების გრძელყოფილი მიწვევისაგან განსაკუთრებულ სახელწოდებას ხმარობენ მის სხვა ფორმან-

გაბნელობა განსახლებულნი. რუსულ საენაობიდან რიგგარეშად, მასპალითა, сурфакс -ისაგან განსხვავებით, იმხარება გერმინი OKOH-ЧЕХИЕ, ინგლისურში suffix -ის გერმინი გვაქვს ending.

ქართულში სახელოს გერმინალურ მორფემებზე მოგვევლონებოან ბრუნ-
ვის ნიშნები, მშენაში - პირის, რიგებისა და მორის ნიშნები. როგვსა
რანბი, ვაქვს, გონებობური მიმბნით ეს გერმინალური მორფემა არ
არის წარმომადგენელი ბგერობრივად, მაშინ მკვლევრებს შემოაქვს ნულვა-
ნი მორფემის ყნება. ნულვანი მორფემა პანსმის იმ ბოლო ფორმანტის
აქვრივს, რომელიც პახბავს სიტყვის კონსტრუქციისა და ამრიგად აღნიშ-
ნავს მის საბეჭადს. ენობრივ ანალიზში ნულვანი მორფემის შემოტანა
სიტყვისა და მორფემის პანსმისპირებით არის გამოწვეული. გერმინი
მორფემა, როგორც აგრე აღვნიშნეთ, მანამდეპროვ ენაობიდანებოან იხ-
მარება სიტყვის მებამადგენელი ელემენტებისს აღსანიშნავად: ესაა მნიშ-
ვნელობის მქონე მარტვი ვრბული, რომელიც არ იშლება უფრო მყოვე
მნიშვნელობის მქონე ვრბულიად. იგი სიტყვის ნაწილია და პმოუკო-
ბებლად არ იხმარება. სიტყვა კი მორფემებისსაგან მებამადგენელი კონსტრუქ-
ციისა. იგი, მორფემებისსაგან განსხვავებით, პმოუკობებელი ფორმის წარ-
მოადგენს. ვრბომორფემიანი სიტყვა სიტყვის კერძო სახეობაა და ნულვა-
ნი მორფემის პამატება მიტანნიშნებს იმამე, რომ საქმე გვაქვს სიტყ-
ვასთან - მავისუფალი ფორმასთან და არა მის იმნიშნული მორფემასთან,
რომელიც პაკვებირებული ფორმისა.

ამრიგად, "პახბელობა" სიტყვის კონსტრუქციისს მავისუფლებამე, მის
პმოუკობებლობამე მიტანითიშნებს. ეს კი სიტყვისსამავისს არსებითი ნიშ-
ნისა, რომელიცა ეს უკანასკნელი უპირისპირებება მორფემისს.

მორფემებისსაგან განსხვავებით სიტყვა "გამოყოფილობა" ხასია-

ეძმა: ბევრად უფრო უფრო სიხვედრის საბჭოთა მხარე სხვა სიხვედრის
ჩასმის მიხედვით, რაც სრულიად დაუშვებელია, როგორც პავლინაძე, სიხვე-
დრის მიხედვით მორფოლოგია საბჭოთა მხარე. ამ ნიშნით ე.წ. სამხმარე სიხვედ-
რის დამოუკიდებლობა დასტურდება. რუსული წინდებულებით, მაგალითად,
წინააღმდეგ ("გამოყოფადობით") უპირისპირდებიან ტრადიციულ
სიხვედრებს, მაგალითად: с крыши, с этой крыши, с этой красно! пере-
печной крыши და ა.შ. ამ საბჭოთა მხარე "ჩასმის მიხედვით" უსას-
რულო ჩიხვს დააძლევს. მაშასადამე, საუბრე გვეჩვენებს სიხვედრის მიხედვით
საბჭოთა მხარე. სხვა ნიშნებით ე.წ. სამხმარე სიხვედრით განსხვავდებიან
ენის სრულიდებულებით სიხვედრისაგან. ისინი, როგორც წესი, მარტო-
ე.წ. აგებულებისაგან არიან და ურთი მორფოლოგიაგან შედგებიან. ბუნებრი-
ვით, აქ ტრადიციული მორფოლოგია არ იქნება წარმომადგენელი.

ბევრად უფრო უფრო სიხვედრის მიხედვით ე.წ. სამხმარე სიხვედრის მიხედვით
მორფოლოგია არ იქნება მიხედვით, რაც სხვადასხვა სიტუაციის უფროსა
და სიხვედრით ე.წ. განსხვავდებულ ტიპის სიხვედრის არსებობის არის
განპირდებულნი. ეს ნიშნებით სიხვედრის მიხედვით განსხვავდებულ
მორფოლოგიაგან და შესიხვედრისაგან. მაგრამ არ არსებობს ტრადიციული
სიხვედრის ურთიერთ ურთიერთობის მიხედვით. ენის განვიხილავთ სიხვე-
დრის მიხედვით განსხვავდებულ მორფოლოგია (მაგ., ურთიერთობის მიხედვით
ნაგავსაზღვრებით მორფოლოგია), შესიხვედრის - სიხვედრის (როგორ
სიხვედრის წარმომადგენელი შესიხვედრის წარმომადგენელი). როგორც ეს
სიხვედრის დამოუკიდებელია, მაშინ სათანადო ურთიერთობის დამოუკიდებელი
ჩვენ უნდა შევძლოთ ურთიერთ ურთიერთობის დამოუკიდებელი. მაგრამ ენის გან-
ვიხილავთ სიხვედრის მიხედვით შესიხვედრის დამოუკიდებელია, როგორ-
საუბრე ურთიერთ ურთიერთობის მიხედვით უფროსა ურთიერთობის დამოუკიდებელია
სიხვედრის. ტრადიციული სიხვედრის უფროსა ურთიერთობის დამოუკიდებელია!
მაგალითად -

1 იხ. ამის შესახებ: ა. ჩიხვაძე, ბოლო ურთიერთობის, II, ძირითადი ურთიერთობის, თბილისი, 1945, გვ. 118.

ლიტერატურა, რას წარმოადგენენ ნაწილსკები ენაში - მიჩვენებს ეს სიტყვა-
ებებს? ძველი ქართული ნაწილსკები მინის ფუძეში ჩაერთო. ასე მა-
გალიტერატურა:

მე-რამდენივეს შინა, არა ურეს ტუამი იგი უფლისა იესუსი - ე.24,3¹

და მი-რამდენივეს ადგილსა მას, არქუა მათ - ე. 22,40²

და მი-რამდენივეს, მესამესა დღეს აღმდგეს - მრკ. 9,31³

ხოლო მი-რამდენივეს, რაჭვნიკის სახლისა უფლისა მისთვის - მ.20,11⁴

მიხედვს ჭარისხვევლად და არქუას: და შეუენსა უკუე მე-ვე-სომილი
ხარება? - ი. 7,47⁵

და იხილა იგი ერმან მან წარ-ლა-ვიდობის და ტულისქმადვეს მრავალ-
ად - მრკ. 6,32⁶

უკუეშეშეშა არა ვუმინენ საქმენი მათ შორის, რაჭვნიკის სხვადას
არავენი უმინენ, ცოდვადეშეშა არა აღუენდა. ხოლო ან მიხილეს-ცა მე და
მი-ცა-მიძველეს მეცა და მამადეშა ჩემი - ი. 15,24⁷

თანამედროვე ქართული ვიტყვიან: მოვიდა რა, მოკვდება რა...
-რა, -ცა, -ვე ნაწილსკები სახელებთან გუხვდება: კაცია-ც, ორი-რა,
ხუთი-ვე... პირველი რიგის მაგალიტერატურაში "რა" ნაწილსკის დამოუკიდებ-
ლობას მისი ცალკე დამტკიცებად გუხვდება, მეორე რიგის მაგალიტერატურაში
-რა, -ცა, -ვე ნაწილსკები თანამედროვე ქართული ორმოცდადობის წინაშე-
ბის მიხედვით მიუკვებდება წინამადაც საბერს. ისინი დამოუკიდებლად

1 ქართული ომბოავის ორი ძველი რედაქცია. სამი შეგებრებული ხელნაწი-
რის მიხედვით (897, 936 და 973 წწ.), გარდაცა აკაკი შანიძემ, ღი-
რისი, 1945, გვ.289 DE.

2 იქვე, გვ.280 DE.

3 იქვე, გვ.145 DE.

4 იქვე, გვ.69 DE.

5 იქვე, გვ.326 DE.

6 იქვე, გვ.132 DE.

7 იქვე, გვ.359 DE.

արք ունեւորման, մագրամ սեղա մորամըմննսպան ժանսեղազընոտ մոյրազո-
 ւն սոցցրոն Մշտը թանմըլ յոննթրադոնոս. սմրոնթաթ, մաո մորազըմըն շր
 թաշտոլըն, թաթթան մորազըմաթաթան ժանսեղազընոտ ճաննոլադըն մըթո թա-
 մոյրոթընթոնոտ սարթընթոնըն թա սթրաշթրաշթաթ ար Մշտընթրթըննոն թոթըն-
 սամը սոցցրոն; ոսոնոն արք սոցցրըն թարմոթթընըն, թաթթան ար թաթթոն-
 աո սոցցրոնսաթըն թամախասոաթընթըլ թաթընսթընըն.

ճաննոլոն թարթամազըլ ճըթընթարթաթը մըթընթըն շարա-
 ճըլըրոն թորմընն արթընթոն: թրո-շը-մ || թր-մա-շը; թր-ո-շըն || թր-
 սա-շը... սմասթանաշը, շոնըլըն թորմըն (թրոնըն, թրոնըն) շթրո թա-
 թըլընթըլոն թանամթրթըլ յարթըլթոն. սմ մաթըլոնթըն - շը թաթրոլընթըլոն
 մորազըմընթան, ոթո սոցցրոն թոթընթաթ թարթըլ, մաթոն թաթընսաթ շարալը-
 ճըր թորմընթոն շթաշը շըլընթըլ թարթան մոյրազըն թոթընոտ սաթըլոն
 թրթըննալըրոն շըլընթըլ - թրթըննոն ճոթընոտ - թանմըլ յոննթրադոնոս.

ւն յոթը, թաթթըն շրթոն մեթրոն նաթո թա մըրոն ճեթրոն նա կ կոմը,
 նա ո կոմ, նեկոմը թա նե յ կոթ, նե մըլ կոթ. թա արնն յն,
 շրթոն սոցցրոն ժանսեղազընթըլ թորմըն թը թընթըլընթաթ սաթընթըն?

սնթոն թաթթընն յըլընթըլոն սոթըլընթընթան արնն թաթընթրթըն-
 ճը, մագրամ յն ար թըլընթաթ սաթըլըլըն շթըն թըլընթանոտ թոթընթըլըն սո-
 թըլընթընթա թա մաթո մախասոաթընթընն արթրթընն թընթըլընթըլընթաթ.

մորաթրթըն սմթարոն ժանսեղազընթըլ թոթընն սոցցրընթա թա սոցց-
 շաթա ժանսեղազընթըլ թորմընն սնաթընն սաթըլըլընթա սեթընն սոցցրաթա
 յըննթըլընթըլ. յն թըլընթընթարթաթ եթընթ: թընթըլընթըլընթ արթրթընթ
 սոցցրաթա ժանսեղազընթըլ թորմըն, թըլընթը շաթընթ մաթ ոթընթըլընթըն-
 սն, թոն սաթըլըլընթը շրթոն սոցցրոն թորմընն թըլըն յոննթ, յոննթըլ-
 սաթ շարթոնթըն. մնթաթըն թորմընն մըրոն սոցցրըն (Սթըլընթընն,
 թրթընթընն մըրոն սոցցրըն, ճըլընն մոնթըլըն յընթընթաթ սոցցրըն) մա-

ახი ატემაულები მინხეღვი მარტუფემა კლასებარ. უნდა ადინიშინს, რამ აქ სწორეპ სიფყვის ფერმინალური მორფემა - რეალური აფექსი მამა- მამს ტაპამრევეტ როღს. ამტვარნი მარტუფეების სარევეტეტი მინვილები ფორმაცვალემაპი სიფყვების კლასებს: ბრუნების მქონე სიფყვებს, უკვლილებს მქონე სიფყვებს და ფორმაცვალე სიფყვებს. ფორმაცვალე სიფყვათა რიგებში შემოვლენ ე.წ. მამბმარე სიფყვები და მარეკები. ეს უკანასკნელი მხორეპ პირები მუ შეიძლება შევიფანოთ სიფყვათა კლასებში, რამტან ისინი ტარმამავალ სარევეტის მარეკებენ მამბმარე სიფყვებსა და მორფეებებს მარინს.

ამტვარ სიფყვებს რუსულ სარევეტეტიფინიერო რეფრატორამი მარეკებ- რივ სიფყვებს ურეებენ და სხვა ძირითაპი მუფყვებების მარეკებისაგან მათ ტანასხვავებლარ ხმარებენ ფერმინს "მუფყვებების მარეკები" (частный случай)¹.

მორფოლოგიური ნიშნის მინხეღვი სიფყვათა კლასიფიკაცია ბეპმეტი იქნება რინური ენისფის (იბოლორებული ენებისაფის), სარაყ სიფყვები მარეტივა - ერემორფეტიანისა და ამ ფვალსაძრისი "უფორმის".

სიფყვათა ფორმების მინხეღვი მარტენილი კლასიფიკაცია მორფოლო- გიურ კლასიფიკაციას მარეკებენს. რა კავშირში იქნება იტი ტარეტი- ულ მუფყვებების მარეკა კლასიფიკაციასთან?

მუფყვებების მარეკებს, რეველებრე, მორფოლოგიამი ტანხილვენ. ისინი ძირითაპი მორფოლოგიური სტრუქტურის - სიფყვის კლასებს მარეკ- აფენენ. მრევეანფელ ენამეტიფინიერამი ტარეკებულ მუფყვებების მარეკა კლასიფიკაცია რე კიფეე რიფინსე ტარეკილსაგან მორეინარე- რებს. ენამეტიფინიერამი არარეტიის ადინიშნულ ამ კლასიფიკაციის ნაკ-

---

1 იბ. მარე., В.В.Виноградов, Русский язык, стр.42-44.

ლოვანებებში, მატრამ მიუხედავად ამისა, როესაჲ გაბატონებულთა რონისესაგან მომპონარე სქემა, რომელშიაჲ მხოლოდ უმნიშვნელო ყვლილზენი მუაქუთ ამა ჟე იმ უნის სპეციფიკის გამოვლინებებში.

მიუხედავად ამისა ტრადიციული კლასიფიკაციის ძირითადი ნაკლი იმაში მდგომარეობს, რომ კლასიფიკაცია სხვადასხვა დეალაბრისით წარმოებს: სემანოლოგიური (სიფუვის მნიშვნელობა), სინტაქსური (სიფუვის ფუნქცია), მორფოლოგიური (სიფუვის ფორმა). რამდენ სიფუვის ამ სამი მხარეს შორის პარალელიზმი არა გვაქვს, მიუხედავად ამისა მათი მთლიანად სამივე ნიშნის მიხედვით კი არ ხდება, არამედ მიუხედავად ამისა ერთი ატუფი, კრძაჲ, არსებობს სახელი, ბეპსარ-თავი, რიყხეიხი სახელი, ბინა, შორისდებულ გამოთვლათა სემანოლოგიური ნიშნის საფუძველზე, მუარე ატუფი კი - ნაჲალსახელი, ბინბეჲ, ნინებებულ, კავშირი, ნაჲიკვი - სინტაქსური ფუნქციის მიხედვით. მორფოლოგიურ კრიტერიუმს მხოლოდ პამატობით, მუარეხარისხებანი რელი უნიჭება (სახელი იბრუნვის, ბინა იულებება) და ხშირად არე კი მიმარ-თავენ მას.

კლასიფიკაციის საფუძველად სემანოლოგიური ნიშნისა და სინტაქსური ფუნქციის გამოყენებასთანაა დაკავშირებული მიუხედავად ამისა ტრადიციული სქემის მუარე ნაკლებანება - იგი უნივერსალურია და არ იშვავს ნიშნებს ყალბული უნიშნის სპეციფიკას: ჩინურში იმპენსავე მიუხედავად ამისა აქრობანენ, რამდენიე ბერძნულსა და ლათინურისაჲ იგი გამოყვით, რაჲ სრულიად გაუმარტლებელია.

მიუხედავად ბიომორფოლოგიური ნაკლებანებებისა, მკვლევართა უმრავლესობა მიუხედავად ამისა ტრადიციულ სქემას იყენებს, უმნიშვნელო არაპარსებობის სახის მოპონაციებში, - ბოგი კუმიავს ამ სქემას, ბოგი კი აფარტობს მას ახალი ქვეკლასების პამატობით. თ. იუსპირსენი,

ა. მახშიაშვიტი, ა. პეტროვი, ვ. ვინოგრადოვი, ვ. ჟინიური და მრავალი სხვა უნაბეზრებელი ნაწილი ზედსაზრისის საფუძველზე გამოყოფენ მთავრულიდან ნაწილებს. თ. ივანევიჩი წერს, რომ მთავრულიდან ნაწილად გამოყოფისას ყველაფერი უნდა იქნეს მიღებული მხოლოდ მაშინ: ფორმის, ფუნქციის და მნიშვნელობის! ვ. ვინოგრადოვი მთავრულიდან ნაწილებს ლექსიკონ-გრამატიკულ კატეგორიებად მიიჩნევს იმის საფუძველზე, რომ იგი სიტყვათა უსისიდეოებას ახდენს. სიტყვათა უსისიდეოებას კი, მისი აზრით, კონსტრუქციული უნდა იყოს. მან უნდა გამოვარაუდოთ სიტყვის სტრუქტურის ყველა მხარე. მაგრამ გამომწვევთ როცა უნდა მაშობდნენ ლექსიკონი და გრამატიკული (მათ შორის ფონოლოგიური) კრიტერიუმები. სიტყვათა გრამატიკული დახასიათებისას უნდა არის წამოწვეული სინტაქსური ნიშანი. განსხვავებები სხვადასხვა მთავრულიდან ნაწილის გრამატიკულ სტრუქტურაში შეპირებულებად მათი სინტაქსური ფუნქციების ზედსაზრებობით, აღნიშნავს ვ. ვინოგრადოვი. ხოლო ეს განსხვავებები, განსწავლავს იგი, რაგონად უკავშირდება ძირითად გრამატიკულ კატეგორიას სინტაქსის, რომელი კატეგორიებიც განსაზღვრავენ ნინადადების წყობას და უკავშირებს. ნინადადების წყობაზე რამოვიდებული მთავრულიდან ნაწილად შემადგენლობა?¹

როგორ უნაბეზრებელი სემანტიკური კრიტერიუმის გვერდით მთავრულიდან სინტაქსურ ფუნქციის მიჩნევას და არა მარტო ფონოლოგიას. ასე მაგალითად, ა. პეტროვი მთავრულიდან ნაწილებს სინტაქსში განიხილავს?² ა. მახშიაშვიტიც აღნიშნავს, რომ სიტყვა მისი მიმართებით ნინადადობაში ან სავარაუდოდ მთავრულიდან მათ განსაზღვრება როგორც მთავრულიდან

1 O. Есперсен, Философия грамматики, стр. 65.
2 В. В. Виноградов, Русский язык, стр. 38.
3 об. А. Н. Пешковский, Русский синтаксис в научном освещении, М., 1956, стр. 62-102.

ნაწილი! ი.მეშქანიძის აზრით, მეფეველებს ნაწილები წარმოადგენენ
ღვთისებური რაღაცეებებს, რომლებიც ხასიათდებიან შესაბამისი სინტაქს-
სური ნიშნებით². სინტაქსური ნიშანები იკვლახებოდა წინადადების გვერდ
გოგნა³ ამასთან აღნიშნულია, რომ სინტაქსური დახასიათებისას ტარ-
დება ორი საზომი წინადადების სემანტიკა, წინადადების გვერდი
სემანტიკა⁴.

ეს ორი ნიშანი (სემანტიკური, სინტაქსური) წარმოადგენს ბევრ
ავტორთან ძირითად კრიტერიუმებს მეფეველების ნაწილად დასაყენად,
აუცილებელია მისი მკვლევარი (ი.მეშქანიძე, ვ.ეფრემოვი, ვ.ეფრემოვი) მორ-
ფოლოგიურ მახასიათებლებსავე იყენებს⁵.

კლასიფიკაციის საფუძვლად სხვადასხვა დედადამრისის გამოყენება
მისი შეიძლება აიხსნას, რომ იგი სიგევათა რაღაცეებს ახდენს. სიგე-
ვას კი მარტალი აქვს სხვადასხვა მხარე (მნიშვნელობა, ფორმა, ფუნ-
ქცია), რაც ასახავს აგრეთვე კლასიფიკაციას. მაგრამ სიგევის ეს მხა-
რეები არ აქვს პარალელურობა, მხოლოდ არ უმთხვევრიან ურთიანებს
და ამიტომ შეუძლებელია ნიშნის მიხედვით ცალ-ცალკე უნდა ხედებოდათ მათ
რაღაცეებს, რის შედეგად მივიღებთ სამ განსხვავებულ კლასიფიკაციას -
სემანტიკურს, მორფოლოგიურსა და სინტაქსურს.

1 Из трудов А.А.Шахматова по современному русскому языку (уче-
ние о частях речи), М., 1952, стр.29.

2 И.И.Мещанинов, Члены предложения и части речи, М.-Л., 1945, стр.11.

3 იგივე, გვ.11,12,13.

4 იგივე, გვ.14.

5 იხ. Л.В.Щерба, О частях речи в русском языке. В сборнике: "Рус-
ская речь", II, 1927, стр.6; В.В.Виноградов, Русский язык, стр.33;
В.М.Жирмунский, О природе частей речи и их классификации. В
сборнике: "Вопросы теории частей речи (на материале языков
различных типов)", Л., 1968, стр.9.

მიხედვით რუსულში გამოიყენება სიტყვათა ტრამბატიკული და არატრამბატიკული კლასები.

- ტრამბატიკული კლასებია: 1. ბრუნებადი სიტყვები.
2. ბრუნებისა და სქესში შეთანხმების მიქონე სიტყვები.
3. უღვლილები მიქონე სიტყვები.
4. სიტყვაგვლილების ფორმებს მოკლებული და მოგვერდ სიტყვაწარმოების ფორმათა მიქონე სიტყვები (ბმინსარებები)!¹

ქარბული ენისადვის მორფოლოგიურ კრიტიკიუმბე დამყარებული კლასიკაციის მიქონე ა.კიტიბაჟამ. იგი აღნიშნავს, რომ მორფოლოგიური ღვალსაბრისის ქარბული ფრეა სიტყვა სამი ძირისაჟ ჩკუჟს მოკვეყმის:

1. ნაწილკები, II. უღვლილი ანუ უაფიქსო სიტყვები და III. ღვალბა-დი ანუ აფიქსიანი სიტყვები ორი ქვეკუჟი: სახელი და ბმინი. სახელისადვის ბრუნვის აფიქსებია ნიშანბრლივი, ბმინსადვის - პირის აფიქსები².

მორფოლოგიური ღვალსაბრისის სიტყვათა კლასიკაციის სხვადასხვა ენაში განსხვავებული იქნება. მიუძღება საჯრთო კლასები კვექნბეს. ასე მასალითა, ენათა უბრაველისობაში კვექნება ბრუნბადი და უღვლილი-ბადი სიტყვების დამიკისპირება. მთვ ენაში კი, კვეძი, იბლიკებული ენებში, სადაჟ მორფოლოგიური ღვალსაბრისის სიტყვა მარტივია, სიტყვათა მორფოლოგიური კლასები საჯრთო არ გამოიყენება. რეგორჟ ე.სპირი აღნიშნავს, მიტყვლები ნაწილათა ლტიკურ სქესის ენათმეყენიკებისათვის არავითარი მნიშენილბა არა აქვს. ფრევი ენას ღვლისი სქესი აქვს.

1 იბ.მაჟ.: ჭ.შ.ბურტუნათოვ, Избранные труды, т. I, стр. 157-167.

2 ა.კიტიბაჟა, ენათმეყენიკების შესავალი, თბილისი, 1952, გვ. 266.

ყველაფერი ფორმალურ განხილვაებში უმყარება!

მეფეველები ნაწილებიდან მიძღვნილ კონფერენციამდე, რომელიც 1965 წელს ლენინგრადში ჩატარდა, აღნიშნული იყო, რომ ყველაზე "მეფეველები ნაწილები" სხვადასხვა მკვლევრის მიერ სხვადასხვა შენაარსი იტვირთებოდა. ერთ-ერთ მხსენებელში, კარდოპ, ს. ნახონტოვის მხსენებელში ავტორმა ერთმანეთს დაუპირისპირა მეფეველების ნაწილები ორგანიზაციის განხილვა: უმთხ მხრივ, უფრო გავრცელებული შეხედულება, რომლის მიხედვითაც მეფეველების ნაწილები დღესიკურ-გრაფიკული კატეგორიები წარმოადგენენ² და, მეორე მხრივ, სხვაგვარი ფედალსაბრისი (ღ. მკერდასი), რომლის მიხედვითაც მეფეველების ნაწილები მოყვლილი ენობრივი სისტემის ზოგად კატეგორიები წარმოადგენენ³. მეფეველების ნაწილების ამგვარი განხილვა გავრცელებულია სინთეზიკაში⁴.

ამგვარად, გრაფიკის მიხედვით მეფეველები ნაწილებს მორფოლოგიაში განიხილავენ, მაგრამ ღეიხ ეს კლასიფიკაცია არ წარმოადგენს სიფყვათა კლასიფიკაციას მორფოლოგიური ფედალსაბრისი. ეს ტერმინი, ჩვეულებრივ, სემანტიკოლოგიურ-სინტაქსური კლასების აღსანიშნავად იხმარება. ის ორად უნდა დაიშალოს: ერთ ჯგუფში იყვა სემანტიკოლოგიური ნიშნის მიხედვით გამოყოფილი კლასები, მეორეში კი - სინტაქსური ნიშნის საფუძველზე გავრცელებული კლასები. ამიტომ იგიძღება უფრო ბუნებრივი იყოს, რომ ეს სახელები - მეფეველები ნაწილები - არ გამოვიყვანოთ მორფოლოგიური ნიშნის მიხედვით სიფყვათა კლასიფიკაციისათვის, ღეიყა ამგვარი კლასიფიკაციის საჭიროება ღეიყსადავად ეჭვის არ იწვევს.

1 Эд.Сепар, Язык, стр.93.

2 С.Е.Яхонтов, Понятие частей речи в общем и китайском языкознании, В сборнике: "Вопросы теории частей речи", стр.70.

3 იქვე, გვ.78.

ჩივილები ალენიშვილი იყო, სიტყვადაც აგებულებას უმყარება ენაობის-
ნივთების ერთ-ერთი უძველესი კლასიფიკაციის - ენათა მორფოლოგიური
კლასიფიკაცია.

ამრიგად, სიტყვა წარმოადგენს მორფოლოგიის ძირითად, უსხვილეს
ერთეულს, რომელსაც მორფემული აგებულება ახასიათებს. როგორც უკვე
აჩვენებთ ალენიშვილი, სიტყვის კონსტრუქციები განსხვავებულია სხვა-
დასხვა ტიპის ენებში და ერთ ენაშიც გვაქვს სხვადასხვაგვარი სიტყვა-
ები. მიუხედავად ამისა, სიტყვას, როგორც ენობრივ ერთეულს, ახასია-
თებს რიგი ნიშნები, რომლებიც მის მთლიანობასა და დამოუკიდებლობას
ადასტურებენ და რომლებიც იგი უპირისპირდება მორფოლოგიის უმცირეს
ერთეულს - მორფემას და სინტაქსურ კონსტრუქციას - შესიტყვებას. სიტყ-
ვის მორფოლოგიური მახასიათებლებია: სიტყვის კონსტრუქციის დახვეწი-
ლობა, მისი შეუვარება და შეუდარებელი ელემენტთა მკაცრი განლაგება,
სიტყვის კონსტრუქციის შიგნით "ჩასმის მატარებლის" არსებობა და სი-
ტყვის "გამოყოფადობა" ბუნებრივად.

§ 3. სიტყვა სინტაქსის ლექსიკონის

სინტაქსის ძირითადი შესახებ სიტყვის შესიტყვება წარმოადგენს.
სპეციალურ რიტორიკულად ხშირად აღნიშნავენ, რომ შესიტყვება (ფრაზა,
წინადადება) ენის ყველაზე უფრო მუნიციპალიტეტი ერთეულია, რადგან კომ-
ნიკაციის პროცესში საუბრე გვაქვს შესიტყვებებთან და არა ინდივიდუალური
სიტყვებთან. მხოლოდ ანალიზის დროსაც განმარტებულ შესიტყვებებში მათ
შეუდარებელი ელემენტებს - სიტყვებს. ამრიგად, სიტყვა შესიტყვებისას
ცალკე კი არ მოკვებულდება, არამედ სხვა სიტყვებთან ერთად გვხვდება
და გარკვეული ურთიერთობისა მათთან. ამ ურთიერთობის დამყარებას უმ-

სახურება რელიგიური ელემენტები სიტყვებში, ღარიბი მოწოდებით და
წუ ვნებში კი სხვადასხვა სინტაქსური ხერხები - სიტყვათა ადგილობრი-
ბარება ურთიანეთს მიმართ და მისი.

სიტყვას ამ ღვადასაძრისი, ე.ი. შესიტყვებაში სხვა სიტყვებთან
ურთიანობაში, სწავლება სინტაქსი. ეს მოწოდებითსავე სიტყვა წარ-
მოადგენს უმსხვილეს ურთულს, რამდენავე იგი ანალიზის შედეგად ბილი
შემატებელი ელემენტებია - მოწოდებელი, სინტაქსის როდეს სიტყვა
არის უმსხვილესი დაშლილი ურთული, რამდენავე უმსხვილესი სინტაქსური
ურთული - შესიტყვების ანალიზის შედეგად გამოიყვანა.

რეგრესი კვლე აღნიშნული, სიტყვები შესიტყვებაში ურთიანობა
გარკვეული სინტაქსური დამოკიდებულებაში არიან. ეს დამოკიდებულება
ძირითადად სამკვირი შეიქმნა იყოს: მარჯვ, მხარობა და მარჯვ.

აგრესიბილი ენებში ანუ მკობრი მოწოდებით დაწერი ენებში ძი-
რითადად შეთანხმებასა და მარჯვთან გვეხება საშუა, მაშინ რეგ-
სავე აგრესიბილი ღარიბ ენებში გამოიყვანა მარჯვის ხეობრივი წილი. ასევე
ენებში სიტყვებს ძირის დამოკიდებულებათა აღნიშნულს კვლე სხვა საშუ-
ალებში - სინტაქსური ხერხები უმსხვილესია. ასე მაგალითად, ინტე-
სური შედეგებზე და დამატება მხოლოდ შესაბამისი მიმართ მათი გარ-
კვეული ადგილის მიხედვით გამოიყვანა. John loves Mary
ნიშნავს "ჯონს უყვარს მერი", მაშინ რეგსავე Mary loves John
იქნება "მერის უყვარს ჯონი". ჩინურიში რეგ რეგსავე მარჯვზე
გონივ. რეგსავე ე.წ. "გარეული" სიტყვების ხეობრივი წილი. ეს საშუა-
ლები რელიგიური ელემენტების მოვალეობას ასრულებენ ენაში.

სიტყვასა და შესიტყვებას ძირის განსხვავება იმაში ელიდება,
რომ განსხვავებული გონის ურთიანობებში სიტყვის შესატყვებებს ძირის,
ურთი მხრივ, და შესიტყვების შესატყვებელთა ძირის, მერვე მხრივ.

სიტყვის შიგნით მორფემებს შორის მხოლოდ და მხოლოდ მკაცრად განლა-
 გობით ურთიერთობაა, მაშინ როდესაც სინტაქსში სიტყვებს შორის საში
 ბეომპასახველებური რიგის დამოკიდებულება მყარდება. ამის საფუძველზე
 შესაძლებელი ხდება სიტყვების დაგება. ასე მაგალითად, რუსული წინ-
 ებებები, რომლებიც ურთიერთ სიხვედრეს ამჟღავნებენ მორფემებთან,
 მაინც უნდა გამოვლინდეს მათ, რადგან წინებებებსა და მათთან და-
 კავშირებულ სახელებს შორის მყარდება სინტაქსური ურთიერთობა - მარ-
 ჟა და არა წმინდა მორფოლოგიური განლაგებით დამოკიდებულება: с кры-
 ши, с полки, с плиты და ა.შ. წინებები "с" ავსილებლად მო-
 თხოვს სახელს ნაშესაობით: с, с "с"-ის ნაცვლად სხვა წინებებს
 დავსვამთ, მაშინ შესაძლებელია შეიკვლია სახელის ფორმა: на крышу,
 на полку, на плиту, от крыши, от полки, от плиты და ა.შ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ შესიტყვების შემადგენელი ელემენტებს
 და-დავინსი ფორმები აქვთ, ისინი ცალკე გამოიმდებურნი (раздельнофор-
 мленные) არიან, ა.სმორნიკის ფორმირების, მაშინ როდესაც სი-
 ტყვაში შემავალი მორფემები ურთიან კომპლექსს ქმნიან და ეს კომპლექ-
 სი ურთი სავრთი ფორმით მოკვდილინება, მორთან-გაფორმებულია (цельно-
 оформленный). ესაა ურთ-ურთი ნიშანი, რომლის საფუძველზეც ურთი-
 ნეობსაგან ვახვევებთ რთულ სიტყვასა და შესიტყვებას. ასე მაგალი-
 თად, ფრანგულში *répúblique* და ინგლისურში *republic* ურთ
 მორთან წარმოადგენს, მაშინ როდესაც ლათინურში აქ შესიტყვება
 გვაქვს: *res publica*...ან კიდევ ძალიან ცნობილი მაგა-
 ლიტი რომელიც: *железная дорога* შესიტყვებას წარმოადგენს,
железнодорожный კი სიტყვაა.

ამავე ნიშნის საფუძველზე დამოკიდებულებებიან ურთიანეობის ფორმები:

 / об. О.Есперсен, Философия грамматики, стр.104.

"ლურჯი კაბა" და "ლურჯკაბიანი", "ხეივანი ხელები" და "ხეივანი ხელები". პირველი მაგალითები ("ლურჯი კაბა", "ხეივანი ხელები") მუსიკალური ნაწარმის სახით, მორთულია რიგის ფორმით ("ლურჯკაბიანი", "ხეივანი ხელები") კი სიტყვით.

სინთეზის სახით, როგორც უკვე იქნა, მუსიკალური (მუსიკალური კონკრეტული სახეობის წინადადება) წარმოადგენს უმსხვილეს საანალიტიკო ერთეულს, რომლის დაშლის მიზნით უნდა იქნას სიტყვით. ამ სიტყვით სინთეზის აკუსტიკის წინადადებაში ნახივების მიხედვით. სიტყვაში ამჟღავნებს კლასიკური კი წინადადებას წვერების კლასიკური კი. წინადადებას წვერების კლასიკური კი, მუსიკალური ნაწილები მსგავსად, უძველესი რჩენის მიხედვით, საყვარელი გავრცელებულია, მაგრამ, ამისთანავე, ბევრ ნაკლებად უნდა იქნას. ესეც არაფერად იქნა აღიარებული სპეციალური ლიტერატურაში. წინადადებას წვერების ძირითადი ხეობების კრიტიკული ანალიზი მოგვს ა. ბიჭიშვილი წიგნი "მარტვილი წინადადებას ანალიზი"!. მან ეს ხეობები სამი კატეგორიად დაჯერა: 1. სინთეზის ცნებაში ლიტერატურის კატეგორია, 2. სინთეზის ცნებაში ლიტერატურის კატეგორია და 3. მორფოლოგიის და ფონოლოგიის სინთეზის ცნებაში განსაზღვრებული.

არც ერთი ეს ხეობის მიხედვით არ წარმოადგენს საკუთარ სინთეზის, მაშინ როდესაც წინადადებას წვერების კლასიკური კი სინთეზის რიგის უნდა იქნას. ეს კლასიკური კი, მუსიკალური ნაწილები მსგავსად, უფრო განსაზღვრული იქნება კლასიკური კი, რადგან ლიტერატურის სინთეზის მიზანმიმართული და სინთეზის მიზანმიმართული - წინადადება

---

1 ა. ბიჭიშვილი, მარტვილი წინადადებას ანალიზი, 1, 11 გამოცემა, თბილისი, 1968 (1 გამოცემა - 1928).

ბის წევრები - განსხვავებული ანონ სხვადასხვა ენებში. ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ენები განსხვავებულიან მორფოლოგიის ღვალაბრისი, მორფოლოგია-სინტაქსის შორის კი გარკვეული დამოკიდებულება არსებობს: მდობარი მორფოლოგიის მქონე ენებში სიტყვათა რთული აგებულება სწორედ სინტაქსური ღუნქციის გარემოებას ემსახურება, დარბი მორფოლოგიის მქონე ენებში კი მუტი დავტორთვა მდობის წმინდა სინტაქსურ ბერბებზე. ღვით აფქსებობან ენებშიც არც მორფოლოგია და, შესაბამისად, არც სინტაქსური ურთიერობანი არ იქნება ერბნარნი.

მარბალია, სიტყვის მორფოლოგიური ღრმები სინტაქსური ღუნქციის განბორკილებას ემსახურება და შესიტყვაბაში სიტყვათა შვეკვირებას განატებს, მაგრამ სიტყვათა მორფოლოგიური და სინტაქსური კლასიფიკაციები არ ემბხვევა ერბნებებს. ეს რრი კლასიფიკაცია სხვადასხვა ღვალაბრისი აკგუებებს სიტყვაბს და მათ შორის არა გვაქვს სრული პარალელიზმი. ასე მაგალითად, ბრუნებაბი სიტყვა შვიდლება მოგვეკლინოს ქვემდებარის, დამატების, შვიასმებნის საბუდბი ნაბილის, განსაბქვერების, გარემობის რკლი. არც სუბსილოგიური კლასიფიკაცია ემბხვევა სხვა წმინის მბხებრით დამებნილ სიტყვათა კლასბს. ასე მაგალითად, ბრუნებაბი სიტყვაბის კლასი სუბსილოგიური ღვალაბრისი დამგოთა საბნის საბუბრებებად, ღვისებნისა და რიბვის აღმნიშვნელი სიტყვაბად. ღვისებნის აღმნიშვნელი სიტყვაბის ბორბადი სინტაქსური ღუნქცია აბრბუყიას, მაგრამ ისინი შვიდლება მოგვეკლინონ ქვემდებარის, შვიასმებნის საბუდბი ნაბილის რკლი და ა.შ. ამრგად, ცხადია, რომ მორფოლოგიური, სინტაქსური და სუბსილოგიური კლასიფიკაცია სამი სხვადასხვა კლასიფიკაციას, ერბი მდობის ღუნქციბს ვერ შვასრულბს და ერბნებებსაგან დამოკიდებულად უნდა წარმებებეს. ღვიყა ბრუნებრბია დამსხვას კლასიფიკაციათა ურთიერობის შესაბებ -

ნსიანი ხომ ურთიანი უნდა იყოს - სიტყვის კლასიფიკაციას ახდენენ
სადასაბუთო დებულებების. სამეცნიერო: რეკონსტრუქციის დებულება მათი
კლასიფიკაციის შემთხვევაშია: დესკრიპტიული ენათმეცნიერებების სინტაქსი
უძველესი დებულებების მიხედვით: ანალიზის საფუძვლად უდევს ტრადიცი-
ული მეტყველების ნაწილები, მაგრამ ეს დებულებების გამომარტლებულია.

განსაზღვრებში სიტყვას ხშირად ახასიათებენ როგორც წინადად-
ების უკიდურეს მინიმუმს, რთავს განსაზღვრის მის უნარს მოკვდილინის ნი-
ნადასაბუთის დებულება. მაგრამ ყველა სიტყვას კი აქვს ასეთი უნარი? -
არა, წინადადებას დებულების ფუნქციის არა აქვს დასაბუთი სიტყვების,
სადასაბუთის, კავშირების, წინადადებას.

ნაწილაკები, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განსაზღვრის მიხედვით
წარმოადგენენ მოწოდებასა და სიტყვას მოწოდებას. სხვა დამხმარე სიტყვ-
ები რიგი მიხედვით მიხედვით (აქვს განსაზღვრის ფუნქციის სახე, მოწ-
ოდებელი სიტყვების, ხასიათებლიან გამოყოფის და ა.შ.) სიტყ-
ვების უნდა ჩაითვალოს, ლექსის სინტაქსური დებულებების იხი-
ლეთ სიტყვის ფუნქციის - სიტყვის როლი წინადადებაში და ურთიერ-
ება წინადადებას სხვა დებულებას. ამიტომ, როცა სინტაქსისადაც
მნიშვნელოვანია სიტყვის განსაზღვრის ფუნქცია, მისი ფუნქციისადაც
- რეალური ადგილი.

ამრიგად, სინტაქსისადაც სიტყვა არის ის აუცილებელი ფაქტორი,
რომელიც მოკვდილინებში მისი სიტყვების დებულების დამოუკიდებელი დებუ-
ლებები. ამასთანავე, განსაზღვრული ტიპის ურთიერებებში მდებარე
სიტყვის მიხედვით უნდა იყოს, ურთი მხრივ, და მისი სიტყვების მიხედვ-
ით უნდა იყოს, მხრივ მხრივ. სიტყვის მიხედვით უნდა იყოს მხრივ
და მხრივ მხრივ განსაზღვრის ურთიერებებს, მაშინ როდესაც სიტყ-

ვებს შორის სინტაქსური პათოკოპიულობები - მარჯვა, ძეგანხებობა, მიწა - მცარება. კიდევ ურთი სხვაობა: მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტის - სინტაქსის ლექსი-ლექსის ფორმები აქვს, ისინი ცალკე ცალკე ფორმები არიან, სინტაქსის მუნიციპალიტეტის შორის კი ურთიან კომპლექსს ქმნიან და ეს კომპლექსი - სინტაქსი - ურთი სარწმუნო ფორმის მატარებელია, იგი მთლიან-ცალკეობა.

§ 4. სინტაქსი ფორმული-ფორმული და სინტაქსის

ფორმული სინტაქსის საფუძვლიანი არ სწავლობს. ის იკვლევს ურთიან მუნიციპალიტეტის მასალას და მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტის. მარჯვით სინტაქსი მუნიციპალიტეტის და სინტაქსის ფორმული სინტაქსის, მთლიანობის წარმომადგენელია. ამ მთლიანობის ფორმული ფორმული-ფორმული ნიშნები ახასიათებს. ლექსი მუნიციპალიტეტის მუნიციპალიტეტის სინტაქსის მუნიციპალიტეტის. ამიტომ ფორმული-ფორმული და სინტაქსის მასალას, მთლიანობის, სწავლით სინტაქსის ფორმული მთლიანობის. ქვემოთ სწავლით ისეთი ფორმული-ფორმული მთლიანობის მთლიანობის მთლიანობის საფუძვლიანი, მთლიანობის მთლიანობის სინტაქსის.

უნაბნელებელი სინტაქსის არაფორმული სინტაქსის ის ფორმული, მთლიანობის მთლიანობის მთლიანობის მთლიანობის, ურთიან-აღსარებით ურთიან კი ამიტომ მთლიანობის მთლიანობის მთლიანობის ფორმული-ფორმული მთლიანობის, მთლიანობის სინტაქსის მთლიანობის (სინტაქსის მთლიანობის ამ მთლიანობის ურთიან კი ურთიან ა. მთლიანობის სინტაქსის). ი. მთლიანობის

---

1 A. Schleicher, Die Sprachen Europas in systematischer Uebersicht, Bonn, 1850, p. 63-64.

ლები, მარტალია, რამხმარე სიტყვებს წარმოადგენენ, მაგრამ ცალკე სიტყვებზე უნდა ჩაიხედო, რადგან თავიანთი ბუნების მიხედვით ისინი არასოდეს არ ემსგავსებიან იმ სახელებს, რომლებსაც მოსდევენ და ზრუნვის ნიშნებს, რომლებიც, როგორც წესი, სინკარმოვიტის მიღობების ჩარჩოში შედიან. მაგალითისათვის შევადარო უნგრული *hite* "სახლი (ახლოს)", *kert mellet* "ბაღთან (ახლოს)", ერთი მხრივ, და *kázaál* "სახლიან", *kertnél* "ბაღთან", მეორე მხრივ. ან კიდევ მარტალი: *port de ke* "დავსაბჭურისავენ" *pört deke* "სახლისავენ, მაგრამ: *porté žto* "დავსაბჭურში", *pörtéžtö* "სახლი!"

პირველი რიგის მაგალითებში საქმე გვაქვს ორი ცალკე სიტყვისა-
ცან შემდგარ კომპლექსიდან, მეორე რიგისაში კი ფუნქციური და აგრე-
სიული მორფემები ერთ სიტყვას ქმნიან და ამ მითითებას სინკარმო-
ვიტის ანალიზებას.

ბევრ ენაში სიტყვის საბუნებრივი ადგილია მანვილი. ასე მაგა-
ლითა, ჩეხურში, ფინურში, უნგრულში, ჩაჩურში, დარგურში, ლატურში
მანვილი ყოველთვის სიტყვის პირველ მარცვალზე მოდის; სომხურში, ფრან-
გურში, ლატურ ენაში უმრავლესობაში - ძალიან მარცვალზე, პოლონურში -
ბოლოდან მეორე მარცვალზე, რუსურში - ბოლოდან მეორე ან მესამე
მარცვალზე, ბერძნულში, იტალიურში, ესპანურში - ბოლო სამი მარცვი-
დან ერთ-ერთზე. თანამედროვე ქართულშიც გვაქვს სუსტი მანვილი, რო-
მელიც ბოლოდან მეორე მარცვალზე მოდის, როგვსაც სიტყვა უმარცვლია-
ნია ან მესამეზე, როგვსაც სიტყვა სამი და მეტი მარცვლიანია.

---

1 იხ. К.Е.Майтинская, Об отграничении слова от части слова (на материале финно-угорских языков). В сборнике: "Морфологическая структура слова...", стр.95.

ფიქსირებული მახვილი ბევრადნაკადში სიტყვის საბეჭებზე მიტვი-
ნიშნა. ამასთანავე, მახვილი (როგორც ფიქსირებული, ასევე მოძრა-
ვი) სიტყვის მთლიანობასაც განაპირობებს. ასე მაგალითად, ინფორმაც-
იული ენების სიტყვებისათვის დამახასიათებელია ერთი ძირითადი მახვი-
ლი. ამ ნიშნით განსხვავებულ ხშირად რაღაც სიტყვებს შესიტყვებებისა-
გან. ამის მაგალითად გამოდგება ინგლისურის 'greenhouse "სამ-
ბურნი" და 'green 'house "მწვანე სახლი". პირველ ერთი ძირი-
თადი მახვილი აქვს და ამიტომ ცალკე სიტყვას წარმოადგენს, მაშინ რო-
დესაც მეორე შესიტყვებია, რომლის ორივე შემადგენელს თავ-თავისი მახ-
ვილი აქვს.

სიტყვისა და შესაბამისად მისი საბეჭების რეალურობას ადასტუ-
რებს ისეთი მოვლენებიც, როგორცაა ანალიზისა და აუსალიზის დამახა-
სიათებელი ნიშნები, წესები სიტყვაში ბევრადგანაწილებიანა და ბევრად-
ცა მანმომდევრობის კანონზომიერებანი.

სიტყვის თავი და სიტყვის ბოლო რომ ნამდვილად არსებობს ბევრად-
ნაკადში და გარკვეულ ფონეტიკურ კანონზომიერებებს ექვევება, ამის
მაგალითად შეიძლება დავასახელოთ ტერმინული და სომხურში ხმოვანთა
"ძლიერი შემარტვა" სიტყვის თავიდან პირველი, მხედრ მანმომდევრობათა
დაგრეობა სიტყვის სოლის რიგ ენებში, მაგალითად რუსულში: $\text{нопа} \leftarrow \text{под},$
 $\text{сая} \leftarrow \text{сая},$ $\text{ქარტული: ქარტა} \leftarrow \text{ქარტა},$ $\text{ბერა} \leftarrow \text{ბერა},$
 $\text{ვამამოფ} \leftarrow \text{ვამამომ},$ $\text{ვაკეფეფ} \leftarrow \text{ვაკეფეფ}$ და ა.შ.

რიგ შემთხვევაში სიტყვის თავიდანური და ბოლოური განსხვავე-
ბულია მანმომდევრობათა კომპლექსების შესაძლებლობის მიხედვით. ასე მაგალი-
თად, ქარტული სიტყვის თავში შესაძლებელია რამდენიმე მანმომდევრობის
შეშორება, სიტყვის ბოლოში კი ქარტული გაურბის ამას! სვანურში სიტყ-

! იხ. გ. ახვლედიანი, ბოგარი ფონეტიკის საკითხები, თბ., 1949, გვ. 223.

ցոս ժայռի մյուսժղծըրոս մեռլոր ըյսյսոյրի յոմձըլցսոն, Նեյս ժան-
 Ենյանա յոմձըլցսոն սնլայթոն կոնըրի յըր ոթան. Սամթոյրոր ղս-
 լայթոն ժանեմոյանա ժայռոյր սնլոն ընընըրոյ Յոլըննա կոնըրո-
 Նալցոն. Մաթրոնոնալցոն Մըյաթրոն յարո. Պրեմոնր ըս կոնըրո
 քոթեմոնր, յըր ըս յըր, քոլըր ըս քոլըր ըս ս.Ծ.¹

Լըյս յընթոնս ըյրոն սնլոյրոն մաթրոնըն. Ժըր ըրժըլցոն
 սոթընոն ժայռի սր ըյոնըն ձև յոմձըլցսոն, սոնթոն *ՆԼԿԱՍ -ոս-
 Ժան սոլըլցոն յՆԿԱՆՆ "Յոնոն". Սոթընոն ըրոն ըրժըս
 Ժըր ըրժըլցոն յըրս յրոն ժանեմոյանոն, Ժարս r,v,a -սո. սոնթոն
 ի ղթ "Յոլըր" ← *հղթ; յձձա "րոյ" ← *չալաքէ ըս սեյ?

Սոթընոն ժոնոն Ենրոս ըսլըլցոն Ժարկըլը կանոն ըյրոն-
 յոնթոնսոյոնն Ենրոն, ըյոնս յըլը յոնթոնսոյոնն Ժանըլ ըյոլըլ-
 ըյոնն սոթընոն Սաթըրոնը ըյոնըն. սն մաթրոն, Ե.թրոնըլըսոն
 ըսլըրոնըն, կոնըլըլցոն սոթընոն սրոնըլըն մոնըլըրոն
 "Լոնոն Ենրոն" ըս մոն ժայռոն սնսոյրըլը կոնըլըլը ըյոնըլը
 սոնն Ենրոնըն. մաթրոն, գոթը "Յոլըր" - յրժայրոն գոթը-
 ոնը (← *գոթը), յննն. "Յոլըր" - յրժայրոն կոննն
 (← *չննն). ըյոնս սնթընը յոնթոնսոնն (Լոնոն + Ենրոն)
 յարժըր ոթան կոնըլըլը Ժանըլ ըյոլըլընն սոթընոն Սաթըրոնը.
 մաթրոն: իձձձձձ ղոն "ըրոն սոթըր", գձձձ լըթը
 "ըյոնըն կոնըր" ըս ս.Ծ.²

1' ոն.Ս.Յըլընոն, կոնըլըլը յնոն Պրեմոնրոն ըրոնըն Սոթընոն, ըն-
 ընոն, 1549, ո.Ն/111 մարըլըն սոթընոն ժայռ ըս ը-
 ընոն, ըյ. 199-194.

2 Ժ.սնըլըրոնն, ըսսն.Ենրոն., ըյ.223.

3 ոն. Н.С.Трубеткой, Основы филологии, стр.308.

Պրոպագանդայի ժողովուրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը և նրա իրականացումը կախված է կոնկրետ պայմաններից, որոնք կապված են հենց իրենց հետևում հանդիսանում են արևմտյան աշխարհի մեծագույն պրոպագանդայի աշխատանքների մոլորակաբանության: Ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ մասնավոր իրավիճակում հարկ է դրոշմել ժողովրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը և նրա իրականացումը: ¹ Երևան-Ստեփանավան, Ստեփանավան-Երևան, Երևան-Ստեփանավան, Ստեփանավան-Երևան և այլուհայտային խնդրերը իրենց հետևում կանխատեսվում են իրենց իրականացման համար: ² Գրքեր - Գրքեր, Գրքեր - Գրքեր, Գրքեր - Գրքեր և այլուհայտային:

Արևմտյան աշխարհի և ընդհանուր առմամբ ժողովրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը կախված է հենց իրենց հետևում հանդիսանում են արևմտյան աշխարհի մեծագույն պրոպագանդայի աշխատանքների մոլորակաբանության: Ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ մասնավոր իրավիճակում հարկ է դրոշմել ժողովրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը և նրա իրականացումը:

Այդ պայմաններում հարկ է դրոշմել ժողովրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը և նրա իրականացումը: Ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ մասնավոր իրավիճակում հարկ է դրոշմել ժողովրդի և զինված ուժերի համար մասնավոր խնդրի առկայությունը և նրա իրականացումը:

---

1 ընդհանուր առմամբ: Գ. Երևան, Վրացական խնդրի առկայության և նրա իրականացման համար, 1, Երևան, 1957, գլ. 212-219; Գ. Երևան, Երևան-Ստեփանավան խնդրի առկայության և նրա իրականացման համար, 1, 1946, գլ. 67-70.

2 Գ. Երևան, Գրքեր, գլ. 70-75.

3 ընդհանուր առմամբ: Գ. Երևան, Վրացական խնդրի առկայության և նրա իրականացման համար, 1, գլ. 223-372.

"არ ამერიკოს". ზუზია ამ რიგის დისკომილაცია ზოგჯერ ძალზე მჭიდროდ დაკავშირებულ ორი სიტყვის ფარგლებშიც კვალს ხორძე, მაგალითად, იმერულ კილოში: არალი ← არ არის.

ღემთიერებად სხვადასხვა რიგის მაგალითები ადასტურებენ იმ ფაქტს, რომ უნაძი სიტყვები გარკვეული დამოუკიდებლობით ხასიათდებიან და, აგრეთვე, იმას, რომ კვალს სხვადასხვა "ბუნებრივი" საბლერუბო მათ გასამიჯნავად. უნის სწორედ ამ ფენდენციას - გამიჯნოს ურთიანდისაგან მისი სტრუქტურული ურთიულები, უძღუნება ნ.ჭრუბეკოის მიძღუნება ბგერის დელიმიტაციური ფუნქციის მესახებ. ნ.ჭრუბეკოი აღნიშნავს, რომ "ყოველ უნაძი იმ ფონოლოგიური საშუალებების გარდა, რომლებიც მნიშვნელობის მქონე ურთიულების (სემეტიების) გამსახვავებლად იმარტებიან, კვალს აგრეთვე რიგი საშუალებანი ამ ურთიულების გასამიჯნავად. ბგერის ეს ორი ფუნქცია - დისკინტიკური და დელიმიტაციური - მკაცრად უნდა განსახვად ურთიანდისაგან"! ნ.ჭრუბეკოი ასევე სასაბლერო სიტყვებს ჰყოფს ფუნქციურად და აფუნქციურად², ურთიუ და ჰფუფურ სიტყვებად³, დამბით და უარყოფით სიტყვებად⁴.

ფუნქციური სიტყვის მაგალითად გამოიგება უნაძი არსებელი დისკინტიკური ჰომოციები, რომლებიც მესაძლებელია მილოდ გარკვეულ ჰომოციადი, კეროოდ, ანლაუტი და აუსლაუტი, სხვა ჰომოციებში კი ისინი ნეიტრალიზაციას განიცდიან. ძლიერ ჰომოციადი მესაძმისი დაძირისძირების მარკირებული ნეერი დისკინტიკური ფუნქციის გარდა დელიმიტაციურ ფუნქციასაც ასრულებს.

---

1 Н.С.Трубенкой, Основы фонологии, стр.299.

2 იქვე, გვ.301-306.

3 იქვე, გვ.306-317.

4 იქვე, გვ.317-321.

აჭონებიაჭურ სასაბჭორო სიგნალებს წარმოადგენენ უკონკრეტო უ-
 ბიკობები ნებღეულო კომბინატორული ვარიატები ისევე ფონეზიკა, რ-
 ბილიყ სხვა უბიკობებიყ ტუბუტება. ასე მატალიყა, იპირურბი უ და
 უ ურბი ფონეზიკ კომბინატორული ვარიატებუ წარმოადგენენ, რადგან უ
 ბესაბებებელი ბიკობი სიყვიის ზეუბი, ბილი უ - ბიკობი ბილენბს
 ბორის. ამრბიყ უ-უ.. რპირისპირება სიყვიყა ბევილებიის ტარასხვა-
 ებბბბ არ ტამობებბ, ამიჭობ ბას არ ეუნებბ რისბინეუბური ჭუნეუბა,
 ლუბი იგი ბელიბიბიყ სიგნალ წარმოადგენს - ჯ-ს ტამობენბ
 სიყვიის ზეუბი ბიბენიბენბს.

აჭონებიაჭური სიგნალის მატალიყა ბიკობება რეპასახელო ჭიუნ-
 რებული მახვილიყ რიგ ენაბი.

ბეობიკობიჭელი მატალიყები ურბეული სიგნალებს წარმოადგენენ.
 ტუბუბს ატრბეეე ჯბუჭური სასაბჭორო სიგნალებიყ, ეს უკანასკნელი
 ისევე ტარასკობებული კომბინეუბბბ (ჭონებიაჭური ან აჭონებიაჭური),
 რბილებიყ ბიკობი რრი სიყვიის (ან ბორბეზიის) საბებბბ ბიკობება
 ებბბბბ და ამრბიყ ბიბენიბენბს ამ საბებბბს არსებობბბ.

ჭონებიაჭური ჯბუჭური სიგნალის მატალიყებიყ: ტრნანეული ბიბებ-
 რბბ ზანბიბენი + ჯ, ნაბლი + ნარნარა, ან უობეე ჭრანეულიყ ბბი-
 რისბიყრი ბბიბენი + მ, იბებბბბბ ბი, ბი, ბი და ა.ბ.

არის აჭონებიაჭური ჯბუჭური სიგნალებიყ: იბებბბბბ ბიბენის ბინ
 ბ ნაბელი, ზანბიბენის ბინ აუსკაუბბი უი - ბბელი, უჭრის ბბბბ ბუ-
 ნეუბბ ბეეეეე: "იბბეე სიყვიის ბბიბენის ბინ", რადგან სიყვიის ჭარ-
 ბლებს ტარბე ეს ბესი აბარ ბილბებებს. ამრბიყ / w i l a : n /-ბი
 (იბებბბ: we learn "ბებე ვსბბებბბ") ბ ნაბელი,
 / w i l a : n /-ბი (იბებბბ: w i l l e a r n "ტამობიბეეებბ, რ-

იმსახურებდნენ") კი - ბნელი. ბნელი და ნახელი ξ ურთი ფონემის კომბინაცორული ვარიანტებში წარმოადგენენ. მათ ამასთანავე გარკვეული დრო-მიტაკიური ფუნქციის აქვთ $V + \xi + V$ პოზიციის. ბნელი ვარიანტის რეალიზაცია ამ პოზიციის სიტყვაში მორის საბეჭადზე მიტანილია.

სინტაქსიკური, ნ. ფუნქციონის მიხედვით, აფონემატური კვანძური სიტყვის განსაკუთრებული სახეობაა.

აქამდე ჩამოთვლილი ყველა სიტყვიანი დადგენილი სიტყვიანი მაგალითი წარმოადგენს. ენაში გვაქვს უარყოფითი დრო-მიტაკიური სიტყვიანი. ასე შეგვიძლია, უარყოფითი ურთი ფონემატური სიტყვიანი იქნება ისეთი ფონემა, რომელიც მხოლოდ სიტყვის (ან მორფემის) შიგნით გვხვდება და ამრიგად მიტანილია იმაზე, რომ აქ საბეჭადი არ არის. უარყოფითი კვანძური ფონემატური სიტყვის მაგალითი შემდეგია: ფონემაში ანლატიკა და აუსლატიკა აკრძალულია განხილვანობის დროს, ამასთანავე სიტყვის ბოლოს შეიძლება გვექნება მხოლოდ ხმოვნები, განხილვანობის კი - n, ξ და s . ამრიგად, ნებისმიერი კომპლექსი განხილვანობისა, რომლის პირველი წევრი არ წარმოადგენს n -ს, ξ -ს ან s -ს, იქნება უარყოფითი კვანძური ფონემატური სიტყვიანი და მიტანილია იმაზე, რომ აქ არ გადის საბეჭადი.

ეს სიტყვის თავში ან ბოლოში რომელიმე ფონემის გარკვეული ვარიანტი გვხვდება მხოლოდ, მაშინ ამავე ფონემის ნებისმიერი სხვა ვარიანტი წარმოადგენს ურთი აფონემატურ უარყოფით სიტყვიანი და აღნიშნავს საბეჭადის არ არსებობას.

უარყოფითი კვანძური აფონემატური სიტყვის მაგალითად გამოგვადინტონისური მიმდევრობა "ნახელი $\xi + V$ ", რომელიც მხოლოდ სიტყვის შიგნით არის შესაძლებელი და ამრიგად საბეჭადის არ არსებობაზე მიგვიჩვენებს.

ასეთმა ძირითადმა ის სასამართლო სიყვარულში, რომლებიც უნაძი მი-
სი სჯერაჯერული ურთულუბის განსახლებადი იხმარება. ჩამ ეტეხემა
ამ სიყვარულის გამოყვანებას სხვადასხვა უნაძი, ნ.ჭრუბელიკი აქრნი-
ნავს, რომ "უნაძი ძალიან განსხვავებულია ურთიანეისაგან სასამართლო
სიყვარულის გამოყვანების მიხედვით. ბოგ უნაძი ეს სიყვარული ძირითა-
დად მიჩვენებაა ძირის საბეჭადე მიუთხედებს, სხვა უნაძი ეს - სიფე-
ვათა ძირის საბეჭადე"¹. პირველი ფიქვის უნაძის მაგალითად ნ.ჭრუბე-
ლიკი ასახელებს გურმანულს, მეორისა ეს - ფინურს. აქრნიველია ისიც,
რომ "არსებობს უნაძი, რომლებიც ხასიანებთან არა მარტო სასამართლო
სიყვარულის მიერე ჩაიქვანობით, არამედ მათი ნაქლები გამოყვანებით,
ჩის გამოყ მიჩვენებაა ან სიფევათა ძირის საბეჭადების ძალიან მიერე პირ-
ველი აჩის ხორე აქრნიველი ურთი გამოველი გუნსის ფარგლებში. ასე-
თი ფიქვის უნაძი მიქველდება ფრანველი, რომელიც ძალიან მიერე მინი-
ველიანს ანიჭებს ნინადაედათი სიფევების (მა მელაბამისად მიჩვენე-
ბის) გამოჩვენას"².

ეს ფრანველი აქვენილოფიის თავისებულებით უნდა იყოს გამოჩ-
ველი. ფრანველში მახვილი აქრნიანებს სიფევებს ჩიჭივი ქვეყნად,
რომლებიყც ყველა ნინამავალი ელებივენი პირველიყვებად გამოიქვევა ხორ-
მი, მაგრამ მათიც მენარჩუნებელია იმის გამო, რომ არ ხეება უნახვი-
ლი მარველები ჩვენსეყთა"³.

როგორც ჩანს, უნაძი გამოჩვენის გენეველიის საპირისპიროდ მიქ-
ველებს მეჩვენის გენეველიებშიც. ამის მაგალითადე შეიძლება დავასა-

---

1 Н.С.Трубецкой, Основы фонологии, стр.321.

2 იქვე, გვ.324.

3 იქვე, გვ.308, შენიღბნა 2.

ხელომ ზრანტულის ლეზონი, ტარჯანნი სანძოჰი სანსკრიტში და სხვ.¹ ამ რიგის მკვლევარებს სუპანტონიკა უხედავია. ურთაო, სწრაფი მთავარიებო-სას სუპანტონიკი ირი მუზიკული სიტყვას შორის ხედას ლეზონი:²

უჩქას ურთი³ რღვერი³ "მამინე შინე მკვერი" ← უჩქას ურთი მღვერი მინიკვა რიპ ლევი³, სპინი⁴ "მეპარტიმეა ტორილი რანიცო" ←

მინიკვა რიპ ლევი სპინი

მინი ლუ³ რღვერი ჰევი³ "მი ზევიკი ნავერი უვირისკვი" ← მინი ლუ³ რღვერი ჰევი³

მინი უვი³ რ³ ს³ "რა არის ეს?" ← მინი უვი³ რ³ ალა?

ამ მკვლევარებში წინამძღვარი სიტყვის ბიოლოგიური ხილვანი იპარ-ტება, იგი მკვლევარის მიმდევრო სიტყვის თავიკოპი ხილვანი და რიგ მუზიკულიებში ატრევილებს მას. ნელი მთავარიებოსას ასევე მკვლევარი ურთიკვილებს ნავერი იხვე ცალ-ცალკე სიტყვებისას მემორიანი ამოსა-ვარი მესიტყვა მკვლევარიკება, რაჟ იმეტი მთავარიებოს, რამე მორსა-რკვიკა ცნობიკვიკებაში ეს ურთიკვილები ადვილი იშლება მათ მემორიკვი-ნელი ურთიკვიკება - სიტყვაკება, მამინე რიკვიკა სიტყვის შიკვინი მორიკვი-მათა სარღვიარტი მკვირსმევიკვი მემორიკვი მორხორი კვილიკვიკები კავი-ნობიკვიკვიკა და მორსარკვიკებას მათი რაშე არ მემორიკვი. მხორიკვი ლევიკვიკვიკვი ანალიკვინი მემორიკვიკვი სიტყვაკვი მორიკვიკვი.

- 1 А.А.Реформатский, К вопросу о фоно-морфологической дельмитации слова, стр.66.
- 2 იხ. ამის შესახებ: მ. ქალაქანი, კრიკის სუპანტიკი უნაში, იკვი, V, მორი-კოსი, 1953.
- 3 სუპანტიკი ურთიკვიკვი, I, ბარსიკვიკვი კილი, კვიკვიკვიკვი მკვი-რიკვიკვი ა. მანიკვიკვი და კ. მორიკვიკვი, მბ., 1939, კვი. 23, 15.
- 4 იკვი.
- 5 იკვი, კვი. 55, 26.
- 6 იკვი, კვი. 56, 29.

არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ ა.რეფორმატსკის, რომ საინტერესოა იქნება ივენიანავლო, ღუ რა სტრუქტურული ურთულეობის საბეჭებები აქონინიწება ეწებში, და ურთინარი საშუალებებში ხდება მათში სხვადასხვა სტრუქტურული ურთულეობის გამიჯვნა ღუ განსხვავებულთ. ეს მიწაუკუეობი უმუოპ მიუთ სინათლეს მოჭყენდა ენობრივი ურთულეობის ურთინრთობის საკიებხს.

ბემოთ განხილული იყო სხვადასხვა ეწებში სიტყვის მთლიანობისა და მისი დამოუკიებებობის ღონეტიკურ-ღონეოლოგიური მახასიაებებები: მახვილი, სინქარმიონიბინი, სიტყვის შიგნით მიბინნარე ღონეტიკური პიროუებში, ეწაში დელიმიტაციური სიტყვების არუებობა. მატრამი მარტო ღონეტიკური საბოში ეურ გამოტება სიტყვის გამიყოფისაღის. ასე მახალითაპ, სინქარმიონიბინის კანონი, რომელიც საბიებო საშუალებას წარმოადგენს დამოუკიებებელი სიტყვის მირღევისსაუან განსამიჯნავაპ, არ გამოტება რთული სიტყვისა და შესიტყვებინს განსახსვავებლაპ. სინქარმიონიბინის ღვალაბრისით არავითარი განსხვავებია არაა უნერული რთული სიტყვის - k'ö'há'z "ქვის სახლი" - და შესიტყვებიას - sokemeletes há'z "მრავალსართულიანი სახლი" - შორის. ატიქსის დარღვისას მრივე კომპლექსი ურთინარი ღვინსებურებას ამიქუანებას - ატიქსისსული ხმოვანი იბსსავსებას მისი შესიბებებელი მიერე კომპონებტი: k'ö'há'z'á'h "ქვის სახლიში", sokemeletes há'z'á'h "მრავალსართულიანი სახლიში". სინქარმიონიბინის საჭუებებზე ეურ დავაბებნთ მორბოვულიში vir'povn'e "ტნილი" რთული სიტყვისა წარმოადგენს ღუ შესიტყვებიას, რამებნადაც არც რთული სიტყვაში და არც შესიტყვებიაში არა აუაუეს მემიხებებებში ს-ს ე-თი შესიქლისა. ურთებებნი, რისი ღესიაც შესიქლითაა, ის არის, რომ povn'e სუტიქსი არაა, სუტიქსიში o-ს რაუ-

ვლარ ე გვაქვებოდა!

ბოგნი ვნის, კურძოპი, მიწველური ვნების, ცალკეული კოლობში სინ-
კარმიონიზმის კანონი საკრძოპი ირღვევა. ბურიათული ვნის აღარულ კოლოში
(ს.კურძულაკი) ерға-ს ნაცვლარ გვაქვს ерға ("მიწვირა")?

მახვილის კრიტიკიზმიც ყოველთვის არ გამოგვება სიტყვებშიც და-
საძგენარ. ინტელსურში, მაგალითად, გვაქვს ისეთი ფორმები: 'devil-
may-care "მადებელარებელი", jack-in-the-pulpit (მეურნა-
რის სახელია), რომლებსაც ურთვე მეტი ძლიერი მახვილი აქვთ, რიხაც
განსხვავებშიან ცალკე სიტყვებისაგან და უახლოვებშიან შესიტყვებას.
მაგრამ სხვა რიგის ნიშნებშიც მიხედვით ინტელსური ვნის სისტემა მათ
სიტყვებშიც რიგებშიც აყვებებს. ასე მაგალითად, devil-may-care რომ
შესიტყვება ყოფილიყო, მაშინ ის "მიწვირა-მიწვირება" ტიპის კონსტრუქ-
ცია იქნებოდა, მას კი ვნაში იგივე ადგილი უჭირავს, რაც მეტსარმაც
სახელია. ამისთანავე, ეს ფორმები მფორმ მელთანს ქმნიან და არ შე-
იძლება მათ შიგნით სხვა სიტყვის ჩასმა. ვერ ვიტყვი: jack-in-
the-little-pulpit, რაც სრულიად დასაძებნი იქნებოდა შესიტყვებაში?

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ურთმანეთისაგან განსხვავებშიან არა
მატრ სხვადასხვა ვნის სიტყვები, არამედ ურთი ვნის სიტყვებიც. ასე
მაგალითად, განსხვავებულ კანონმითიზებებშიც ვქვემდებარებშიან ურთსა
და იმავე ვნაში სრულინიშნულვანნი და დამხმარე სიტყვებიც. რუსული
ვნის ურთმარვლარი ნიშნებებშიც არა აქვთ მახვილი; ბოგურ ნიშნებუ-
ლებში მხარე ურთი მანმეღვნიისაგან შეგებშიან და ეს მანმეღვანი მელ-

1 იხ. К.Е.Майтнянская, Об отграничении слова от части слова, стр.95
2 იხ. Т.А.Бертагаев, О границах слова (на материале монгольских языков). В сборнике: "Морфологическая структура слова в языках различных типов", стр.84-85.
3 იხ. Л.Блумфилд, Язык, стр.190.

ანაპ მიკუეპრეობა მიმდევრო სიტყვას და ა.შ. ლუბა ვტვე ნინდუბუღ-
ბი მიწვემებინასჟან გამოყოფაობინი ხასინაეებინან, რაჟ სიტყვის ჟონბა-
ლური დამოუკიდებლობის ურთ-ურთ ნიშანს ნარჩინაეებენს.

ჟონდვტიური კრიტიკიუმიბი სიტყვის მხორეპ ურთ მხარეს - მის

ბუერინს შეგენილობას იდეალიზინებს და საკბარისი არ არის სიტყ-
ვის დასაეებნაჟ. აუვიღებელი მისი სხვა, უჟრ არსებინი ნიშნებინ
გამოყოფაჟ, რაბეჟ ბეინი გუქონდა საუბარნი. ნინამებბარჟ პარაჟრასინ
მიბანი იყო დაგვსაბუებინა, რიბ სიტყვას, რეჟრეს სტრუქტურელ მელ-
ანს, ჟონდვტი-ჟონდვტიის ლვარსარისინაჟ ახასინაეებს დამოუკიდებლ-
ბა და ამებნაჟ, ადვილია დაეაეებინი ჟონდვტი-ჟონდვტიური კრიტიკი-
უმიბი სხვადასხვა ენებში სიტყვებინს გამოსაყოფაჟ.

X
X X

ბეინიყვანელი ანალიზი გვარჩებუნებს, რიბ სიტყვა ჟიგუქინებს
ენობინი უღუვის გუელა ეონბე: ჟონდვტი-ჟონდვტიინი, მიწყოლი-
აში, სინტაქსა და ექსინოლოგიაში. მისი აევილი ამ დარებში ურბა-
ინი არ არის. სიტყვის შემსწაველი ძირიეეი დარებინა: მიწყოლი
და ექსინოლოგია. მიწყოლი სიტყვას სწავლებს მისი ჟონბინ, სტრუქ-
ტურის ლვარსარისინი; ექსინოლოგია კი სიტყვის მინიშნელობებს შეის-
წავლის. სინტაქსი მესიტყვებაში სიტყვის ჟუნქინას იკვივს, ჟონდვტი-
კაში კი სიტყვის ბუერინი მხარის დამახასინაეებელი ლეინბუქრეებინა
გუარაეებინს ენტრში.

სიტყვას გარკვეული აევილი უკავია ენიბრეჟ ერევიეა ივარქინა-
ბი. მასბე ბეინი ურევილია მიწვება, მასბე მსხვილი - მესიტყვება. ძი-
წინაეეაჟ სიძნელეს არ ნარჩინაეებენს სიტყვის გამოყოფა ამ ერევილებინა-

გან დემოკრატიული წინსვლის უზრუნველყოფის საფუძველზე, მაგრამ არსებობს განსაკუთრებული საფრთხეები, რომელთა კლასიფიკაცია პრაქტიკულ 'ინდივიდუალურ' ხდება. ასეთ სიტუაციებში გვირგვინ ვერ აღუვლით, მაგრამ ისინი, ამასთანავე, სიტყვის გამოყენებაზე ხელს ვერ აკავებენ.

სიტყვა, როგორც უნახველ, წარმოადგენს გარკვეულ სტრუქტურულ მითითებას, რომელიც ამ ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მასზე მიყრდნობის უზრუნველყოფის საფუძველზეა. ეს სტრუქტურული მითითება რომ ნამდვილად არსებობს, ამას მხარს უჭერს და, უფრო მეტიც, ამის არის განმარტებული ის ფაქტი, რომ სიტყვა წარმოადგენს ჩარჩოს ფუნქციონირების უზრუნველყოფის საფუძველზეა. ამრიგად, ფუნქციონირების უზრუნველყოფის საფუძველზეა სიტყვის ფარგლებში შედგენის სიტყვის მორფოლოგიურ-სტრუქტურული უზრუნველყოფისა.

მნიშვნელობის მიხედვით სიტყვის განმარტების საფუძველზეა უზრუნველყოფის საფუძველზეა შედგენის საფუძველზეა ხდება. ზუსტად, აქაც შეიძლება აღგვინიშნა, რომ სიტყვის საფუძველზეა, როგორც კონსტრუქციის საფუძველზეა განსაკუთრებით უზრუნველყოფის საფუძველზეა ხდება. ეს მას განსაკუთრებით მორფოლოგიის საფუძველზეა, რომელიც ან მხოლოდ რეალური მნიშვნელობა აქვს, ან მხოლოდ გრამატიკული. შესაფუძველბის საფუძველზეა განსაკუთრებით კი სიტყვის მხოლოდ ურთი რეალური მნიშვნელობა აქვს. მაგრამ, როგორც ადრე აღვნიშნეთ, ამ წინსვლის საფუძველზეა სიტყვის მკვლევარს ვერ დაუპირისპირებთ სხვა ურთიულებს. ასე მაგალითად, უნაძი გვაქვს მხოლოდ რეალური ან მხოლოდ გრამატიკული მნიშვნელობის მქონე ურთიერთმართი სიტყვები, გარკვეულ სიტყვათა მნიშვნელობა შესაფუძველბის მნიშვნელობას ურთის, შესაფუძველბისავე შეიძლება ქონების მხოლოდ ურთი რეალური მნიშვნელობა ... ამრიგად, მნიშვნელობის მაგალითობა სიტყვის საფუძველზეა ურთი ურთიულებთან აკავშირებს, მისი

ს.ვეციფიკაციის 30 სტრუქტურული, მისი ფორმაცია. ამასვე
გვესმის 2-სტრუქტურული, როგორც ამბობდა, რომ სიტყვა - ესაა ფორ-
მა, რომელიც უნდა უზრუნველყოს მასალიდან იღებს ხან დაკლებს, ხან
30 მიწა!

იმის საბუნებისმიერად, რომ სიტყვისაგანის გამოხატულებით მნიშვნელო-
ბა აქვს მისი სტრუქტურა, მისი ფორმის გამოხატულება რ.მკერდის საფუძველ-
ზე უნდა იქნას: **Глокая кудра штеко буланула оока и
кырмачит докрёнка?** ამ წინადადებაში შეიძლება ურთიერთს რუსული
უნიკოდის რეკონსტრუქციის გრამატიკული გამოხატულება აქვს და მოლაპარაკე
აქვს და გამოხატულება აქ "სიტყვებს" და შეუძლია უკვე გამოხატული დახა-
სნობა მისთვის მათ. ის ფაქტი, რომ უნდა იქნას სიტყვის გამოხატუ-
ლი ფორმის გრამატიკული ფორმა, საშუალებას იძლევა სიტყვის პირ-
ველად გამოხატულება მოხდეს მისი მნიშვნელობისაგან გამოხატულებად.¹ რაც
შეუძლება ასევე ფორმაციის, ფაქტში მოხატულებით შენაარსს, იგი შესაძლე-
ბელია ძალიან მარტივი იყოს და მოხატულებით მნიშვნელობას უზოგადობდა
ან უკვე თავისი სინტაქსი შესაძლებელი შენაარსს უპირდა.

ეს გამოხატულების ნიშნები ურთიერთს, რაც ნაშრომის წინა ნაწილებ-
ში იქვია, შესაძლებელია ჩამოვთვალო სიტყვისაგანის, როგორც სტრუქ-
ტურული მთლიანობისაგანის გამოხატულებით ნიშნები და აღვნიშნოთ, რომ:
სიტყვა არის უნიკოდის, რომლისაგანის გამოხატულებით შესაძლე-
ბა, დახატულება, "ჩასმის შიშობის" არსებობა, გამოხატულება, მის

1 Эд.Сешр, Язык, стр.26.

2 იბ.ამის შესახებ: Л.Успенский, Слово о словах, М.,1957, стр.314
და შემდეგ.

3 იბ.ბ. ფორმის, უარყოფითი უნიკოდის რუსული, მბილი, 1974, გვ.20.

შემაძგენველ ელემენტებს შორის მხოლოდ და მხოლოდ განლაგებნილი დაბრ-
კიდებულები არსებობა, მთლიან-გაფორმებულა, მას აქვს ერთი ძლიერ
რი მახვილი, იგი წარმოადგენს იმ აუცილებელ ფორმას, რომელიც საჭი-
რთა სინტაქსური ურთიერთობების - მარჯვის, შეთანხმების, მიწების -
დასამყარებლად.

ცხადია, ეს არ წარმოადგენს სიტყვის განსაზღვრების ამოწმურად
ფორმულას, რადე მხოლოდ სიტყვის ძირითადი ნიშნების ჩამოხველი და
ამის საფუძველზე სიტყვის დახასიათებელი ურთიერთობები. აქ განხილული
ნიშნები დამახასიათებელია ყველა ენისათვის, ეს ნიშნები განსახვე-
ვებზე სიტყვას სხვა ენობრივი ურთიერთობისაგან. გამოირიცხული არ
არის ცალკეული ნიშნები სხვა ნიშნების არსებობა. უნდა გავიხვალნი-
ნო ურთიერთობა: სიტყვის განსაზღვრებისას აუცილებელია
რამდენიმე ნიშნის (სიტყვის სხვადასხვა განმარტების) აღნიშვნა,
რითაც ის დაუპირისპირდება სხვა ენობრივი ურთიერთობის - მოწმებისა
და შესიტყვებებს.

СЛОВО КАК ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА

Р е з ю м е

Проблема языковых единиц — одна из актуальных проблем современного теоретического языкознания. С ней связано деление языкознания на различные отрасли. В современном языкознании чаще всего выделяют следующие языковые единицы: фонему, морфему, слово и словосочетание.

Фонема представляет собой языковой материал и отличается от остальных единиц тем, что не является носителем лингвистического значения. Остальные же единицы составляют единство звукового материала и языкового значения, но они отличаются друг от друга: морфема — это минимальная значимая единица языка, слово — более сложная конструкция, состоящая из морфем, а крупнейшей лингвистической единицей является словосочетание. Между языковыми единицами устанавливаются определенные иерархические отношения: морфемы составляют слова, слова же — словосочетания.

Морфема сравнительно новое понятие в языкознании. Этот термин внес в науку о языке И.А.Бодуэн де Куртене в 1881 году в своем исследовании "Сравнительная грамматика славянских языков"¹. Понятие морфемы получило всеобщее признание и широкое распространение в современном языкознании. Но следует отметить, что в этот термин /морфема/ разные авторы вкладывают разные значения. Так, напри-

---

¹ И.А. Бодуэн де Куртене, Избранные труды по обзору языкознания, т. I, М., 1963, стр. 182.

мер, по Х.Вандриесу морфема - это любой способ выражения отношений в языке, будь то ударение, или же порядок слов в предложении¹. Морфеме Х.Вандриес противопоставляет семантему - языковой элемент выражающий идеи² т.е. имеющий лексическое значение. В.Скаличке отмечает, что морфема является соединением мельчайших неделимых грамматических единиц, названных им семами³. Однако, обычно морфема употребляется как объединяющий термин для значимых частей слова /корня и аффиксов/. Представители Пражского лингвистического кружка, а также русские ученые: В.М.Жирмунский, А.А.Реформатский, А.И.Смирницкий и другие при определении морфемы исходят из слова и характеризуют ее как часть слова. А в дескриптивной лингвистике морфема определяется без отношения к слову, как минимальная значащая единица языка. Дескриптивисты объявляют морфему основной единицей грамматики и при определении отраслей лингвистики опираются только на нее. Таким образом, морфема в дескриптивной лингвистике вытесняет слово из основных лингвистических понятий.

Предметом настоящего исследования является слово. Казалось бы проблема слова не должна быть связана с особыми трудностями. Реальность слова у говорящих людей не вызывает сомнений, в отличие от морфем, которые выделяются только путем лингвистического анализа. В этом отношении интересно вспомнить пример Эд.Сепира: ему дважды приходилось обучать письму индейцев и оба раза его информанты легко

---

1 Х.Вандриес, Язык. Лингвистическое введение в историю, М., 1937, стр. 76-82.

2 Там же, стр. 77.

3 В.Скаличке, О грамматике венгерского языка. В сборнике: "Пражский лингвистический кружок", М., 1967, стр. 135, 138.

выделяли в тексте слова, но не могли вычленять корневые и грамматические элементы¹.

Слово и в традиционных грамматиках занимало ведущее место: так, например, еще в учении Дионисия Фракийского части речи являлись не чем иным, как классами слов. Большинство языковедов и сегодня считает слово одним из основных понятий языкознания и в своих теориях опирается на него /А.Мейе, Н.С.Трубецкой, И.Важко, Б.Трика, А.Мартине, В.В.Виноградов, В.М.Лирмунский, А.А.Реформатский, А.И.Смирницкий и многие другие/.

Несмотря на это, теоретические вопросы, связанные с сущностью слова, недостаточно разработаны. Одни авторы, обсуждая вопрос лингвистических единиц, обходят слово, не исследуют его, а некоторые языковеды заявляют, что слово не является основной единицей языка. Это имеет свои причины. Одна из них заключается в сложности и многоплановости слова. У слова разные измерения /звучание, структура, значение/, что затрудняет выделение определяющих признаков слова. Кроме того, строение слов в разных языках различно. Поэтому трудно /а порой даже невозможно/ найти общее структурное определение слова, пригодное для всех языков. Может быть поэтому некоторые языковеды оспаривают факт существования слов во всех языках. Они считают, что слова есть в индоевропейских и некоторых других языках, но якобы их нет в таких языках, как языки американских индейцев. Т.Милевский, например, утверждает, что ряд языков американских индейцев /группы На-доне, Тлингит и Хайда, Атабаскские языки, языки Мвйду и Такелме из семьи Пенута, Хопи язык и диалекты Сью/ не имеет слов².

---

1 Эд. Сепир, Язык. Введение в изучение речи, М.-Л., 1934, стр.27-

-28.

2 T. Milewski, The Conception of the Word in the Languages of North American Natives. Lingua Posnaniensis, III, 1951, p. 248-268.

Существует и противоположное мнение, которое считает слово языковой универсалией, так как лингвистика до сих пор не знает языка без слов — языка, в котором не было бы названий отдельных предметов. Слово представляет собой лексико-грамматическую единицу. Его грамматическая структура различна в разных языках. Но чрезмерная сложность структуры в некоторых языках не дает основания противопоставлять эти комплексы словам. Ведь при семантической сложности иных слов мы все же не приравниваем их к предложениям и словосочетаниям, даже если эти слова по значению равняются им¹.

Слово по своему строению и характеру наиболее специфическое явление языка. Слово, — как иногда выражаются фигурально, — язык в миниатюре. Центральное место слова в языке настолько очевидно, что иной раз наряду с научной аргументацией, ставятся "защитить" его и чисто эмоциональными высказываниями типа следующих строк А.А.Реформатского: "Против всех аргументов "худителей" слова, как бы ни были глубокомысленны их соображения, восстает непосредственное ощущение слова и слов в речи, опыты счета слов живно говорящими и, наконец, здравый смысл. Если бы слова в языке не было, то вряд ли бы от Иованне впостола и до Шекспира и от Секста Эмпирика до Гумидева и Смирницкого так отчетливо говорили бы о слове"².

---

1 J. Krámský, *The Word as a Linguistic Unit*, The Hague - Paris, 1969, p. 75-76.

2 А.А.Реформатский, К вопросу о фоно-морфологической делимитации слова. В сб.: "Морфологическая структура слов в языках различных типов", М.-Л., 1963, стр. 62.

В настоящем исследовании рассматриваются разные теоретические вопросы, связанные с проблемой слова. В первой главе анализируются теории слова, вторая глава посвящена вопросу научного определения слова, в третьей, заключительной, главе дана попытка позитивно охарактеризовать слово с разных точек зрения, а именно, с лексической, морфологической, синтаксической и фонетико-фонологической, выяснить существенные и наиболее важные признаки слова, отличающие его от морфем и словосочетаний, и найти правильный путь для определения слова.

Г л а в а I. ТЕОРИИ СЛОВА

Теории слова можно разделить на две основные группы:

1. Теории, которые считают слово основной единицей языка ;
2. Теории, которые отрицают слово как основную единицу языка.

Слово как основная единица языка встречается у многих авторов. При толковании сущности слова у разных авторов много общего, это естественно, так как одинаковое освещение основных вопросов имеет большую традицию /и восходит к древним грамматикам/.

В русской языковедческой традиции слово искони занимало центральное место. Так, слово считалось основной единицей языка в трудах А.А.Потебни¹, Ф.Ф.Фортунатова², А.М.Пешковского³,

---

¹ А.А.Потебня, Из записок по русской грамматике, I-II, М., 1958.

² Ф.Ф.Фортунатов, Избранные труды, т.I, М., 1956.

³ А.М.Пешковский, "Слово". "Слово отдельное". Литературная энциклопедия /Словарь литературных терминов/, т.II, издательство Л.Д.Френкель, М.-Л., 1925.

Д.И.Ушкова¹, Д.И.Кудрявского², В.К.Поржезинского³, А.И.Томсона⁴ и других. Особый интерес представляют статьи А.М.Пешковского "Слово" и "Слово отдельное", которые он написал для "Литературной энциклопедии". А.М.Пешковский в этих работах рассмотрел следующие вопросы, связанные с проблемой слова: различие слова от его значащих частей /морфем/, различие слов и словосочетаний, проблеме тождества слова и отдельности слова. При решении проблемы слова А.М.Пешковский исходит из своей лингвистической теории - он все языковые единицы приравнивает друг к другу и объявляет их синтаксическими единствами, разницу между которыми он видит только в степени их сложности.

Согласно теории А.М.Пешковского в грамматике ведущую роль играет синтаксис, морфология целиком зависит от синтаксиса, хотя "можно сохранить за ней, - пишет А.М.Пешковский, - звание и отдельными синтаксическими формами"⁵. Но при таком разделении труда "не доля морфологии остаются... только звуки"⁶. А единицы, оставленные из этих звуков, могут быть различными по своему объему и сложности. Эти единицы, или же "значащие члены речи", по терминологии А.М.Пешковского, он распределяет в порядке убывающей сложности следующим образом: речь - фраза - предложение -

---

1 Д.И.Ушкова, Краткое введение в науку о языке, М., 1929.

2 Д.И.Кудрявский, Введение в языковедение, Юрьев, 1912.

3 В.Поржезинский, Введение в языковедение, М., 1913.

4 А.И.Томсон, Общее языковедение, Одесса, 1910.

5 А.М.Пешковский, "Синтаксис". Литературная энциклопедия, т.П, М.-Л., 1925, стр. 801.

6 Там же.

- слово - корень или аффикс. По мнению А.М.Пешковского, между ними нет принципиальной разницы, каждый из них можно охарактеризовать, как синтагму /значущий член речи, по терминологии А.М.Пешковского/ такой-то степени.

Как видно из вышесказанного, вместо того, чтобы найти специфические признаки слова, А.М.Пешковский приравнял его к другим языковым единицам.

Заслуга А.М.Пешковского состоит в том, что он поставил все основные вопросы проблемы слова. Это все те вопросы, вокруг которых до сих пор ведутся споры. Разные языковеды различно интерпретируют их и делают разные заключения, но круг вопросов остается в основном неизменным, в этом нас убеждает ознакомление с теориями других авторов.

Далее в настоящей работе анализируются воззрения В.В.Виноградова¹, А.И.Смирницкого², В.М.Жирмунского³, А.А.Реформатского⁴, Х.Вендриеса⁵, Эд. Сепира⁶, О.Есперсена⁷, И.Кремского⁸ и других.

---

1 В.В.Виноградов, Русский язык. Грамматическое учение о слове, М.-Л., 1946. В.В.Виноградов, Современный русский язык, М., 1938.

2 А.И.Смирницкий, К вопросу о слове /проблема "отдельности слова"/. В сборнике: "Вопросы теории и истории языка в свете трудов И.В.Сталина по языкознанию", М., 1952.

А.И.Смирницкий, К вопросу о слове /проблема "тождества слова"/. Труды Института языкознания АН СССР, т.12, М.-Л., 1954.

3 В.М.Жирмунский, О границах слова. В сборнике: "Морфологическая структура слова в языках различных типов", М.-Л., 1963.

4 А.А.Реформатский, К вопросу о фоно-морфологической делимитации слова.

5 Х.Вендриес, Язык.

6 Эд. Сепир, Язык.

7 О. Есперсен, Философия грамматики, М., 1958.

8 J. Krámský, The Word as a Linguistic Unit.

В своих теориях вышеназванные авторы сходятся в следующем: Слово – основная единица языка. Оно имеет большое значение для всех сфер языка. Необходимо найти научное определение этой единицы, что не так-то легко. Причины трудности заключаются в следующем: в разных языках слова различны по своей структуре, в одном и том же языке тоже имеются слова различных типов. Кроме того встречаются переходные случаи, что затрудняет разграничение слова, с одной стороны, от морфемы, а с другой – от словосочетания. В своих теориях вышеназванные авторы, стараясь преодолеть эти трудности, предлагают разные критерии для слова, проверяют ранее предложенные критерии на материале разных языков и ищут формулу дефиниции слова или, по крайней мере, правильный путь к такой дефиниции.

Трудности, связанные с проблемой слова, а в основном методологические соображения обусловили отрицание слова как основной лингвистической единицы у ряда языковедов. Теории, которые отрицают слово как основную единицу языка, со своей стороны, можно разделить на две группы. Первую группу составляют теории авторов, которые рассматривают проблему слова на фоне дихотомии: язык и речь. Это Ф. де Соссюр¹ и его последователи Ш. Балли², А. Семе³, А. Гардинер⁴.

---

1 Ф. де Соссюр, Курс общей лингвистики, М., 1933.

2 Ш. Балли, Общая лингвистика и вопросы французского языка, М., 1955.

3 A. Sechehaye, *Essai sur la structure logique de la phrase*, Paris, 1926.

А. Семе, Три Соссюровские лингвистики. В книге: В. А. Звегинцев, История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях, ч. II, М., 1965.

4 A. Gardiner, *The Theory of Speech and Language*, Oxford, 1963 (1 ed. 1932)
А. Гардинер, Различие между "речью" и "языком". В книге: В. А. Звегинцев, История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях, ч. II.

Ф. де Соссюр считает, что понятие слова несовместимо с нашим представлением о конкретной единице языка и поэтому не в слове следует искать конкретную единицу языка¹.

"Представляется вообще чрезвычайно трудным, - пишет он, - выяснить в звуковой цепи взаимодействие встречающихся в ней единиц и установить, какими конкретными элементами оперирует язык"².

Это заключение вытекает из соссюровского понимания языка. По Ф. де Соссюру язык - это абстрактная система, для которой не имеет значения что представляют собой ее элементы.

А.Гардинер и А.Семе разделяют соссюровское противопоставление языку и речи. Но, в отличие от Ф. де Соссюра, отдают предпочтение речи. Поэтому они в первую очередь анализируют речь и ее основную единицу - словосочетание, но не дают анализа слова как единицы языка.

Вопрос о месте слова в языке рассматривает Ш.Белли. По его мнению, язык - это абстракция и слова, как единицы этой абстрактной системы, также представляют собой абстрактные, нереальные величины. При превращении в реальные величины, т.е. при переходе из языка в речь, они уже не совпадают с тем, что обычно называется "словом". Поэтому, по мнению Ш.Белли, слово "это одно из наиболее двусмысленных понятий, которые встречаются в языкознании"³. Не

---

1 Ф. де Соссюр, Курс общей лингвистики, стр. 107.

2 Там же, стр. 107-108.

3 Ш.Белли, Общая лингвистика и вопросы французского языка, стр. 315.

этой основой Ш. Балли требует: "необходимо освободиться от неопределенного понятия слова"¹.

В специальной литературе не раз отмечалась несостоятельность противопоставления языка и речи, так как язык и речь представляют собой не два самостоятельных объекта, а две стороны единого целого. Следовательно фразы (словосочетание) и слово являются разными по объему и структуре единицами этого единого объекта. До сих пор никому не удавалось отделить эти единицы друг от друга и изучать их в разных науках.

Во вторую группу входят теории, в которых отрицание слова связано с выдвинутым на первый план понятием морфемы. Так, например, Л. В. Щерба в одной из своих поздних работ слово не считает лингвистической единицей на основании того, что это вторичное понятие - с семасиологической точки зрения оно является производным от предложения, с грамматической же точки зрения определяется на основании морфемы. Слово - это семасиологическая единица, которая состоит из одной или нескольких морфем².

Выдвижение морфемы на первый план характерно для современного языкознания. Однако, это не всегда влечет за собой отрицание слова. Так например, этого не случилось у представителей Пражского лингвистического кружка: Н. С. Трубоцкого, Б. Трнки, А. Мартине, Й. Вахечека, И. Крамского и других, ни у русских языковедов: А. А. Реформатского, А. И. Смирницкого, В. Ж. Жирмунского и других.³ В теориях вышеназванных авторов фигурируют как слово, так и морфема. Причем, эта последняя определяется на основании слова, как ее значащая часть.

---

¹ Ш. Балли, Общая лингвистика и вопросы французского языка, стр. 317.
² Л. В. Щерба, О дальних неделимых единицах языка /из лингвистического наследия Л. В. Щербы/, вопросы языкознания, 1962, № 2, стр. 100.

Иначе обстоит дело в дескриптивной лингвистике. Здесь мы видим попытку вычеркнуть слово из основных единиц языка и заменить ее другой единицей - морфемой.

Дескриптивная лингвистика поставила своей задачей научное описание языков. Для этого необходимо было разработать теоретические принципы описания. Такая необходимость была вызвана, с одной стороны, пренебрежительным отношением к описанию на протяжении ряда лет. Как известно, младограмматики не считали описание наукой, научным могло быть по их мнению, только историческое изучение предмета¹. Необходимость установления научных принципов описания была вызвана и спецификой объекта дескриптивной лингвистики - языками американских индейцев. Таким образом, по словам Э.Харриса перед дескриптивистами стояла следующая задача: найти "объективные и формально описуемые операции"² и разработать соответствующие понятия.

Первую попытку формализации лингвистического описания мы встречаем у Л.Блумфилда³ - одного из основоположников дескриптивного направления. У Л.Блумфилда уже намечается тенденция заменить слово другой языковой единицей - морфемой. В его теории морфема определяется без отношения к слову, просто как минимальная значащая единица языка. Она представляет собой основную единицу языка и грамматика определяется при ее помощи. Даже словарь языка это не что иное, как список морфем.

---

1 См., напр.: Г.Павль, Принципы истории языка, М., 1960, стр. 42-43.

2 F. S. Harris, *Papers in Structural and Transformational Grammar*, Dordrecht - Holland, 1970, p. 68.

3 Л. Блумфилд, Язык, М., 1968.

Л.Блумфилд, Ряд постулатов для науки о языке. В книге В.А.Звегинцев, История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях, ч. II, М., 1965.

Такое преувеличение роли морфемы одинаково характерно для всех представителей дескриптивной лингвистики. В этом нас убеждает анализ воззрений представителей дескриптивной лингвистики: Ю. Нейды¹, Ч. Хоккета², Г. Глисона³, Г. Трейгера⁴, Э. Харриса⁵ и других. Однако место слова в теориях разных авторов неодинаково. Так, например, несмотря на то, что морфема занимает ведущее место в лингвистической теории Л. Блумфилда, он не совсем обходит вопрос слова. Более того, Л. Блумфилд даже дает дефиницию слова: слово это минимальная свободная форма, наличием которой в языках обусловлено деление грамматики на морфологию и синтаксис.

По первому изданию "Морфологии" Ю. Нейды /1946 г./ эта отрасль грамматики /морфология/ занимается анализом слов. Дефиниции слова посвящается отдельная глава. Во втором же, переработанном издании /1949 г./ "слово" осталось только в названии книги: "Морфология: дескриптивный анализ слов", в книге же оно

-
- 1 E. Nida, *Morphology: the Descriptive Analysis of Words*, Ann Arbor, 1946.
E. Nida, *Morphology: the Descriptive Analysis of Words*, Ann Arbor, 1949 (2nd printing 1953).
  - 2 Ch. F. Hockett, *Two Models of Grammatical Description*. "Word", 1954.
Ch. F. Hockett, *A Course in Modern Linguistics*, N. Y., 1958 (5th printing 1963).
Ch. F. Hockett, *Linguistic Elements and their Relations*. "Language", 1961, v. 37, #1.
  - 3 Г. Глисон, *Введение в дескриптивную лингвистику*, М., 1959.
  - 4 G. Trager, *The Field of Linguistics*. *Studies of Linguistics: Occasional papers*, 1942.
  - 5 Z. S. Harris, *Papers in Structural and Transformational Linguistics*.
Z. S. Harris, *Methods in Structural Linguistics*, Chicago, 1954 (2nd impression 1955).
Z. S. Harris, *String Analysis of Sentence Structure*. *Papers on Formal Linguistics*, 1, Moulton, The Hague, 1962.

уже не фигурирует как основная единица морфологии. Ю.Найда лишь предупреждает нас, что в данной книге "слово" употребляется в традиционном значении и ничего больше не говорит о нем. В книге говорится только о морфемах и их ранжировках, рассматриваются и морфологические структуры. Может это и есть слова? Но нет, Ю.Найда объявляет, что "слово" не является эквивалентом морфологической структуры. О слове речь заходит только один раз, когда Ю.Найда высказывает свои соображения по вопросу распределения интервалов между графемами в письменном языке.

Такая эволюция во взглядах Ю.Найды не случайна. Для теории дескриптивной лингвистики, которая пыталась описать язык только лишь на основании морфем и их ранжировок и достигнуть тем самым максимальной формализации описания, противоречивым было привнесение в лингвистический анализ еще одной единицы - слова и причисление ее к основным единицам языка. Второе издание "Морфологии" Ю.Найды представляет уже более последовательный пример распространенной в дескриптивной лингвистике модели описания языка. Ч.Хоккет такую модель охарактеризовал как "единицу и ранжировку"¹. У Ч.Хоккета говорится и о другой модели - "единице и процессе", это модель Ф.Босса и Эд. Сепира и их последователей. Однако Ч.Хоккет справедливо отмечает, что этими двумя моделями не исчерпываются типы разных лингвистических теорий. Так например, существует еще модель "слово и парадигма" - это модель традиционной грамматики. Как видно с первого же взгляда, единицей этой модели являлось слово, тогда как единицами вышеуказанных двух моделей являются морфемы.

---

1 Ch. F. Hockett, Two Models of Grammatical Description.

Модель самого Ч.Хоккета^I тоже представляет собой в основном "единицу и аранжировку". Хотя Ч.Хоккет говорит и о слове, пытаюсь внести ясность в этот термин. Он противопоставляет слово идиеме, лексеме и минимальной свободной форме. Но надо отметить, что эти термины в употреблении У.Хоккета еще более неясны, чем термин слово. Таким образом, вместо того чтобы внести ясность в этот вопрос, У.Хоккет более запутал его.

Самым последовательным "противником" слове является З.Харрис, который в своей статье "От морфемы до высказывания", заявляет, что метод описанный им, не признает никаких других элементов, кроме морфем². Эта статья была опубликована в журнале "Language" в 1946 году, в 1951 же году вышел фундаментальный труд З.Харриса: "Методы структурной лингвистики". Эта книга, по словам самого автора, представляет собой анализ тех операции, которые проводятся языковедом во время исследований³. При анализе этих процедур З.Харрис исходит из деления лингвистики только на фонологию и морфологию. Причем последняя представляет собой учение о морфемах и их аранжировках. Стира границ между морфологией и синтаксисом, которые обычно выделяются на основании противопоставления слов и словосочетаний. Но удается ли З.Харрису или другим дескриптивистам

I См. Ch.F.Hockett, A Course in Modern Linguistics.

2 Z.S.Harris, Papers in Structural and Transformational Linguistics, p.100-11

3 Z.S.Harris, Methods in Structural Linguistics, p.1

обойти слово и провести анализ языка без обращения к нему? Нет, не удастся. На деле слово подразумевается каждым из дескриптивистов¹.

Можно привести такой пример: Г. Гилсон при определении отраслей грамматики говорит, что морфология — это "описание более тесно связанных соединений морфем, то есть, грубо говоря, того, что обычно называется "словами", а синтаксис — описание более крупных соединений включающих в качестве основных единиц соединения, охарактеризованные при определении морфологии языка"². Или же аналогичное определение Г. Трайгера: для многих языков удобно описать иерархизированные определенные виды морфем на одном уровне, а затем описать эти ранее описанные иерархизированные с другими морфемами, которые не вошли в первое описание. Первый уровень — это морфология, второй — синтаксис³.

Нетрудно догадаться, что оба вышеизложенных автора подразумевают слово под объектом морфологии, хотя и набегавт употреблять этот термин.

Таким образом, дескриптивистам не удается обойти слово. Как справедливо отмечается в специальной литературе: "декларативное признание морфемы в качестве основной единицы языка не мешало дескриптивистам имплицитно исходить, особенно в исследовательской методике, именно из понятия слова, обычно

---

1 Интересно отметить, что Ж. Харрис в одной из более поздних своих работ /String Analysis of Sentence Structure/ объявил слова релевантными как структурные единицы составляющие предложение.

2 Г. Гилсон, Введение в дескриптивную лингвистику, стр. 99.

3 G. Trager, The Field of Linguistics, p. 5.

терминологически вулгаризованного"¹.

Такого рода "вуалью" для слова используются термины "выражение, высказывание". Они двусмысленны, обозначает то слово, то словосочетание, что дает возможность дескриптивистам формально обходиться без термина "слово".

Следовательно, можно заключить, что ни противопоставление языка и речи, ни выделение морфемы на первый план, не дает реальной основу для исключения слова, как основной единицы языка, из лингвистического анализа. Да и как видно из вышесказанного, на деле никому не удавалось обойти слово при изучении языка.

Г л а в а П. ОПРЕДЕЛЕНИЕ СЛОВА

Вторая глава посвящена определению слова. Естественно, что этот вопрос не ставится теми авторами, которые не считают слово основной единицей языка /Ф. де Соссюр, Ш.Белли, В.Харрис и другие/. Но и некоторые из языковедов, причисляющих слово к основным лингвистическим единицам, отрицают возможность его определения, мотивируя это тем, что слово является простым, исходным понятием не поддающимся полному и точному научному определению².

---

1 Г.А.Длимов, Фонема и морфема, М., 1967, стр. 56.

2 См. напр., М.П.Петерсон, Русский язык. Пособие для преподавателей, М. - Л., 1925, стр. 23.

Но большинство языковедов, отмечая трудности определения слова, все же считает возможным найти его общую дефиницию. Таких дефиниций очень много, что дает повод для распространенной среди лингвистов шутки: сколько языковедов — столько и определений слова. В самом деле, в языковедческой литературе имеются определения слова, которые не признаются ни кем, кроме их авторов.

В настоящей работе выделены три типа определений слова:

а/ слишком общие определения, в которых не отражаются существенные признаки слова;

б/ определения, опирающиеся только на фонетические, морфологические, синтаксические или семасиологические признаки слова;

в/ определения, основывающиеся на реальных признаках слова.

Примером определения первого типа является известная формула А.Мейе: "Слово есть результат связи определенного значения с определенным комплексом звуков, способным к определенному грамматическому употреблению"¹. В этой дефиниции отмечается только тот факт, что слово это определенная единица языка, имеющая определенные грамматические признаки, но ничего не сказано об этих конкретных признаках слова.

Примерно такая же формулировка В.М.Жирмунского, которую он назвал рабочей гипотезой, а не определенным словом: "слово есть кратчайшая единица языка, самостоятельная по своему значению и форме"².

---

1 A.Meillet, Sur la méthode de la grammaire comparée. Revue de métaphysique et de morale, Paris, 1913, p. 11.

2 В.М.Жирмунский, О границах слова, стр. 7.

Как видно из сказанного, языковеды первой группы дают слишком общие и неисчерпывающие определения слова. Это, видимо, вывлекно тем обстоятельством, что структура слов в различных языках очень разнообразна, хотя основные признаки слова присущи всем языкам.

Что касается определений второго типа, то для примера можно назвать формулировку Ч.Хокетта: слово это "любой сегмент предложения ограниченный следующими одна за другой точками, на которых можно сделать паузу"¹. Ч.Хокетт пытается дать определение слова на основании чисто фонетических критериев, без обращения к другим сторонам слова.

Общезвестно определение Л.Блумфилда: слово является минимальной свободной формой². Это одна из наиболее удачных формул, но и она имеет свои недостатки. Как правильно отмечает Ю.Ниде только на основании приведенного определения Л.Блумфилда, без обращения к фонологическому критерию, невозможно правильно установить все слова³.

Как известно, слова объединяются в словосочетания. В лингвистике встречается попытка определить слово как предельный минимум предложения⁴. Слово в самом деле является составляющим

---

1 Ch.F.Hockett, A Course in Modern Linguistics, p.167.

2 Л.Блумфилд, Язык, стр. 187.

3 E.Nida, Morphology: the Descriptive Analysis of Words, 1946, p. 149 - 150.

4 Л.В.Щерба, О дальние неделимых единицах языка, стр. 100.

Эд.Сепир, Язык, стр. 28.

E.Setälä, Le mot. Journal de Société finno-ougrienne, XLIII, 1932, p.21-22.

единицами предложения, но это только один из признаков слова и поэтому такая характеристика тоже является неполной.

Честь языковедов при определении слова опирается только на его свойство отражать предметы и явления внешнего мира¹, имея в виду то обстоятельство, что слово имеет значение. Но невозможно охарактеризовать слово только на этом основании, ничего не сказав о других его сторонах, в особенности его грамматической форме, без которой немислимо слово .

наиболее полными являются определения третьего типа, в которых авторы пытаются охарактеризовать слово с разных точек зрения. Так например, представитель Пражского лингвистического кружка И.Крамский свое исследование о слове завершает его определением, согласно которому: "Словом является минимальная независимая единица языка, которая указывает на определенное явление экстралингвистической реальности или же на отношения между этими явлениями и характеризуется определенными формальными признаками /акустическими, морфемическими/ или фактически /как независимый компонент контекста/ или потенциально /как единица лексического уровня/"².

Пряда, само это определение И.Крамского можно считать только попыткой охарактеризовать все аспекты слова, так как в нем ничего не сказано о формальных признаках слова, которые

---

1 Р.А.Будагов, Введение в науку о языке, М., 1956, стр. 8.

Д.А.Булаховский, Введение в языкознание, ч.П, М., 1953, стр.32.

2 J.Krámský, The Word as a Linguistic Unit, p.67.

отличает его от других единиц языка.

Анализ и сопоставление названных трех типов определений слова убеждают нас в том, что поиски следует вести в третьем направлении. Поскольку слово представляет собой многоплановую единицу языка, определение должно по возможности полно отражать все измерения слова. Это сложная задача. Как было отмечено выше, трудность ее решения заключается в том, что слова разных языков отличаются друг от друга, даже в одном языке имеются слова различных типов. Более того, слово является одной из исходных единиц лингвистики. А для науки, как известно, особую трудность представляет определение ее исходных понятий, не которых выдвигается все научное здание.

Г л а в а Ш. СЛОВО В ЯЗЫКОВОЙ СИСТЕМЕ

В третьей главе дается попытка охарактеризовать слово с точки зрения лексикологии, морфологии, синтаксиса и фонетики-фонологии, и выделить признаки, отличающие слово от других языковых единиц.

Лексикология изучает значение слова, что является одним из его существенных признаков. Но значение имеют и другие единицы языка /морфемы, словосочетания/ и поэтому необходимо разграничить слово от других лингвистических единиц с этой точки зрения. Слово как конструкция может иметь одновременно и лексическое и грамматическое значение, тогда как морфемы выражают или только лексическое, или же только грамматическое содержание. А в отличие от словосочетания слово имеет только одно лексическое значение. Но на основании этих признаков не всегда удается отличить слово от других единиц. Так например, в языке

есть слова, имеющие только лексическое или только грамматическое значение - это одноморфемные слова, которые внешне совпадают с морфемами; с другой стороны, значения глаголов синтетических и полисинтетических языков близки значениям словосочетаний других языков /так, например, ср.: абхазский глагол $\eta\text{-}\text{მ}\text{-}\text{ჟ}\text{-}\text{ს}\text{-}\text{გ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}$, что означает: "как же я не заставляю тебя сделать это", с любым глаголом русского языка/; кроме того и у словосочетания может быть только одно лексическое значение, а в сложных словах часто выделяются два лексических значения /напр., русск.: седобородый, черногривый; груз.: $\text{ღ}\text{-}\text{უ}\text{-}\text{ბ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}$ "синеокий", $\text{ხ}\text{-}\text{უ}\text{-}\text{ბ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}\text{-}\text{ე}\text{-}\text{ბ}$ "пятиконечный"/.

Таким образом, по признаку значения слово приближается к другим единицам языка, его специфика же заключается в его форме, структуре. Вероятно, это имел в виду Эд. Сепир, когда говорил, что "слово это только форма, есть нечто определенным образом оформленное, берущее то побольше, то поменьше из концептуального материала всей мысли в целом в зависимости от "духа" данного языка"¹.

В качестве иллюстрации важности критерия формы, структуры, для характеристики слова подойдет известный пример Л.В.Щербы: $\text{Г}\text{-}\text{л}\text{-}\text{о}\text{-}\text{в}\text{-}\text{к}\text{-}\text{я}\text{-}\text{к}\text{-}\text{у}\text{-}\text{а}\text{-}\text{д}\text{-}\text{р}\text{-}\text{е}\text{-}\text{ш}\text{-}\text{т}\text{-}\text{е}\text{-}\text{к}\text{-}\text{о}\text{-}\text{б}\text{-}\text{у}\text{-}\text{д}\text{-}\text{л}\text{-}\text{я}\text{-}\text{н}\text{-}\text{у}\text{-}\text{л}\text{-}\text{е}\text{-}\text{б}\text{-}\text{о}\text{-}\text{к}\text{-}\text{р}\text{-}\text{е}\text{-}\text{и}\text{-}\text{к}\text{-}\text{у}\text{-}\text{р}\text{-}\text{д}\text{-}\text{я}\text{-}\text{ч}\text{-}\text{ит}\text{-}\text{б}\text{-}\text{о}\text{-}\text{к}\text{-}\text{р}\text{-}\text{е}\text{-}\text{н}\text{-}\text{к}\text{-}\text{е}$. Единицы этого "предложения" оформлены по правилам русской грамматики и говорящие легко выделяют здесь "слова", и могут даже дать им определенную характеристику. Наличие в языке фонетико-грамматической формы слова дает нам возможность первичного вычленения

---

¹ Эд. Сепир, Язык, стр. 26.

слова без обращения к значению¹. Что касается содержания заключенного в этой форме, то оно может быть и простым как морфеме, и сложным как словосочетание.

Структуру слова изучает морфология. Слово для морфологии является крупнейшей единицей, конструкцией, на основе анализа которой выделяются минимальные единицы морфологии - морфемы.

Функцию слова в словосочетании изучает синтаксис. Для синтаксиса слово является минимальной единицей, выделенной на основе анализа крупнейшей языковой единицы - словосочетания.

С точки зрения морфологии цельность слова обусловлена тесной связью между его компонентами, непроницаемостью конструкции слова. По этому признаку слово противопоставляется синтаксическим конструкциям - словосочетаниям: внутри слова нельзя вставить другие слова, что вполне естественно для словосочетания. Ср.: რკობილი გზა и რკობილი "железная дорога". Можно сказать რკობილი სარკი გზა, но нельзя сказать რკობილი-სარკი-გზა. Первое пример словосочетания, второе же - сложное слово.

Количество возможных составляющих слова-морфем неодинаково в разных языках, но в отличие от внешних границ слова, где число включений бесконечно, число возможных включений внутри слова всегда ограничено /конечно/². Признак существования такого "максимума включений" внутри слова является очень важным признаком для определения границ слова.

---

1 Б.Почхуа, Лексикология грузинского языка, Тб., 1974 /на груз. яз./, стр. 20.

2 См.: Josef H. Greenberg, Essays in Linguistics, Chicago, 1957, p. 30.

Кроме того порядок следования составляющих слова строго определен. Мы говорим *form-al-ize* "оформлять, придавать определенную форму", а не: *al-form-ize* или *ize-form-al*. На этом признаке слова основывается учение о рангах в дескриптивной лингвистике¹. Хотя, нужно отметить, что в агглютинативных языках бывают случаи и некоторой свободы распределения составляющих слова, так напр. в турецком можно сказать и *sevmişlerdir* и *sevmişler* "они любили". Но во всех языках соблюдается основная закономерность — деривационные морфемы составляют внутренний класс морфем, а реляционные — внешний. Именно реляционные аффиксы представляют собой терминальные элементы, отмечающие законченность конструкции слова. Поэтому в специальной литературе для терминальной морфемы флективных языков употребляют отдельный термин: окончание в отличие от суффикса, ср. в англ. *ending* и *suffix*.

В грузинском языке терминальными морфемами являются падежные окончания для имен, и аффиксы времени, лица и числа для глаголов.

Когда, по каким либо, скажем, фонетическим причинам, терминальная морфема не представлена в слове в звуковом облике, то в таких случаях исследователи вносят понятие нулевой морфемы. Нулевая морфема ставится на место терминального форманта и тем самым заканчивает конструкцию. Появление нулевой морфемы в лингвистическом анализе обусловлено противопоставлением морфемы и слова. Морфема, — как отмечено выше, — это простейшая значащая единица языка, она является частью слова и не употребляется незави-

---

¹ См.: Г. Глисон, Введение в дескриптивную лингвистику, стр. 163 и далее.

симо от него. Слово же независимая конструкция, составленная из морфем, слово - это свободная форма. Одноморфемное слово является частным примером слова и прибавление к нему нулевого форманта указывает на то, что в данном случае мы имеем дело со словом, а не с его омонимичной морфемой, которая является связанной формой.

Таким образом, "законченность" слова указывает на его независимость.

Необходимо помнить, что между составляющими слова устанавливаются только лишь отношения порядка, тогда как между составляющими словосочетания имеют место синтаксические отношения - управление, согласование, примыкание. На этом основании и предлоги русского языка можно было бы причислить к словам, хотя по ряду признаков они сильно отличаются от "типичных" слов. Предлог управляет падежом существительных /ср.: с крыши, с полки, с плиты; на крышу, на полку, на плиту; от крыши, от полки, от плиты и т.д./, следовательно в этих примерах мы имеем дело со словосочетаниями, а не морфологическими конструкциями.

С точки зрения синтаксиса слово отличается от словосочетания цельнооформленностью¹. Ср. напр. $\text{лүрүт-и } \text{күе-и}$ "синяя шапка", лүрүткүе-и "в синей шапке", синяя борода, синебородый, лат. *res publica, res pública...*, и англ. *republic*, фр. *république*².

---

1 А.И.Смирницкий, К вопросу о слове / проблема "отдельности слова"/, стр. 202.

2 О.Еслерсен, Философия грамматики, стр. 104.

И, наконец, структурная цельность слова подтверждается и данными фонетики-фонологии. Фонетическими /фонологическими/ критериями цельности слов являются: в индоевропейских языках - ударение, в тюркских языках - сингармонизм. На независимость слова указывает и тот факт, что слово в большинстве случаев является рамкой для действия фонетических процессов. Так, например, диссимиляция двух "r" в грузинском языке осуществляется в границах слова. Ср.: არაბული ← არაბული "аравейский" и არ აბული "не спутать бы", არაბული ← არაბული "аравский" и არ აბრება "не дел мне возможность позаботиться". Умлаут в сванском тоже ограничивается рамками слова, ср.: დედა "Давид", სედი "обед" и დედა "девушка готовится"; в последнем примере гласная "i" второго слова не вызывает изменений в гласной "a" предшествующего слова.

Примеры такого рода подтверждают существование в языках "естественных" границ слова. Именно этой тенденции языка - разграничивать свои структурные единицы друг от друга - посвящено учение Н.С.Трубецкого о демилитационной функции фонемы¹.

В большинстве случаев особой трудности не представляет выделение слова от других языковых единиц на основании совокупности перечисленных признаков. Однако есть в языке и переходные случаи, которые не поддаются классификации. Примером такого переходного факта в языке часто приводят следующие формы: никто и ни к кому, ни о ком. Что же это такое, разные формы одного слова или же типы словосочетаний?

---

¹ См.: Н.С.Трубецкой, Основы фонологии.

Можно привести и другой пример. В грузинском языке частицы не употребляются отдельно, но, в отличие от морфем, присоединяются к законченной конструкции слова, оформленной терминальным аффиксом: ჰაღ-ი-ც, ჰაღ-და-ც, ჰარე-რე, где ჰაღ-, ჰარ- представляют собой корни этих слов, -ი, -და - суффиксы падежей, а ც и რე - частицы. В древнегрузинском частицы включались внутрь глагола, между превербом и основой, напр. ჰა-ბაა-ვარე, где ბაა является такой частицей включенной в глагольную форму ჰააარე. В современном грузинском языке такие формы не встречаются. По установленным нормам орфографии частицы в современном грузинском пишутся вместе с предшествующим именем. Но их "переходным" характером обусловлено наличие следующих параллельных форм: ორ-ი-ვ-ა||ორ-და-ვ, ორ-ი-ვ-ბ||ორ-და-ვ, где ორ- - это корень числительного "два", -ი - суффикс именительного падежа, ვ - частица, -ა(ა) - суффикс эргативного падежа, -ბ(ბა) - суффикс дательного падежа. Первые формы / ორ-ი-ვ-ა, ორ-ი-ვ-ბ / более распространены в разговорном языке, в них частицы приравниваются к морфемам, тогда как в остальных примерах / ორ-და-ვ, ორ-ბა-ვ / они сохраняют некоторую независимость, примыкая к уже законченной конструкции слова.

Такие факты трудно классифицировать, хотя они не дают основания отрицать возможность разграничения языковых единиц.

На основании вышесказанного можно сделать следующее заключение:

Слово представляет собой определенное структурное единство, которое с этой точки зрения отличается и от меньших единиц и от более крупных конструкций. Реальное существование такого структурного единства подтверждается наличием совокупности морфологичес-

ких, синтаксических, фонетико-фонологических признаков.

Можно перечислить признаки, характеризующие слово, как структурное целое и отметить, что: слово является конструкцией, для которой характерны непроницаемость, законченность, наличие "максимума включений", строго морфологическое отношение - отношение порядка - между его составляющими, цельнооформленность, одно сильное ударение...; слово представляет собой обязательную форму для установления синтаксических отношений - управления, согласования, примыкания.

Это не является исчерпывающим определением слова, мы ограничиваемся лишь перечислением его основных признаков, так как для нас важно было отметить, что слово как структурная единица характеризуется целым рядом морфологических, синтаксических, фонетико-фонологических признаков. В конкретных языках признаки слова могут быть разными, но наличие комплекса основных структурных признаков, отличающих слово от других единиц, присуще всем языкам, что и следует учесть при определении слова.

THE WORD AS A LINGUISTIC UNIT

Summary

The problem of linguistic units is actual in modern linguistics.

The object of the present work is one of the linguistic units, namely, the word.

The book consists of introduction and three chapters:

I. Theories of the word, II. Definition of the word, III. The word in the language system.

The first chapter is dedicated to the analysis of different theories of the word. Those theories are divided into two main groups: 1. Theories considering the word as a basic linguistic unit.

2. Theories which do not consider the word to be one of the main linguistic units.

The second group of theories, in its turn, is divided into two subgroups: 1. Theories in which the negation of the word is connected with the dichotomy of language and speech (F. de Saussure, Ch. Bally, A. Sechehaye, A. Gardiner).

2. Theories in which the neglect of the word is caused by exaggerating the role of the morpheme in the linguistic analysis (the Descriptive linguistics).

The analysis of the above-mentioned theories has shown that neither the dichotomy of language and speech, nor putting the morpheme in the forefront gives us the grounds for neglecting the word as a linguistic unit. In fact, no author was able to avoid the word implicitly in the linguistic analysis.

As to the definitions of the word, in the second chapter

they are classified as follows: 1. Too general definitions, which do not reflect the essential traits of the word.

2. Definitions stated on the basis of only phonetic (phonological), morphological, syntactic or lexical properties of the word.

3. Definitions stated on the basis of all-round characteristics of the word.

The third type of definitions seems to be the most adequate of all for it tries to reflect the different aspects of the word in full measure.

The third chapter is an attempt to state on the basis of the data of lexicology, morphology, syntax, phonetics (phonology) the main peculiarities of the word common for the majority of languages, to differentiate the word from other linguistic units - morphemes and syntagmas and find the right way for defining the word.

The investigation made it possible to conclude that the word as a construction is characterized by the complex of morphological, syntactic, phonetic (phonological) traits which make it different from other linguistic units.

ს ა ზ რ ე ვ ი

	83.
შესავალი	. . . 3
მედი I. სიტყვის მართკმობი	13
§ 1. მეორეობი, რმბრეობი სიტყვას ენის ძი- რითაპ ერმეულაპ მიიჩნევეენ	13
§ 2.0. მეორეობი, რმბრეობი უარყოფენ სიტყვას, რტტორს ენამბიეენიერეობის ერმ-ერმ ძირითაპ ერმეულს	43
§ 2.1. სიტყვის საკითხი ენისა პა მბეყველეობის პაპირისპირეობის ჭრნბე	44
§ 2.2. მორფეობის ენეობის რინ ნამორევეა პა სიტყ- ვის რორის უკველებეულყოფა	56
მედი II. სიტყვის მანსამრეობობი	. . . 78
მედი III. სიტყვა ენობრნი სისმეობობი .	91
§ 1. სიტყვა ექუსიკორეობის მვარსამრისიხ	93
§ 2. სიტყვა მორფორეობის მვარსამრისიხ	97
§ 3. სიტყვა სინტაქსის მვარსამრისიხ .	. 116
§ 4. სიტყვა ჭრნეგეობა-ჭრნორეობის მვარსამრ- ისიხ	. 122
Слово как лингвистическая единица (резюме)	. 139
The word as a linguistic unit (summary)	. . 166

Стуруа Натела Николаевна

СЛОВО КАК ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА

ლიბრელო საქარტველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
ენათმეცნიერების ინსტიტუტის შეკვეთით.

რედაქტორი მ. შარაძენიძე

გადაეცა ნარმოვბას 1.7.1975; ხეღმწერიღია რასაბეჭად
30.7.1975; ქალღლის ზღბა 60X90/16; ნაბეჭდი ზაბახი
10,6; საადრღიღბვღ-საგამღმღღღღ ზაბახი 7,1;

უღ 01991

ღირაუღ 600

შეკვეთა №1322;

ღასღ 70 კაპ.

გამღმღღღღღღღ "მეცნიერება", ზღღღღღ, 380060, კუღუღღღღღღ ჟ., 19

Издательство "Мецниერба", Тбღღღღ, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ ოსღ რღღ აღღ, ზღღღღღ, კუღღღღღ ჟ., 4.